بسم الله الرحمن الرحيم

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا

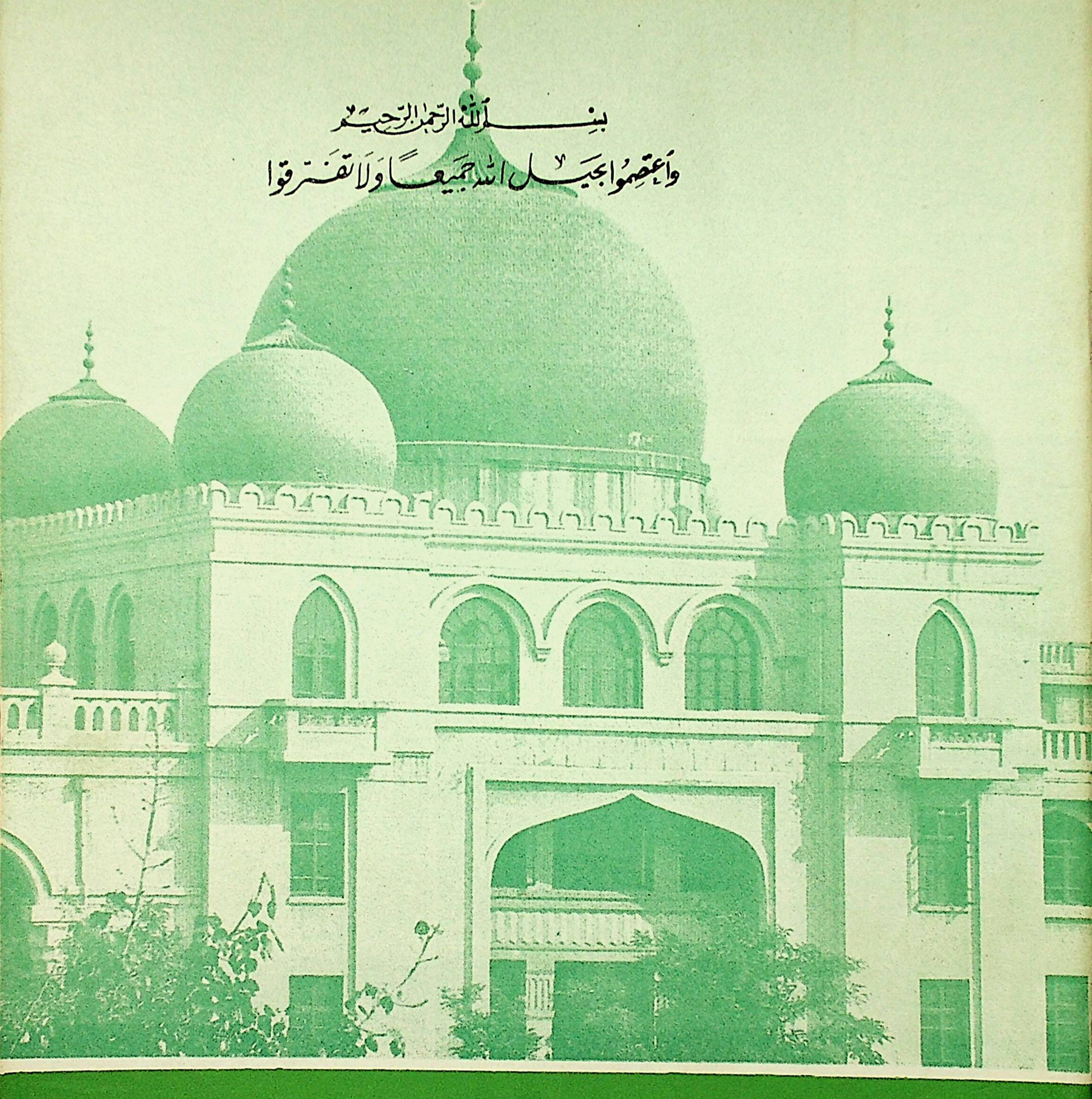

جورنگو موسولمانلری

المسلم الصيني

1

1983

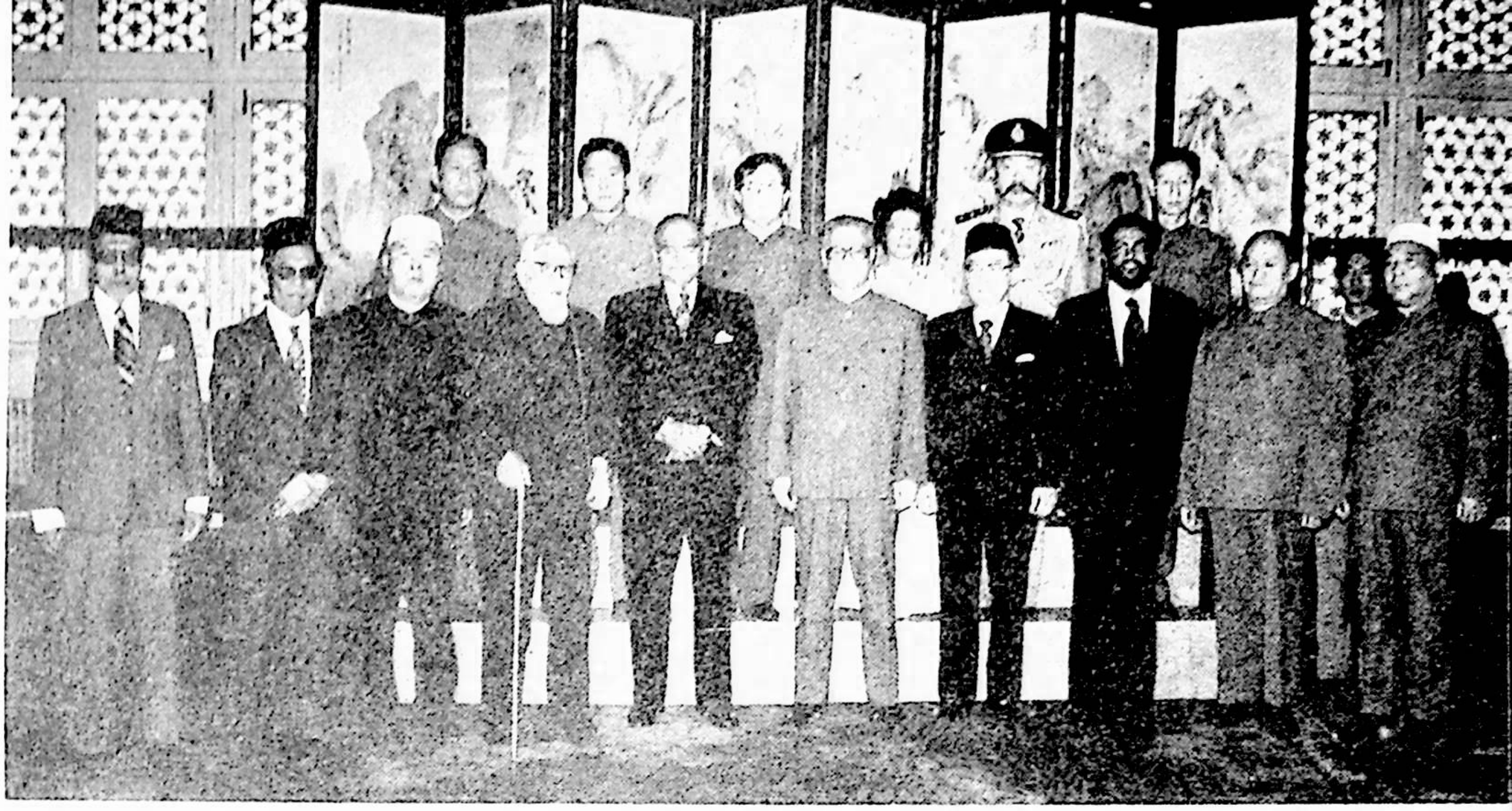

جاۋ زىياڭ زۇڭلى دۇنگ. ئا. راخمان ئەپەندى باشچىلىغىدىكى مالايشىيا ئىسلام پاراۋانلىق ئىشلىرى ئاپاراتى، شەرقىي - جەنۇبىي ئاسىيا ۋە تىنچ ئوكيان رايونى ئىسلام تەشۋىقات - مائارىپ مۇدىرىيىتى ۋەكىللەر ئومىگى بىلەن كورۇشتى.

(سۇرەتنى شىنخۇا ئاگېنتلىغى ئەۋەتكەن)

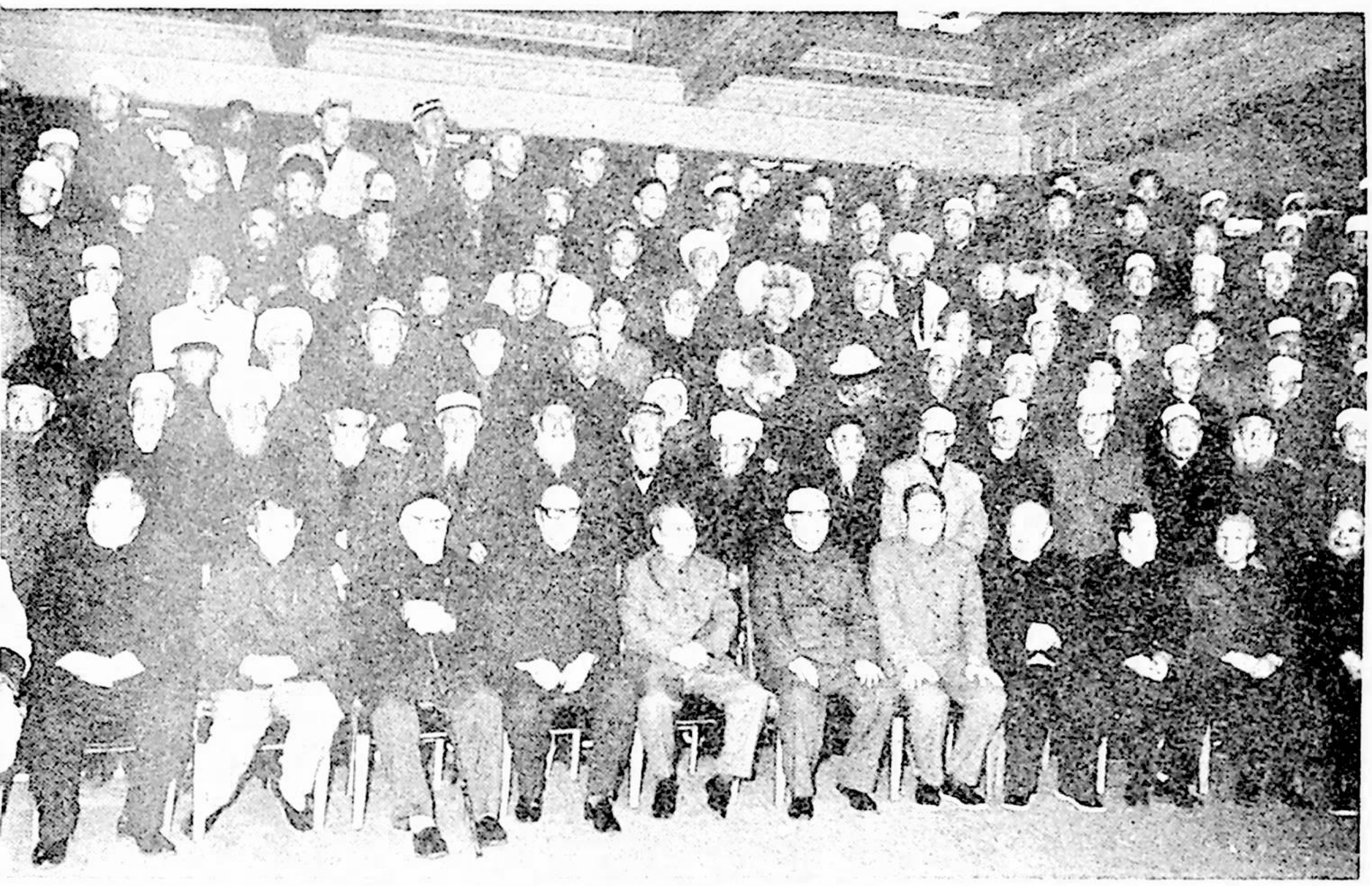

1980 - يىل 4 - ئاينىڭ 14 - كۇنى مەركىزىي كومىتېتىكى ئۇلەنفۇ، پېڭ چۇڭ، ياڭ جىڭرېن قاتارلىق رەھبىرىي يولداشلار جۇڭگو ئىسلام دىنى 4 - قېتىملىق ۋەكىللەر يىغىنىغا قاتناشقان بارلىق ۋەكىللەرنى قوبۇل قىلدى.

(سۇرەتنى جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى ئەۋەتكەن)

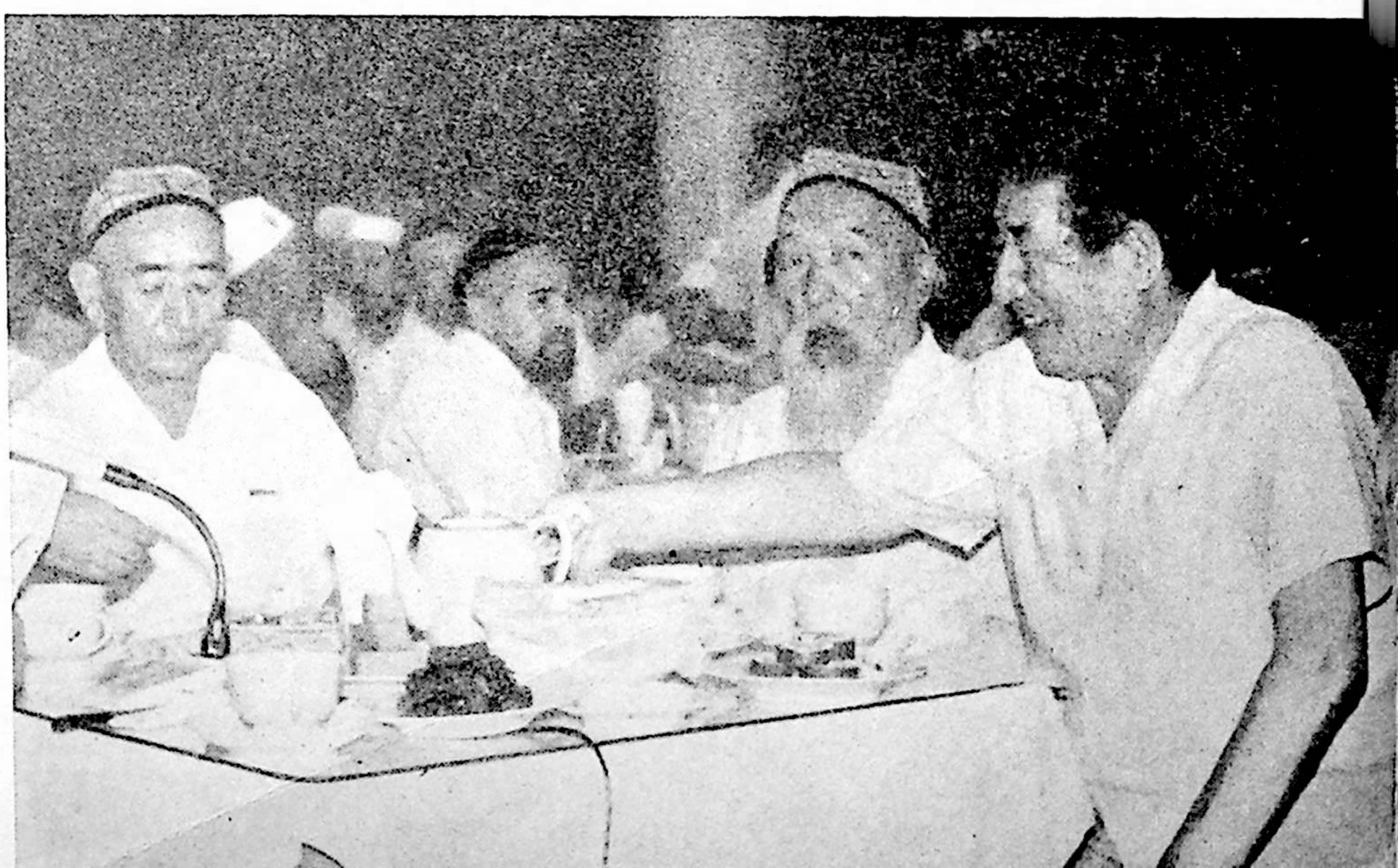

مەركىزىي كومىتېت بىرلىك سەپ بولۇمى ۋە دولەت مىللى ئىشلار كومىتېتى 4 - نوۋەتلىك كومىتېت 2 - سانلىق ھەيئەتلەر (كېڭەيتىلگەن) يىغىنىغا قاتناشقان بارلىق ھەيئەتلەرگە چاي بەردى.

(سۇرەتنى يۇسۇپ تارتقان)

جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى
(پەسىللىك ژورنال)

1
1983 - يىل
(ئومۇمى 12 - سان)

7 - ئاينىڭ 15 - كۈنى نەشردىن چىقتى

مۇندەرىجە

ژورنالنىڭ ئەسلىگە كەلتۈرۈلۈشى مۇناسىۋىتى بىلەن
«جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژورنىلى تەھرىر بولۇمى (2)
«جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژورنىلىدىن كۈتىدىغان بىرقانچە ئۇمىدىم ..... بۇرھان شەھىدى (3)
«جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى»نىڭ ئۇيغۇرچە نەشرىنىڭ ئەسلىگە كەلتۈرۈلگەنلىگىنى
تەبرىكلەيمەن ..... ئەھمەت ۋاجىدى (5)
جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتى قۇرۇلغانلىغىنىڭ 30 يىللىغىنى تەبرىكلەيمىز
..... جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتى ئىشخانىسى (6)
"سۇرە فاتىھە"نىڭ ئېغىزچە تەرجىمىسى ۋە قىسقىچە شەرھى..... ماسۇئتىك (10)
جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتى 4 - نۆۋەتلىك كومىتېتىنىڭ 2 - سانلىق ھەيئەتلەر (كېڭەيتىلگەن) يىغىنىدا
قىلىنغان سوز (قىسقارتىلمىسى)..... چياۋ لىيەنشىڭ (14)
جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتى 4 - نۆۋەتلىك كومىتېتىنىڭ 2 - سانلىق ھەيئەتلەر (كېڭەيتىلگەن) يىغىنىدا
قىلىنغان خىزمەت دوكلادى (قىسقارتىلمىسى)..... جاڭ جيې (25)
جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتى 4 - نۆۋەتلىك كومىتېتىنىڭ 2 - سانلىق ھەيئەتلەر (كېڭەيتىلگەن) يىغىنى
ئېچىلىدى..... ژورنىلىمىزنىڭ تەھرىر بولۇمى (35)
جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتى ئۇزنىڭ قۇرۇلغانلىغىنىڭ 30يىللىغىنى داغدۇغىلىق تەبرىكلەش مۇناسىۋىتى بىلەن
4 - نۆۋەتلىك كومىتېتىنىڭ 3 - سانلىق دائىمى ھەيئەتلەر يىغىنىنى چاقىردى.....
..... ژورنىلىمىزنىڭ تەھرىر بولۇمى (39)
جۇڭگو ئىسلام شۇبىيۇەننىڭ ئوقۇش باشلاش مۇراسىمى داغدۇغىلىق ئوتكۇزۇلدى..... يى دىڭ ۋېن سەي (44)
شېنياڭ ئىسلام شۇبىيۇەننىڭ ئوقۇش باشلاش مۇراسىمى داغدۇغىلىق ئوتكۇزۇلدى..... جاۋيۇئچېڭ (46)
جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتى ۋە جۇڭگو ئىسلام شۇبىيۇەننىڭ تەبرىك تېلېگرامىسى..... (48)
شىنجاڭدا ئېچىلغان 1 - قارارلىق ئاخۇنلار بىلىم ئاشۇرۇش كۇرسى ئوقۇش پۈتتۈردى..... ئىبراھىم روزى (49)
شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى ئىسلام دىنىي كەسپىي خادىملىرى ئېكسكۇرسىيە ئومىگى بېيجىڭدا
ئېكسكۇرسىيدە بولدى..... (50)
جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى ئەھمەت ۋاجىدىنىڭ رادىيو نۇتقى
— ئافغانىستان خەلقىنىڭ يېڭى يىلىنى تەبرىكلەش مۇناسىۋىتى بىلەن..... (53)
ئەزھەرنىڭ مىڭ يىللىغى..... ما يۇنفۇ ياڭ جۈبو (54)
جۇڭگو مۇسۇلمانلىرىنىڭ ھەج قىلىش ئومىگى ئەرەپات بىلەن كورۇشتى..... فېي لەن (60)
جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتى مسىرغا ئوقۇغۇچى ئەۋەتتى..... يى دىڭ (61)
ماقالا قوبۇل قىلىش شەرتلىرى..... (64)
مۇشتەرى قوبۇل قىلىش ئېلانى..... (مۇقاۋىنىڭ ئاخىرقى بېتى)

ژورنالنىڭ ئەسلىگە كەلتۈرۈلۈشى مۇناسىۋىتى بىلەن

«جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژورنىلى تەھرىر بولۇمى

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىۋان ئاللانىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمىز

جۇڭگو ئىسلام دىنى 4-قېتىملىق ۋەكىللەر يىغىنى قارارنىڭ مۇناسىۋەتلىك روھىغا ۋە ئېلىمىز-دىكى كەڭ مۇسۇلمانلارنىڭ تەلىۋىگە ئاساسەن، 20 نەچچە يىل توختاپ قالغان «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژورنىلى بۇگۈن كىتاپخانلار بىلەن قايتىدىن يۈز كۆرۈشتى. "4 كىشىلىك گۇرۇھ" تارمار قىلىنىپ، پارتىيە 11-نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتىنىڭ 3-ئومۇمى يىغىنىنىڭ چاقىرىلىغانلىغى دولىتىمىزدە يۈز بەرگەن ئۇلۇغ بىر تارىخىي بۇرۇلۇش بولۇپ ھىساپلىنىدۇ، يېڭى تارىخىي دەۋردە دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياسىتى يېڭىۋاشتىن ئەستايىدىل ئىزچىللاشتۇرۇلدى ۋە ئەمىلىيلەشتۈرۈلدى، «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژورنىلىنىڭ ئەسلىگە كەلتۈرۈلگەنلىگى مۇشۇ سىياسەتنىڭ يېڭىۋاشتىن ئەستايىدىل ئىزچىللاشتۇرۇلغان ۋە ئەمىلىيلەشتۈرۈلگەنلىگىنىڭ ئىپادىسى. بىز ئېلىمىزدىكى ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرىنىڭ بۇ ژورنالغا كۆڭۈل بولۇپ، بۇنى ئاسراپ، ژورنالنىڭ تېخىمۇ ئوبدان چىقىشىغا ياردەملىشىشنى ئۈمىت قىلىمىز.

«جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى»ــئېلىمىز مۇسۇلمانلىرىنىڭ ئوزلىرىنىڭ ئۇنۇبرسال ژورنىلى. ئۇنىڭدا تۇۋەندىكىلەر مەزمۇن قىلىنىدۇ: ھوكۈمەتكە ياردەملىشىپ، دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياسىتىنى ئىزچىللاشتۇرۇشنى تەشۋىق قىلىش؛ مەملىكىتىمىزدىكى يەرلىك ئىسلام جەمىيەتلىرىنىڭ پائالىيەتلىرىنى ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ تۇرمۇشىنى خەۋەر قىلىش ھەم ئەكس ئەتتۇرۇش؛ ئىسلام دىنىغا دائىر دائىر ئاساسىي بىلىملەرنى ھەمدە مەملىكەت ئىچى ھەم سىرتىدىكى ئىسلام دىنىغا دائىر بايانلار ۋە تەتقىقات ئەھۋاللىرىنى تونۇشتۇرۇش؛ ئىسلام دىنىنىڭ تۇرلۇك كىتاپلىرىنى، جۇملىدىن جۇڭگو-لۇق مۇسۇلمان ئالىملارنىڭ ئەسەرلىرىنى، شۇنىڭدەك ئىسلام دىنىغا مۇناسىۋەتلىك تارىخ، مەشھۇر شەخسلەر، داڭلىق مەسچىتلەر، مەدەنىي يادىكارلىقلار، قەدىمىي ئاساره-ئەتىقىلەر ۋە باشقىلارنىمۇ تونۇشتۇرۇش؛ ئىشلەپچىقىرىش-قۇرۇلۇش سەپلىرىدە ئىشلەۋاتقان مۇسۇلمانلار ئىچىدىكى ئىلغارلار، نەمۇنچىلەرنى ۋە ئۇلارنىڭ ئىش ئىزلىرىنى ئەكس ئەتتۇرۇش؛ شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، يەنە ئېلىمىز مۇسۇلمانلىرىنىڭ ھەرقايسى ئەل مۇسۇلمانلىترى بىلەن دوستانە بېرىش-كېلىش قىلىش، ئىلىم-مەدەنىيەت ئالماشتۇرۇش، ئىتتىپاقلىشىپ زومىگەرلىكىگە قارشى تۇرۇش ۋە دۇنيا تىنچلىغىنى قوغداش قاتارلىق جەھەتلەردىكى مۇھىم پائالىيەتلىرىنى خەۋەر قىلىش ۋە ئەكس ئەتتۇرۇش.

"ئىلىم تەلەپ قىلىش ھەر بىر ئەر-ئايال مۇسۇلمان ئۈچۈن پەرزدۇر". ئىسلام دىنى ئۇگىنىشكە بەكمۇ ئېتىۋار بېرىدۇ، قۇرئان كېرىم ۋە پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەت ئەلەيھىسسالام كىشىلەرنى ئىجتىھات بىلەن ئۇگىنىشكە، نادانلىققا قارشى تۇرۇشقا قايتا-قايتا رىغبەتلەندۇرگەن. بىز كەڭ مۇسۇلمانلار ئوزىمىزنىڭ ئەقىل-ئىدراكىمىزنى ئىشقا سېلىپ، مەسىلىلەرنى كۆزىتىش، تەتقىق

«جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژورنىلىدىن كۇتىدىغان بىرقانچە ئۇمىدىم

جۇڭگو ئىسلام جەمئىيىتىنىڭ پەخرى مۇدىرى بۇرھان شەھىدى

جۇڭگو ئىسلام دىنى 4-قېتىملىق ۋەكىللەر يىغىنى قارارىنىڭ روھىغا ئاساسەن، «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژورنىلى بۇگۈن رەسمى ئەسلىگە كەلتۈرۈلدى. بۇ-پۈتۈن مەملىكىتىمىزدىكى ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرى ئۈچۈن بىر خوشاللىق ئىش. ئۇلار بۇنىڭ بىلەن ئۆزلىرىنىڭ ئۇگىنىش ۋە تەشۋىقات گۈلزارلىغىدا يەر ھەيدەپ، ئۇرۇق چېچىپ، ھوسۇل ئېلىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە بولالايدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن، مەن ئۇلارنى چىن قەلبىمدىن تەبرىكلەيمەن.

پۈتۈن مەملىكىتىمىزدىكى ھەر مىللەت خەلقى دولىتىمىزنى پەيدىن-پەي زامانىۋىلاشقان، يۇكسەك دېموكراتىيىگە، يۇكسەك مەدەنىيەتكە ئىگە سوتسىيالىستىك قۇدرەتلىك دولەت قىلىپ قۇرۇپ چىقىش يولىدا تىرىشىپ كۇرەش قىلىۋاتقان بۇگۈنكى ئۇلۇغ تارىخىي دەۋردە، جۇڭگو ئىسلام جەمئىيىتىنىڭ تەشۋىقات تىلى بولغان «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژورنىلىنىڭ ۋەزىپىسى تېخىمۇ مۇشكۇل ۋە شەرەپلىك. مەن «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژورنىلىنىڭ خەلق ھوكۇمىتىگە يارەملىشىپ دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياسىتىنى ئاكتىپ تەشۋىق قىلىشىنى، ھەرقايسى مىللەت ئىسلام دىنى زاتلىرى ۋە مۇسۇلمانلىرىنىڭمۇ ئوزلىرى بەھرىمەن بولۇۋاتقان دىنىي ئېتىقات

قىلىش ۋە پىكىر يۇرگۈزۈش ئارقىلىق كەڭ بىلىملەرگە ئىگە بولۇشىمىز كېرەك. ئىسلام دىنى ئوزىنىڭ غايەت زور تەسىرى بىلەن ھىجرىيە 15-ئەسىرگە قەدەم قويغان بۇگۈنكى كۈندە، دۇنيادىكى ھەرقايسى ئەل مۇسۇلمانلىرى ۋە ئىسلام ئالىملىرى ناھايىتى زور دىققەت-ئېتىبار قىزىقىش بىلەن، ئىسلام دىنى ئۇستىدە ئىلمىي تەتقىقات ئىشلىرىنى ئېلىپ بارماقتا. «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژورنىلى كىتاپخانىلارغا تىرىشىپ مۇناسىۋەتلىك بىلىملەرنى تونۇشتۇرىدۇ ۋە ئۇلارنى زورۇر ئۇگىنىش-تەتقىقات ماتېرىياللىرى بىلەن تەمىن ئېتىدۇ.

تەھرىر بولۇۋىمىز ھازىرقى ئادەم كۇچى ۋە ماددى شارائىت ئاساسىدا، بۇ ژورنالنى ئوبدان چىقىرىشقا تىرىشماقچى. بىز بۇ ژورنالنى كەڭ مۇسۇلمانلارنىڭ ئارزۇسىغا ئۇيغۇن ھالدا جانلىق باشقۇرۇش، دولىتىمىزنى پەيدىن-پەي زامانىۋىلاشقان، يۇكسەك دېموكراتىيىگە، يۇكسەك مەدەنىيەتكە ئىگە سوتسىيالىستىك قۇدرەتلىك دولەت قىلىپ قۇرۇپ چىقىش يولىدا ھەسسىمىزنى قوشۇش ئۈچۈن، ھەرقايسى مىللەتلەر ئىچىدىكى ئىسلام ئالىملىرى ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ، ئىسلام دىنىنى تەتقىق قىلىدىغان ھەرقايسى ساھەدىكى ئەربابلارنىڭ بۇ ژورنالنى چىقىرىشقا زور كۇچ بىلەن ھەمكارلىشىشى ۋە يارەملىشىشنى، بۇ ژورنالغا قىزغىنلىق بىلەن ماقالا ئەۋەتىپ تۇرۇشى ۋە ئوز ۋاقتىدا تەنقىت، تەكلىپلەرنى بېرىپ تۇرۇشنى سەمىمى ئۇمىت قىلىمىز.

ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم!

ئەركىنلىگىدىن ئىبارەت دېموكراتىيە ھوقۇقىنى قەدىرلەپ، خەلق ھوكۇمىتىنىڭ مەركەزلەشكەن بىرتۇتاش رەھبەرلىگىنى ئاڭلىق ھالدا قوغدىشىنى ئۇمىت قىلىمەن.

ئىسلام دىنى ئېلىمىزدە 1 مىڭ 300 نەچچە يىللىق تارىخقا ئىگە بولۇپ، ئۇنىڭ 10 قېرىنداش مىللەتنىڭ تارىخى، مەدەنىيىتى ۋە ئۇرۇپ-ئادەتلىرى بىلەن ئىنتايىن زىچ باغلىنىشى بار. مەن «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژۇرنىلىنىڭ پۇتۇن مەملىكىتىمىزدىكى ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرى ئىچىدىكى ئالىملار بىلەن ئوبدان ئالاقە باغلاپ، ئۇلارنىڭ ئەقىل-پاراسىتى ۋە قابىلىيىتىنى جارى قىلدۇرۇشنى؛ ئىسلام دىنىغا دائىر تارىخىي مەدەنىي يادىكارلىقلار ۋە ماتېرىياللارنى رەتلەپ، ئېلىمىزنىڭ ۋە دۇنيانىڭ ئىسلام تارىخى ئۇستىدە ئەستايىدىل ئىزدىنىپ ۋە تەتقىقات ئېلىپ بېرىپ، ئىسلام دىنىنىڭ ئىسىل تارىخىي مەدەنىي مىراسلىرىغا ۋارىسلىق قىلىش ئۇچۇن ئوزىنىڭ توھپىسىنى قوشۇشنى ئۇمىت قىلىمەن.

يېڭى جۇڭگو قۇرۇلغاندىن تارتىپ تاكى بۇگۇنكى كۇنگە قەدەر پۇتۇن مەملىكىتىمىزدىكى ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرى ئۇلۇغ سوتسىيالىستىك ۋەتىنىمىزنى گۇللەندۇرۇش يولىدا ھەرقايسى سەپلەردە جان كويدۇرۇپ كۇرەش قىلدى، ئۇلارنىڭ ئىچىدىن بىرمۇنچە ئىلغارلار ۋە نەمۇنچىلەر ئوتتۇرىغا چىقتى. مەن «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژۇرنىلىنىڭ ئاشۇنداق ئىلغارلار ۋە نەمۇنچىلەرنى تەشۋىق قىلىپ ۋە خەۋەر قىلىپ، مۇسۇلمانلارنىڭ يېڭى قىياپىتىنى ئەتتۇرۇپ، مىللەتلەرنىڭ ئىتتىپاقلىغىنى، ھەرقايسى مىللەت ئىسلام دىنى زاتلىرى بىلەن مۇسۇلمانلىرىنىڭ ئىتتىپاقلىغىنى كۇچەيتىپ، ئىسلام دىنىنىڭ ئىسىل ئەنئەنىسىنى جارى قىلدۇرۇش بىلەن، ئۇلارنى ئۇلۇغ سوتسىيالىستىك قۇدرەتلىك دولەت قۇرۇشتەك زور ئېقىنىغا تولۇپ تاشقان ئىشەنچ بىلەن ئوزىنى ئاتىدىغان قىلىشىنى ئۇمىت قىلىمەن.

ئىسلام دىنى—دۇنيا بويىچە 3 چوڭ دىنىنىڭ بىرى، ئۇ خەلقارا كەڭ تەسىرگە ئىگە. دۇنيادىكى ھەرقايسى ئەل مۇسۇلمانلىرى ئوتتۇرىسىدىكى دوستانە بېرىش-كېلىشلەر ھەرقايسى ئەل خەلقلىرى ئوتتۇرىسىدىكى دوستلۇقنى ئىلگىرى سۇرۇش، دولەتلەر ئوتتۇرىسىدىكى ئوزئارا چۇشىنىش ۋە ئوزئارا ياردەمنى كۇچەيتىشتە ئاكتىپ رول ئويناندى. مەن «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژۇرنىلىنىڭ ھەرقايسى دوست ئەللەردىكى مۇسۇلمان قېرىنداشلارنىڭ تۇرمۇشىنى تەشۋىق قىلىش ۋە خەۋەر قىلىش ئارقىلىق، جۇڭگو مۇسۇلمانلىرىنىڭ خەلقارا دوستانە بېرىش-كېلىش ئىشلىرىنى يولغا قويۇشى، ھەرقايسى ئەل مۇسۇلمانلىرىنىڭ ھەققانى كۇرەشلىرىگە مەدەت بېرىشى، دۇنيا تىنچلىغىنى قوغدىشى ئۇچۇن تېگىشلىك ھەسسە قوشۇشنى ئۇمىت قىلىمەن.

مېنىڭچە، مەن ئۇمىت قىلغان نۇقتىلار دەل «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژۇرنىلىنىڭ ئوزىمۇ ئەمەلگە ئاشۇرماقچى بولۇۋاتقان نۇقتىلاردىن ئىبارەت. ھازىر، «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژۇرنىلى رەسمى ئەسلىگە كەلتۇرۇلدى، مەن «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژۇرنىلىنىڭ كوزلىگەن ئارزۇسىغا يېتىشىنى ۋە بارغانسېرى ئوبدان باشقۇرۇلۇشىنى ئۇمىت قىلىمەن.

«جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى»نىڭ ئۇيغۇرچە نەشرىنىڭ ئەسلىگە كەلتۈرۈلگەنلىگىنى تەبرىكلەيمەن

جۇڭگو ئىسلام جەمئىيىتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى ئەھمەت ۋاجىدى

جۇڭگو ئىسلام دىنى 4-قېتىملىق ۋەكىللەر يىغىنىنىڭ روھىغا ۋە ئىلمىز مۇسۇلمانلىرىنىڭ ئارزۇسىغا ئاساسەن، «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى»نىڭ خەنزۇچە نەشرى ئەسلىگە كەلتۈرۈلگەندىن كېيىن، ئۇيغۇرچە نەشرىمۇ ئەسلىگە كەلتۈرۈلۈپ، كەڭ كىتابخانىلار بىلەن يۈز كۆرۈشتى. بۇ پۈتۈن مەملىكىتىمىزدىكى مۇسۇلمانلار ئۈچۈن، بولۇپمۇ ئۇيغۇرچىنى چۈشىنىدىغان ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرى ئۈچۈن بىر خوشاللىنارلىق ئىش. مەن بۇنى قىزغىن تەبرىكلەيمەن.

«جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژورنىلى ئىلمىزدىكى ئىسلام دىنىغا ئېتىقات قىلغۇچى ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرىنىڭ ئوزلىرىنىڭ ئۇنۇبرسال ژورنىلى. ئۇنىڭ ئۇيغۇرچە نەشرىنىڭ ئەسلىگە كەلتۈرۈلۈشى دولىتىمىزنىڭ دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياستىنىڭ يەنە بىر نامايەندىسى بولۇپ ھىساپلىنىدۇ.

«جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى»نىڭ ئۇيغۇرچە نەشرىنىڭ ئەسلىگە كەلتۈرۈلۈشى ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرىنىڭ ئىسلام دىنىغا دائىر ئەھۋاللارنى چۈشىنىشىگە، ئىسلام دىنى زاتلىرى، ئولىمالىرىنىڭ ئىسلام دىنى جەھەتتىكى ئىلمىي تەتقىقات ۋە ئالماشتۇرۇش ئىشلىرىنى قانات يايدۇرۇشىغا، مىللەتلەر ئوتتۇرىسىدىكى ئىتتىپاقلىقنى كۈچەيتىشكە، شۇنىڭدەك ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرى ئوتتۇرىسىدىكى ئىتتىپاقلىقنى كۈچەيتىشكە، كەڭ مۇسۇلمانلارنىڭ ئاكتىپلىغىنى قوزغاپ، پۈتۈن مەملىكەت خەلقى بىلەن بىرلىكتە، بىرنىيەت-بىر مەقسەتتە بولۇپ، سوتسىيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىغا توھپە قوشۇشقا پايدىلىق.

مەن «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى»نىڭ ئۇيغۇرچە نەشرىنىڭ ئەسلىگە كەلتۈرۈلگەندىن كېيىن ھوكۈمەتكە يارەملىشىپ، دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياستىنى تەشۋىق قىلىش ۋە ئىزچىللاشتۇرۇش، ئىسلام دىنى زاتلىرى ۋە مۇسۇلمانلار بىلەن تېخىمۇ كەڭ ئالاقە باغلاش، ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرىغا زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى داۋامىدا ئوتتۇرىغا چىققان ئىلغار شەخسلەر ۋە ئىلغار ئىشلارنى تونۇشتۇرۇش جەھەتلىرىدە ئوز رولىنى جارى قىلدۇرۇشنى ئۈمىت قىلىمەن؛ مەن يەنە ھەر مىللەت ئىسلام دىنى زاتلىرى ۋە مۇسۇلمانلىرىنىڭ ئوز ژورنىلى بولغان «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى»نى ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرىنىڭ ئۈمىدى ۋە تەلىۋىگە ئۇيغۇن بولغان ۋە ئۇلار ياخشى كۆرىدىغان ئۇگىنىش، ئىلىم ئالماشتۇرۇش گۈلزارىغا ئايلاندۇرۇش ئۈچۈن، ئۇنى ئاكتىپ قوللاپ ۋە ئۇنىڭغا زور كۈچ بىلەن يارەملىشىپ، ماقالا، تەكلىپ ۋە پىكىرلەرنى ئەۋەتىپ تۇرۇشنى ئۈمىت قىلىمەن.

جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى قۇرۇلغانلىغىنىڭ 30 يىللىغىنى تەبرىكلەيمىز

جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى ئىشخانىسى

ذاھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىۋان ئاللانىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمىز

پۈتۈن مەملىكىتىمىزدىكى ھەر مىللەت خەلقى تولۇپ تاشقان ئىپتىخار بىلەن، سوتسىيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىدا ئومۇمى يۇزلۈك يېڭى ۋەزىيەت يارىتىش ئۈچۈن بىرلىكتە كۈرەش قىلىۋاتقان چاغدا، جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى ئۇزىنىڭ قۇرۇلغانلىغىنىڭ 30 يىللىغىنى كۈتۈۋالدى. بىز جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى قۇرۇلغانلىغىنىڭ 30 يىللىغىنى قىزغىن تەبرىكلەيمىز.

بىز ئىسلام جەمىيىتى قۇرۇلغانلىغىنىڭ 30 يىللىغىنى خاتىرىلىگەن چېغىمىزدا، ئوتمۇشنى ئەسلەپ، تەجرىبىلەرنى يەكۈنلەپ، كەلگۈسىگە نەزەر سېلىپ، دىنىي ئىشلار خىزمىتىنى تېخىمۇ ئوبدان ئىشلەپ، ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرىنى ئىتتىپاقلاشتۇرۇپ، ۋەتىنىمىزنىڭ 4 نى زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى ئۈچۈن ئوز توھپىمىزنى قوشۇشىمىز كېرەك.

جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى يېڭى جۇڭگو دۇنياغا كېلىپ ئۈچىنچى يىلى — 1952 - يىل 7 - ئايدا، پۈتۈن مەملىكىتىمىزدىكى ئىسلام دىنىغا ئېتىقات قىلىدىغان ھەرقايسى مىللەت خەلقى ئارىسىدىكى ئاتاقلىق زاتلار ۋە ئولىمالارنىڭ بىرلىكتە تەشەببۇس قىلىشى ۋە تەييارلىق قىلىشى، خەلق ھوكۇمىتىنىڭ غەمخورلۇق قىلىشى ۋە قوللىشى ئارقىسىدا، 1953 - يىل 5 - ئايدا رەسمى قۇرۇلغان. جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتىنىڭ قۇرۇلغانلىغى دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياسىتىنىڭ كونكرېت نامايەندىسىدۇر. ئۇ مەملىكىتىمىزدىكى ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرىنىڭ مەملىكەت خاراكتېرلىق دىنىي تەشكىلاتى بولۇپ، "خەلق ھوكۇمىتىنىڭ دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياسىتىنى ئىزچىللاشتۇرۇ- شىغا ياردەملىشىش، ئىسلام دىنىنىڭ ئىسسل ئەنئەنىلىرىنى جارى قىلدۇرۇش، ۋەتەننى سۆيۈش، دۇنيا تېنچلىغىنى قوغداش"نى مەقسەت قىلىدۇ. 30 يىلدىن بېرى مۇشۇ مەقسەتكە ئاساسەن، ئىسلام جەمىيىتىنىڭ ھەر قېتىملىق ۋەكىللەر يىغىنى ۋە ئۇنىڭ دائىمى ھەيئىتى، ھەيئەت ئەزالىرى ۋە خىزمەتچىلىرى ھەر قېتىملىق يىغىن ئوتتۇرىغا قويغان ۋەزىپىلەرنى ۋە چىقارغان قارارلارنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش يولىدا بوشاشماي تىرىشچانلىق كورسەتتى. بۇگۈن بىز جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى قۇرۇلغانلىغىنىڭ 30 يىللىغىنى خاتىرىلىگىنىمىزدە، ئىسلام جەمىيىتىنى قۇرۇش ئۈچۈن تەييارلىق خىزمەتلىرىنى ئىشلىگەن، ئىسلام جەمىيىتىنىڭ تەرەققى قىلىپ يېتىلىشىگە كۈچ بولغان پىشقەدەم رەھبەرلەرگە ئالى ئېھتىرام بىلدۇرىمىز ۋە ئۇلاردىن سەمىمى ھال سورايمىز؛ شۇنىڭدەك ئىسلام جەمىيىتىنىڭ ۋەزىپىلىرىنى ئورۇنلاش يولىدا توھپە قوشقان ھەم خۇدانىڭ دەرگاھىغا كەتكەن رەھبەرلەر ۋە ھەيئەت ئەزالىرىنى چوڭقۇر سېغىنىدىغانلىغىمىزنى بىلدۇرىمىز، ئاللا ئۇلارغا رەھمەت قىلغاي.

جەمىيىتىمىز قۇرۇلغان 30 يىلدىن بېرى، "سول"چىللىق خاتالىغى ۋە 10 يىللىق قالايمىقانچە-

لمقنىڭ كاشىلىسى ۋە بۇزغۇنچىلىغىغا ئۇچراپ، ئۇنىڭ خىزمىتى بىر مەھەل توختاپ قالغان بولسىمۇ، لېكىن مۇناسىۋەتلىك تارماقلارنىڭ قوللىشى ئارقىسىدا، ئۇ يەنىلا نۇرغۇنلىغان خىزمەتلەرنى ئىشلىدى، بولۇپمۇ 11-نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتنىڭ 3-ئومۇمى يىغىنىدىن بۇيان، تۇرلۇك سىياسەتلەر-نىڭ ئەملىيلەشتۈرۈلۈشىگە ئەگىشىپ، جۇڭگو ئىسلام جەمئىيىتى ئۇزۇنىڭ مەقسىدىگە ئاساسەن، ئىلگىرىكى خىزمەتلەر ئاساسىدا يېڭى نەتىجىلەرگە ئېرىشتى.

جەمئىيىتىمىز پۈتۈن مەملىكەتتىكى ئىسلام دىنى زاتلىرى ۋە مۇسۇلمانلارنى ئىتتىپاقلاشتۇرۇپ ۋە تەربىيىلەپ، دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياسىتىنى ئەستايىدىل ئۇگەنىدى ۋە ھوكۇمەتنىڭ بۇ سىياسەتنى ئىزچىللاشتۇرۇشىغا ياردەملەشتى، ئۇلارنىڭ ۋەتەنپەرۋەرلىك ۋە سوتسىيالىستىك ئېڭىنى ئوستۇرۇپ، ئىسلام دىنى ئىشلىرىنى ئوبدان باشقۇردى. جەمئىيىتىمىز 1953-، 1956-، 1963-ۋە 1980-يىللىرى ئىلگىرى-كېيىن بولۇپ، 4 نۆۋەت مەملىكەتلىك ئىسلام دىنى ۋەكىللىرى يىغىنىنى چاقىرىپ، ئايرىم-ئايرىم ھالدا ئىلگىرىكى بىر باسقۇچلۇق خىزمەتلەردىن خۇلاسە چىقاردى ھەمدە بۇنىڭغا مۇناسىپ قارارلارنى چىقاردى. جەمئىيىتىمىز جايلاردىكى ئىسلام جەمئىيەتلىرى، دىنىي زاتلار ۋە مۇسۇلمانلار بىلەن بولغان ئالاقىنى كۈچەيتىش ئۈچۈن، ھەرقايسى ئولكە، شەھەر، ئاپتونوم رايونلاردىكى مۇسۇلمانلار ئولتۇراقلاشقان جايلارغا ئادەم ئەۋەتىپ تەكشۈرۈش، ئەھۋال ئۇقۇش ئىشلىرىنى ئېلىپ باردى، تۇرلۇك ئۇگىنىش ۋە سوھبەتلەرنى ئۇيۇشتۇردى؛ مۇسۇلمانلار يازغان نەچچە 10 مىڭ پارچە خەت-چەكنى تاپشۇرۇۋېلىش ۋە ھال ئېيتىپ كەلگەن مۇسۇلمانلارنى كۈتۈۋېلىش ئارقىلىق، كەڭ تۇردە ئۇلارنىڭ پىكىرلىرىنى ئاڭلاپ، ئۇلارنىڭ تەلەپ ۋە تەكلىپلىرىنى ھوكۇمەتكە ۋە مۇناسىۋەتلىك تارماقلارغا ئاكتىپ تۇردە ئىنكاس قىلدى ۋە ھوكۇمەتكە يارەملىشىپ بەزى مەسىلىلەرنى ھەل قىلىشىپ بەردى، شۇنىڭدەك ھوكۇمەتنى مۇناسىۋەتلىك فاكۇلتېت، سىياسەت ۋە پەرمانلارنى تۈزۈشتە پايدىلىنىدىغان پىكىرلەر بىلەن تەمىن ئەتتى، شۇنىڭ بىلەن، ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرى دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى ھوقۇقىدىن تولۇق بەھرىمەن بولۇپ، ئاكتىپلىغى قوزغىلىپ، خەلق ھوكۇمىتىنىڭ سىياسەت ۋە قانۇن-پەرمانلىرىنى ئاڭلىق قوغداپ، سوتسىيالىستىك 4 نى زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى ئۈچۈن خىزمەت قىلدى.

جەمئىيىتىمىز ئىسلام دىنىغا دائىر كىلاسسىك مەدەنىي يادىكارلىقلارنى ئاسراش-ساقلاش، ئىسلام دىنىغا دائىر ئىلىم تەتقىقاتىنى قانات يايدۇرۇش، ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرىنىڭ دىنىي پەرزلەرنى ئادا قىلىشتىكى ئەملىي ئېھتىياجىنى قاندۇرۇش ئۈچۈن، كوپلىگەن دىنىي كىتاپ، ماتېرىيالىلارنى توپلاپ ۋە رەتلەپ، ئىلگىرى-كېيىن بولۇپ، ئەرەپچە قۇرئان كېرىم، «تەپسىر جالالەين»، «ئەلئۇلۇئۇ ۋەلمەرجان»، «خۇتبە»، ئەرەپچە-خەنزۇچە سېلىشتۇرما «خەتمە قۇرئان» ۋە ئەرەپچە-خەنزۇچە «ئىبادات ئىسلامىيە» قاتارلىق دىنىي كىتاپلارنى باستى؛ خەنزۇ تىلى، ئەرەپ تىلى ۋە ئىنگلىز تىللىرىدا چۇشەندۈرۈلگەن «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرىنىڭ تۇرمۇشى»، «ئالغا بېسىۋاتقان جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ۋە «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرىنىڭ دىنىي تۇرمۇشى» دېگەنگە ئوخشاش رەسىملەر توپلىمىنى تۈزۈپ نەشر قىلدى؛ خەنزۇ، ئۇيغۇر تىللىرىدا «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» دېگەن ژورنالنى چىقاردى؛ "بېيجىڭ ئىسلام دىنىي كىتاپلىرىنى سېتىش ئورنى"نى تەسىس قىلىپ، پۈتۈن مەملىكەتتىكى مۇسۇلمانلارنى دىنىي كىتاپ-ژورناللار بىلەن تەمىنلىدى.

يۇقۇرىدا ئېيتىلغان تۇرلۇك خىزمەتلەر كەڭ مۇسۇلمانلارنىڭ ئالقىشىغا ئۇچرىدى. ئىسلام جەمىيىتى يەنە مۇناسىۋەتلىك تارماقلارنىڭ «ئوكيانۇس»نى تۇزۇپ چىقىشىغا ياردەملىشىپ، ئۇنىڭدىكى ئىسلام دىنىغا دائىر تارماقلارنى يېزىش خىزمىتىنى ئورۇنلىدى، «قامۇس. دىنىي مەسىلىلەر توپلىمى»نىڭ ئىسلام دىنىغا دائىر ئاتالغۇلارنى يېزىشقا ئۇيۇشتۇرۇش ۋە يېزىش خىزمىتىنى ئۇستىگە ئالدى.

ۋەتەنپەرۋەرلىك ئىدىيىسىگە ۋە بىرقەدەر يۇقۇرى دىنىي بىلىمگە ئىگە ئاخۇنلارنى يېتىشتۇرۇش ئۇچۇن، جەمىيىتىمىز 1955-يىل 11-ئايدا جۇڭگو ئىسلام شۇېيۇەنىنى ئاچتى، ئۇنىڭدىن كېيىن يەنە تەتقىقات سىنىپى ئاچتى، ئىسلام شۇېيۇەنى جايلاردىكى ئىسلام جەمىيەتلىرى، مەسچىتلەر ۋە باشقا ئورۇنلارغا بەزى ئىختىساسلىق دىنىي خادىملارنى يېتىشتۇرۇپ بەردى. مۇناسىۋەتلىك رايونلارنىڭ ئاخۇنلارنىڭ كەسپىي سەۋىيىسىنى ئوستۇرۇشىگە ياردەملىشىش ئۇچۇن، ئاخۇنلارنىڭ بىلىم ئاشۇرۇش كۇرسىنى ئېچىپ بەردى. 4-نوۋەتلىك ۋەكىللەر يىغىنىنىڭ قارارىغا ئاساسەن، داشۇې مەدىنىيەت سەۋىيىسىگە ۋە بىرقەدەر يۇقۇرى دىنىي كەسپىي بىلىمگە ئىگە ياش كەسپىي دىنىي خادىملارنى يېتىشتۇرۇش ئۇچۇن، 1982-يىلى ئىسلام شۇېيۇەنىنى ئەسلىگە كەلتۇردى ۋە ئۇنىڭدا 5 يىللىق ئالى سىنىپ تەسىس قىلىپ، پۇتۇن مەملىكەتنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىن ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلدى ھەمدە مىسىرنىڭ ئەزھەر دارىلپۇنۇنىغا 10 نەپەر ئوقۇغۇچى ئەۋەتتى. شۇنىڭ بىلەن بىللە مۇناسىۋەتلىك ئولكە، ئاپتونوم رايونلارنىڭ يەرلىك ئىسلام شۇېيۇەنلىرىنى قۇرۇشنى قوللاپ قۇۋۋەتلىدى ۋە ئۇنىڭغا ياردەملەشتى.

مۇسۇلمانلارنىڭ ھەج پەرزىنى ئادا قىلىشىغا ياردەملىشىش ئۇچۇن، جەمىيىتىمىز 1955-يىلدىن 1982-يىلغىچە ئىلگىر-كېيىن بولۇپ 14 قېتىم جۇڭگو مۇسۇلمانلىرىنىڭ ھەج قىلىش ئومىگىنى ئۇيۇشتۇرۇپ، مەككىگە ھەج قىلىشقا ئەۋەتتى، ھاجىلار پەرزنى تولۇق ئادا قىلغاندىن كېيىن، يەنە مەدىنىگە بېرىپ پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋرىسىنى تاۋاپ قىلدى.

ھەرقايسى ئەل مۇسۇلمانلىرى بىلەن بولغان دوستانە بېرىش-كېلىشنى قانات يايدۇرۇپ، ئوزئارا چۇشىنىش ۋە دوستلۇقنى كۇچەيتىش ئۇچۇن، جەمىيىتىمىز تەكلىپكە بىنائەن نۇرغۇن قېتىم دوستلۇق زىيارەت ئومەكلىرىنى تەشكىللەپ، ئاسىيا، ئافرىقىدىكى ئىسلام دولەتلىرىگە دوستانە زىيارەت قىلىشقا ئەۋەتتى؛ شۇنىڭ بىلەن بىللە، بىزمۇ ئىسلام دولەتلىرىنىڭ مۇسۇلمانلار ۋەكىللەر ئومىگىنى ۋە ئىسلام دىنى ساھەسىدىكى مەشھۇر زاتلارنى دولىتىمىزگە زىيارەتكە تەكلىپ قىلدۇق. بىز يەنە تەكلىپكە بىنائەن ۋەكىللەر ئومىگى ئەۋەتىپ خەلقارا ئىسلام تەشكىلاتىنىڭ يىغىنلىرى، ئىلمىي مۇھاكىمە يىغىنلىرى ۋە كىتاپ كورگەزمىلىرىگە قاتناشتۇرۇپ، ئىلمىي ماقالىلار ئېلان قىلدۇق، ئىسلام مەدىنىيىتى جەھەتتە ئالماشتۇرۇش ئىشلىرىنى ئېلىپ باردۇق.

بىز ھەرقايسى ئەل خەلقلىرىنىڭ ۋە مۇسۇلمانلىرىنىڭ زومىگەرلىككە، جاھانگىرلىككە، مۇستەملىكىچىلىككە قارشى تۇرۇپ، مىللى مۇستەقىللىقنى ۋە دولەتنىڭ ئىگىلىك ھوقۇقىنى قوغداش يولىدىكى ھەققانى كۇرەشلىرىنى قەتئى قوللىدۇق؛ ئافغانىستان مۇسۇلمانلىرىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تاجاۋۇزىغا قارشى تۇرۇشىنى قەتئى قوللىدۇق؛ ئەرەپ ئەللىرى خەلقىنىڭ ۋە

پەلەستىن خەلقىنىڭ ئىسرائىلىيىنىڭ تاجاۋۇزچىلىق-كېڭەيمىچىلىك سىياسىتىگە قارشى تۇرۇش، مىللى هوقۇقىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش، ئۇز دولتىنى قۇرۇش يولىدىكى هەققانى كۈرىشىنى قەتئى قوللىدۇق. بىز ئىسلام ئەللىرىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ئىختىلاپلارنى تۈگىتىپ، ماجىرالارنى توختىتىپ، بىردەك ئىتتىپاقلىشىپ، مىللى ئىگىلىكنى راۋاجلاندۇرۇپ، ئۇز دولتىنى گۈللەندۇرۇپ، سىرتنىڭ تاجاۋۇزىدىن مۇداپىەلىنىپ، دۇنيا تىنچلىغىنى قوغداش يولىدا توهپە قوشۇشنى سەممى ئۈمىت قىلىدۇق.

بىز دوستانە بارىدى-كەلدى ئىشلىرى ئارقىلىق هەرقايسى ئەل مۇسۇلمانلىرىغا ئېلىمىزنىڭ مىللەتلەرنىڭ باراۋەرلىگى سىياستىنى، دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياستىنى ۋە مىللەتلەر ئوتتۇرىسىدىكى ئىتتىپاقلىق-هەمكارلىقنى، 4 نى زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ يېڭى ۋەزىيىتىنى تونۇشتۇردۇق. شۇنىڭ بىلەن، ئۇزئارا چۈشىنىشنى ئىلگىرى سۈرۈپ، هەرقايسى ئەللەرنىڭ ئىسلام دىنى ساهەسىدە نۇرغۇن دوستلارنى تۇتۇپ، دوستلۇق-هەمكارلىق مۇناسىۋىتىنىڭ مۇستەهكەملىنىشى ۋە راۋاجلىنىشىنى ئىلگىرى سۈردۇق.

ئېلىمىزنىڭ سوتسىيالىستىك ماددى مەدەنىيەت ۋە مەنىۋى مەدەنىيەت قۇرۇلۇشى داۋامىدا، ئىسلام دىنى خىزمىتىنى يېڭى ۋەزىيەتكە ماسلاشتۇرۇشىمىز كېرەك. بىز ئاپاراتلارنى تولۇقلاش خىزمىتىنى كۈچەيتىپ، خىزمەت ئىستىلىنى ياخشىلاپ، ئىسلام جەمىيىتىنىڭ رولىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇپ، ئۇنى هەقىقى تۇردە پۇتۇن مەملىكىتىمىزدىكى هەر مىللەت مۇسۇلمانلىرى ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرۇشىمىز كېرەك. تىرىشىپ يېڭى ئاساسىي قانۇننى، مىللى، دىنىي سىياسەتلەرنى ئۈگىنىپ، پۇتۇن مەملىكەتتىكى ئىسلام دىنى ساهەسىدىكى ۋەتەنپەرۋەر زاتلارنى ۋە مۇسۇلمانلارنى ئىتتىپاقلاشتۇرۇپ، هوكۈمەتنىڭ دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياستىنى ئومۇمى يۈزلۈك تەشۋىق قىلىشى ۋە ئىزچىللاشتۇرۇشىغا تېخىمۇ ئوبدان ياردەملىشىشىمىز كېرەك. مىللەتلەرنىڭ ئىتتىپاقلىغى 4 نى زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ توپ كاپالىتى. بىز ئىسلام دىنىنىڭ ئىسسل ئەنئەنىلىرىنى داۋاملىق جارى قىلدۇرۇپ، جايلاردىكى ئىسلام جەمىيەتلىرى بىلەن بولغان ئالاقىنى كۈچەيتىپ، مىللەتلەر ئوتتۇرىسىدىكى ۋە مىللەتلەرنىڭ ئىچكى قىسمىدىكى ئىتتىپاقلىقنى ئىلگىرى سۈرۈپ، تىرىشىپ دىنىي ئىشلارنى ئوبدان باشقۇرۇشىمىز كېرەك؛ پائال تىرىشىپ جۇڭگو ئىسلام شۇبىيۇەنىنى، «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژورنىلىنى ئوبدان باشقۇرۇپ، ئىسلام دىنىغا دائىر ئىلمىي تەتقىقاتنى كۈچەيتىپ، دىنىي كىتاپلارنى نەشر قىلىش، ئالماشتۇرۇش خىزمىتىنى ئوبدان ئىشلەشىمىز كېرەك. بىز داۋاملىق تۇردە هەرقايسى ئەل مۇسۇلمانلىرى بىلەن بولغان ئۇزئارا دوستانە بېرىش-كېلىش خىزمىتىنى ئوبدان ئىشلەپ، ئۇزئارا چۈشىنىش ۋە دوستلۇقنى كۈچەيتىشىمىز كېرەك. بىز تىرىشىپ ئىشلەپ، سوتسىيالىستىك ماددى مەدەنىيەت ۋە مەنىۋى مەدەنىيەت بەرپا قىلىش ئۈچۈن، جۇڭخۇا ئېلىنى گۈللەندۇرۇش ئۈچۈن ئۇز كۈچىمىزنى تەقدىم قىلىشىمىز كېرەك.

جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى قۇرۇلغانلىغىنىڭ 30 يىللىغىنى خاتىرىلەۋاتقان كۈنلەردە، بىز تەيۋەندىكى مۇسۇلمان قېرىنداشلارنى بەكمۇ ياد ئېتىمىز، بىز تەيۋەننىڭ ۋەتەن قوينىغا قايتىپ كېلىپ، تەيۋەن بوغىزىنىڭ ئىككى قىرغىغدىكى مۇسۇلمان قېرىنداشلارنىڭ بۇرۇنراق بىر يەرگە جەم بولۇشى ئۈچۈن ئاكتىپ تىرىشچانلىق كۆرسىتىمىز. ئاللاتائالا ئىشلىرىمىزنى ئاسان قىلغاي!

”سۇرە فاتىھە“نىڭ ئېغىزچە تەرجىمىسى ۋە قىسقىچە شەرھى

مـا سۇڭتىڭ

جۇڭگو مۇسۇلمانـلىرىنىڭ ئەنـئەنىسىگە ھورمەت قىلىش ۋە ۋاريـسـلىق قىلىش مەقـسـىدىدە، بۇنىڭدىن كېيىنكى مەدرىس تەربىيىسى ۋە ”مەدرىس تىلى“ تەتقىقاتچىلىرىنى ئاز ـ تولا پايدىلىنىش ماتېرىيالى بىلەن تەمىن ئېتىش ئۈچۈن، پىشقەدەملىرىمىزنىڭ قۇرئانـدىن تەپسىر قىلغاندا ”سۇرە فاتىھە“گە بەرگەن مەنىسى ۋە شەرھىنى تونۇشتۇرۇپ ئوتىمەن.

”سۇرە فاتىھە“نى ئوقۇشتىن بۇرۇن، ئادەتـتە، ”ئەئـۇزۇبىللاھى مىنەششەيتانىررەجىم“ بىلەن ”بىسمىللاھىررەھمانـىررەھىم“ ئوقۇلىدۇ، ”سۇرە فاتـىھە“نى ئوقۇپ بولغانـدىن كېيىن، ئوقۇغۇچى بىلەن ئاڭـلىغۇچى ئىچىدە ”ئامىن“ دەيدۇ. توۋەنـدە مەدرىس تىلى تەرجىمىسى بويىچە ئايرىم ـ ئايرىم تونۇشتۇرۇپ ئوتىمەن:

1. ”ئەئـۇزۇ...“، بۇ پانا تـىلەش سوزى بولۇپ، ”مەن ئالـلادىن قوغـلانـدى شەيـتانـنىڭ شەرىدىن (يامانلىغىدىن) پانا تىلەيـمەن“ دىگەن بولـىدۇ. بۇ ”فاتىھە“نىڭ ئىچىگە كىرمەيـدۇ، ئۇ قۇرئان كېرىمنىڭ 16 ـ سۇرىسىنىڭ ”قۇرئان ئوقۇماقچى بولساڭ، ئاللادىن قوغلاندى شەيتاننىڭ شەرىدىن پانا تىلىگىن“ دىگەن 98 ـ ئايىتىدىن كەلگەن.

2. ”بىسمىللا“، بۇ ”ناھايىتى شەپقەتـلىك ۋە مېھرىـۋان ئالـلانىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن“ دىگەن بولىدۇ. قۇرئانـنىڭ بۇ تەلىمى، ئىسلام دىنىدىكى توت مەزھەپـنىڭ بىرى بولغان ھەنەفى مەزھىبـىنىڭ تەشەببۇسى بويـىچە، ”سۇرە فاتىھە“نىڭ تەركـىۋىي قىسـمىغا كـىرمەيـدۇ، لېكىن قۇرئانـنىڭ 9 ـ سۇرىسىدىن باشـقا، قالـغان ھەمـمە سۇرىسىنىڭ بېشىدا ”بىسمىللا“ بار. شۇڭا، تەقـۋادار مۇسۇلمانـلار ساۋاپـلىق ئىش قىلـغان چاغـلىرىـدا ھەمـىشە ”بىسمىللا“ دەيـدۇ. خۇيزۇ مۇسۇلمانـلار بۇنى ”تەسمىيە“ ئوقۇش دەيـدۇ. ”بىسمىللا“مۇ قۇرئان كېرىمنىڭ 27 ـ سۇرىسىنىڭ 29 ـ ، 30 ـ ئايەتـلىرىدىن كەلگەن بولۇپ، ئۇ ئايەتـلەردە مۇنـداق دىيىلـگەن: ”ئۇ (بىلقىس) دىدى: ئى سەردارلار، مەن قىممەتلىك بىر پارچە خەت① تاپشۇرۇپ ئالدىم. ئۇ خەت ئەلۋەتـتە سۇلەيـمان تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەنـدۇر، خەتـنىڭ مەزمۇنى ’ناھايىتى شەپقەتـلىك ۋە مېھرىۋان ئاللانىڭ ئىسمى بىلەن (باشلايمەن)...‘ دىگەندىن ئىبارەتتۇر“.

3. ”سۇرە فاتىھە“ جەمئى 7 ئايەت بولۇپ، ”مەدرىس تـىلى“ بويـىچە تەرجـمە قىلـىنىشى توۋەندىكىچە:

”ھەمدۇ ـ سانا ئاللاتائالاغا خاستۇركى، ئۇ ئاللا پۈتۈن ئالەمنىڭ تەربىيىلـىگۈچىسىدۇر (1)؛

---

① بۇيەردە سۇلەيمان ئەلەيھىسسالام ئايال پادىشا بىلقىسقا ئەۋەتكەن خەت كوزدە تۇتۇلىدۇ. ـــ تەرجىماندىن.

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە ناھايىتى مېھرىۋاندۇر (2)؛
قىيامەت كۈنىنىڭ خوجىسىدۇر (3)؛
بىز ساڭلا ئىبادەت قىلىمىز ۋە سەندىنلا ياردەم سورايمىز (4)؛
باشلىغايسەن بىزنى توغرا يولغا (5)؛
سېنىڭ ئىنئامىغا ئېھسانلىرىڭغا ئىگە بولغان كىشىلەرنىڭ يولىغا (6)؛
قەھرىگە ئۇچرىمىغان ۋە يولدىن ئازمىغان كىشىلەرنىڭ يولىغا (7).“

بۇ تەرجىمە ئامېرىكا ۋە چۈشىنىشلىك بولۇپ، خۇيزۇ مۇسۇلمانلار ئارىسىدا ناھايىتى كەڭ تارقالغان، ھەتتا تەقۋادار مۇسۇلمانلار ئائىلىسىنىڭ ھەممىسىگە تونۇشلۇق بولۇپ قالغان.

قۇرئان كېرىم پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەت ئەلەيھىسسالام ئاللانىڭ ئەمرى بىلەن دىنىنى تەرغىپ قىلىشقا باشلىغاندىن كېيىنكى 23 يىل (مىلادى 610ـــ632) ئىچىدە دىنىنى تەرغىپ قىلىشتا يولۇققان قىيىنچىلىقلار، تۇغۇلغان ۋەقەلەر ۋە قويۇلغان سوئاللارغا قارىتا ئاللاتائالا تەرىپىدىن پەيغەمبىرىمىزگە ”ۋەھيى“ تەرىقىسىدە ئۇدۇللۇق چۈشۈرۈلگەن. ئۇ چاغدا قۇرئان رەتلەنمىگەن ئىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولۇپ 19 يىل ئوتكەندىن كېيىن (مىلادى 651ـيىلى) ئۇچىنچى خەلىپە ئوسمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ رىياسەتچىلىگىدە رەتلىنىپ توپلەنگەن، بۇ جەمئى 30 پارە، 114 سۈرە، 6211 ئايەت (6236 ئايەت دەيدىغانلارمۇ بار، مەملىكىتىمىزدىكى مۇسۇلمانلارنىڭ ئەنئەنىسى بويىچە 6666 ئايەت دېيىلىدۇ)، 77934 سوز، 322621 ھەرپ بولۇپ، مۇسۇلمانلار تەرىپىدىن قۇرئان دەپ ئاتالغان. ”ئوسمانىيە نۇسخىسى“ دەپمۇ ئاتىلىدۇ. ئۇنىڭ تارقىلىپ كەلگىنىگە بىر مىڭ نەچچە يۈز يىل بولغان بولسىمۇ، قىلچە نېرى-بېرى بولماي، ھىلىغىچە ئەسلى قىياپىتى بويىچە ساقلىنىپ كەلدى. كېچىگىدە مەكتەپ يۈزى كورمىگەن ساۋاتسىز بىر يېتىم بالىنىڭ زۇلمەتلىك، جاھالەت باسقان ئەرەپ يېرىم ئارىلىدا ۋە بۇتپەرەسلىك، قەبىلىلەرنىڭ ئوچمەنلىك قىرغىنچىلىغى بىلەن تولغان ئۇرۇقداشلار جەمىيىتىدە ئوزىنىڭ تۇرمۇش تەجرىبىسى ۋە ئىجتىمائى ئەمىلىيىتى ئارقىلىق ھەم ئۇزاقنىچە پىكىر قىلىپ ئېڭى ئېچىلىغاندىن كېيىن ئاللانىڭ ئەمرى بويىچە دىنىنى تەرغىپ قىلىشقا باشلىشى ھەمدە دۇنيانى ئىداره قىلىدىغان بۇ ئۇلۇغ ئەسەرنى كەينى-كەينىدىن ئېلان قىلىشى ھەقىقەتەنمۇ ھەيران قالارلىق ۋە كەم ئۇچرايدىغان ئىش. مۇسۇلمانلار قۇرئان كېرىمنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەڭ چوڭ موجىزىسى دەيىشىدۇ.

”سۈره فاتىھه“ قۇرئان كېرىمنىڭ 1-سۈرىسى سۈپىتىدە ئىلگىرى-كېيىن بولۇپ ئىككى قېتىم چۈشۈرۈلگەن، بىر قېتىم مەككە مۇكەررەمدە، بىر قېتىم مەدىنە مۇنەۋۋەرەدە چۈشۈرۈلگەن، بۇنىڭدىن ئۇنىڭ قۇرئان كېرىمدە تۇتقان ئورنىنىڭ خېلىلا مۇھىملىغىنى كورگىلى بولىدۇ. جۈملىگو مۇسۇلمانلىرى ئۇنى ”ئاساسي مەقسەت ئېنىق ئېيتىلغان سۈره“ ياكى ”دائىم ئوقۇلىدىغان

7 ئايەت" دەپ ئاتايدۇ. قۇرئاندا مۇنداق دېيىلگەن: "تەھقىق مەن ساڭا دائىم ئوقۇلۇپ تۇرىدىغان 7 ئايەتنى ۋە ئۇلۇغ قۇرئاننى بەردىم" (15-سۇرە، 87-ئايەت). "سۇرە فاتىھە" مۇسۇلمانلارنىڭ ئەملىي تۇرمۇشىدا نامازدا ياكى ئىچىدە ئوقۇلغاندىن باشقا، توي-توكۇن، ئولۇم-يىتىم، ئوقۇش باشلاش، يىغىلىش، سەپەرگە چىقىش...قا ئوخشاش مۇھىم ئىشلىرىنىڭ ھەممىسىدە ئوقۇلۇپ، بۇنىڭ بىلەن ئاللاغا بولغان سېغىنىش، تەشەككۇر، ھەمدۇ-سانا ۋە دۇئا-تەلەپلەر بىلدۇرۇلىدۇ.

"سۇرە فاتىھە" 7 ئايەت بولۇپ، مەنىسىنى 3 قىسىمغا بولۇپ چۈشىنىش مۇمكىن:

(1) 1-، 2-، 3-ئايەتلەردە ئاللانىڭ 5 ئۇلۇغ ئىسمى بار: ئاللا، رەب، رەھمان، رەھىم، مالىكى يەۋمىددىن. بۇنىڭ قىسقىچە مەنىسى "تەۋھىد" دىن يەنى دۇنيادىكى ھەممە كائىناتنى ئاللا يارىتقان، ئاللا بۇ دۇنيادا ئىنتائەت قىلغۇچى ۋە خىيانەت قىلغۇچى، ئاقىل ۋە جاھىل دەپ ئايرىمای، ھەممىگە ئوخشاش شەپقەت قىلىدۇ، ھەممىنى ئوخشاش تەربىيىلەيدۇ، ئاخىرەتتە بولسا ئەھۋال باشقىچە بولىدۇ، ئۇ چاغدا ھەركىشىگە ئۇنىڭ نامى-ئەمالىغا قاراپ ھوكۇم قىلىدۇ، ساۋاپلىق ئىش قىلغانلارنى مۇكاپاتلايدۇ، گۇنا قىلغانلارنى جازالايدۇ، قىلچە كەم ياكى ئارتۇق قىلىپ قويمايدۇ، دەپ تونۇشتىن ئىبارەت. قىيامەت كۈنى (سوراق قىلىنىدىغان كۈن) بولغاندا، ھەقىقى نوپۇز ئاللادىلا بولىدۇ، ئۇ چاغدا ئىنسىز پىچەتلىنىپ، قول گەپ قىلىدۇ، پۇت گۇۋالىق بېرىدۇ، ھېچقانداق بانا-سەۋەپ كورسەتكىلى بولمايدۇ. قۇرئاندا 36-سۇرىنىڭ 65-ئايىتىدە: "بۈگۈن (قىيامەت كۈنى) مەن سىلەرنىڭ ئاغزىڭلارنى پىچەتلەيمەن، قوللىرىڭلارنى سۆزلىتىمەن، پۇتلىرىڭلارنى سىلەرنىڭ ھەممە قىلغان-ئەتكىنىڭلارغا گۇۋالىق بەرگۈزىمەن" دېيىلگەن.

ئاللاتائالا ئىنسانلارنىڭ ئەخلاقى ۋە مەنىۋى ئېتىقادىنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن ئىلگىرى-كېيىن بولۇپ، بىرمۇنچە پەيغەمبەر ۋە ئەلچىلەرنى ئەۋەتكەن، ئاتىمىز ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن تارتىپ ئىبراھىم، مۇسا، ئىسا ئەلەيھىسسالاملارغىچە ئۇزمەي ئەۋەتىپ تۇرغان، پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامنى بولسا پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسى قىلىپ ئەۋەتكەن، قۇرئان كېرىمده مۇھەممەت ئەلەيھىسسالام "پەيغەمبەرلەرنىڭ تۈگەنجىسى" دەپ ئاتىلىدۇ. قۇرئان كېرىمده مۇنداق دېيىلىدۇ: "مەن سىلەرگە بىر پەيغەمبەرنى ئەۋەتتىمكى، ئۇ سىلەرگە مېنىڭ ئىلگىرى فىرئەۋنغۇ بىر پەيغەمبەر ئەۋەتكەنلىگىمدىن گۇۋالىق بېرىدۇ" (73-سۇرە، 15-ئايەت). مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋەزىپىسى كىشىلەرنى ئاگاھلاندۇرۇش (74-سۇرە، 35-ۋە كېيىنكى ئايەتلەر)، كىشىلەرگە خوش خەۋەر يەتكۈزۈش (74-سۇرە، 39—42-ئايەتلەر). بۇنىڭدىن مەقسەت مۇسۇلمانلارغا ئاللاتائالانىڭ بۇ ئۇلۇغ ئىسىملىرىنىڭ تەربىيىلىگۈچى، ناھايىتى شەپقەتلىك، ناھايىتى مېھرىۋان، ياخشىلىقنى مۇكاپاتلىغۇچى، يامانلىقنى جازالىغۇچى دېگەن سۇپەتلىرىنى بىلدۈرۈپ، ئۇلارنى ئاللاغا ئىبادەت قىلدىغان، گۇنادىن ساقلىنىپ، ساۋاپلىق ئىشلارنى قىلدىغان توغرا يولغا باشلاش.

(2) 4ـ ئايەتتە كىشىلەرگە ئىبادەت قىلىش، ئاللادىن مەدەت تىلەش توغرىسىدا تەلىم بېرىلىدۇ. ئىبادەت ـ ساۋاپلىق ئىشلارنىڭ تۈپ ـ ئاساسى، ئاللانىڭ ياردىمىگە ئىگە بولۇشنىڭ يولى. قۇرئاندا مۇنداق دېيىلگەن: "خۇداغا مەدەت بەرسەڭلار، خۇدامۇ سىلەرگە مەدەت بېرىدۇ ۋە سىلەرنىڭ قەدىمىڭلارنى مۇستەھكەم قىلىدۇ" (47ـ سۇرە، 7ـ ئايەت).

(3) 5ـ، 6ـ، 7ـ ئايەتلەردە ئىلگىرىكى كىشىلەرنىڭ تارىخىي تەجرىبە ـ ساۋاقلىرى يەكۈنلەنگەن، مومىنلەرنى گۇناكار ـ ئاسىلار ماڭغان تۈيۇق يولغا كىرگۈزۈپ قويماي، توغرا يولغا باشلاش، ئەبىدى "خاتىرجەم" بولغان جەننەتكە كىرگۈزۈش، ئاخىردا ئىسلام دىنىدا مومىنلەرگە ۋەدە قىلىنغان "ئىمان بىلەن ئاللانىڭ دەرگاھىغا قايتىش" ئارزۇسىنى ئىشقا ئاشۇرۇش تەلەپ قىلىنغان.

قىسقىسى، "سۇرە فاتىھە"نىڭ قۇرئان كېرىمىدىكى ئورنىنىڭ مۇھىملىغى يۇقۇرىدا بايان قىلىپ ئوتۇلدى، ئۇنىڭدا قويۇلغان بارلىق تەلەپ ۋە مەقسەت تەۋھىد، ئىبادەت ۋە ئىمان بىلەن ئاللانىڭ دەرگاھىغا قايتىشتىن ئىبارەت. "سۇرە فاتىھە" چۈشۈرۈلگەن سۇرىلەرنىڭ بەشىنچىسى بولۇپ، بۇنىڭ ئالدىدا "سۇرە ئەلەق"، "سۇرە قەلەم"، "سۇرە مۇززەممىل"، "سۇرە مۇددەسسىر" دىگەن 4 سۇرە (96ـ، 68ـ، 73ـ، 74ـ سۇرىلەر) چۈشۈرۈلگەن، بۇ سۇرىلەرنىڭ بەشىلىسى مەككىدە چۈشۈرۈلگەن. قۇرئان كېرىمنىڭ ئىلگىرى چۈشۈرۈلگەن سۇرىلىرىنىڭ كۆپىنچىسىدە پەيغەمبەرلەرنىڭ تۇگەنمەس مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋەزىپىسى، ئەخلاقى، ئىشلىرى قاتارلىقلارنىڭ ھەققانى ئىكەنلىگى، كىشىنى تەسىرلەندۈرىدىغانلىغى ۋە چوقۇم غەلبە قىلىدىغانلىغى توغرىسىدا قايتا ـ قايتا بىشارەت بېرىلگەن ۋە بۇلار دەلىللەنگەن؛ ئاللانىڭ ئۇلۇغلۇغى، سۇپەتلىرى ۋە ئاللانىڭ ئىنسانلارنى ياراتقانلىغى، ئۇنىڭغا ئېزىشنى، ئوزى بىلمەيدىغان نەرسىلەرنى بىلدۈرگەنلىگى (96ـ سۇرە، 2ـ5ـ ئايەتلەر) بايان قىلىنغان ھەمدە مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەرگىزمۇ ئەقلىدىن ئازغان كىشى ئەمەس، بەلكى ئۇلۇغ پەيغەمبەر ئىكەنلىگى (68ـ سۇرە، 5ـ7ـ ئايەتلەر)، ئۇ ئېلان قىلغان "قۇرئان پۈتۈن دۇنيا ئۈچۈن نەسىھەت" (68ـ سۇرە، 52ـ ئايەت) ئىكەنلىگى ئەمىلىيەتتە ئىشقا ئاشقان ۋە ئاشىدىغان بىشارەتلەر بىلەن ئىسپاتلاپ بېرىلگەن.

4. "ئامىن"، بۇ ئەرەپچە "ئامىن، يارەببىلئالەمىن" دىگەن سوزنىڭ قىسقارتىلمىسى بولۇپ، مەنىسى: "ئى پۈتۈن ئالەمنىڭ تەربىيىلىگۈچىسى خۇدا، بىزنىڭ تەلىۋىمىزنى ئىجابەت قىلغايسەن!" دىگەن بولىدۇ. "سۇرە فاتىھە" ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن، ئۇنى ئوقۇغۇچىمۇ، ئاڭلىغۇچىمۇ ئىچىدە "ئامىن" دەيدۇ.

يۇقۇرىدىكىلەر ئوزەمنىڭ "سۇرە فاتىھە"نى ئۇگىنىش ۋە ئوقۇشتىن ھاسىل قىلغان ئازغىنا تەسىراتىم، توغرا بولماي قالغان يەرلىرى بولۇشى مۇمكىن، دىنىي ساھەدىكى ئولىمالارنىڭ تۇزىتىش بېرىشىنى ئۇمىت قىلىمەن.

جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى 4-نوۋەتلىك كومىتېتنىڭ 2-سانلىق ھەيئەتلەر (كېڭەيتىلگەن) يىغىندا قىلىنغان سوز (قىسقارتىلمىسى)

(1982-يىل 8-ئاينىڭ 16-كۈنى)

گوۋۇيۈەن دىنىي ئىشلار ئىدارىسىنىڭ باشلىغى چياۋ لىيەنشېڭ

ھەيئەتلەر، دوستلار، يولداشلار:

جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى 4-نوۋەتلىك كومىتېتىنىڭ 2-سانلىق ھەيئەتلەر (كېڭەيتىلگەن) يىغىنى ئېچىلغىلى بىرنەچچە كۈن بولدى. مەن بۇگۈنكى پۈرسەتتىن پايدىلىنىپ، گوۋۇيۈەن دىنىي ئىشلار ئىدارىسىگە ۋاكالىتەن بۇ يىغىنىڭ چاقىرىلغانلىغىنى تەبرىكلەيمەن، ھەيئەتلەر ۋە دوستلاردىن سەممى ھال سورايمەن. جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى 1980-يىلدىن بېرى، 4-قېتىملىق مەملىكەتلىك ۋەكىللەر يىغىنىنىڭ قارارىنى ئىجرا قىلىش، ھوكۇمەتكە يارەملىشىپ دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياستىنى ئىزچىللاشتۇرۇش ۋە ئەملىيلەشتۈرۈش، جەمىيەتنىڭ خىزمىتىنى بېجىرىش قاتارلىق جەھەتلەردە نۇرغۇن خىزمەتلەرنى ئىشلەپ، بىرمۇنچە نەتىجىلەرنى قولغا كەلتۈردى. ئاكلىشىمچە، ئالدىنقى بىرنەچچە كۈندە جەمىيەتنىڭ خىزمەت دوكلادىنى مۇزاكىرە قىلىش داۋامىدا، يىغىنغا كەلگەن ھەيئەتلەرنىڭ ھەممىسى جەمىيەتنىڭ ئىشلىگەن خىزمەتلىرىنى ماختاپتۇ ۋە قوللاپتۇ. مەن جەمىيەتنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى ھامۇت داموللامنىڭ ئېچىش نۇتقىغا ۋە مۇدىرى جاڭ جيېنىڭ خىزمەت دوكلادىغا قوشۇلىمەن.

3-ئومۇمى يىغىندىن بۇيان، پارتىيە رەھبەرلىگىدە، مەملىكىتىمىزنىڭ سوتسىيالىستىك ماددىي مەدەنىيىتى ۋە مەنىۋى مەدەنىيەت قۇرۇلۇشىدا خوشاللىنارلىق مۇۋەپپەقىيەتلەر قولغا كەلدى. دىنىي خىزمەت جەھەتتە، پارتىيە ۋە ھوكۇمەتنىڭ دىنىي مەسىلە جەھەتتىكى توغرا فاكىجېن ۋە سىياسەتلىرى تەدرىجى ئەسلىگە كەلتۈرۈلدى، جايلاردىكى پارتىيە ۋە ھۆكۇمەتنىڭ مۇناسىۋەتلىك تارماقلىرى دىنىي سىياسەتنى ئىزچىللاشتۇرۇش ۋە ئەملىيلەشتۈرۈش، ناھەق، يالغان، خاتا ئەنزىلەرنى ئاقلاش، مەسچىت، بۇتخانا ۋە چېركاۋلارنى ئېچىپ بېرىش، ھەرقايسى دىنلارنىڭ ۋەتەنپەرۋەر تەشكىلاتلىرىنىڭ پائالىيىتىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش، دىنىي زاتلارنى قولغا كەلتۈرۈش، ئۇلار بىلەن ئىتتىپاقلىشىش، ئۇلارغا تەربىيە بېرىش، دىنغا ئېتىقات قىلىدىغان ۋە ئېتىقات قىلمايدىغان ھەرمىللەت خەلقى ئارىسىدىكى ئىتتىپاقلىقنى كۈچەيتىش ھەمدە خەلقارالىق دوستانە بېرىش-كېلىش ئىشلىرىنى قانات يايدۇرۇش، چەتئەلدىكى دىنىي دۇشمەن كۈچلەرنىڭ سىڭىپ كىرىشىنى توسۇش قاتارلىق جەھەتلەردە نۇرغۇنلىغان خىزمەتلەرنى ئىشلەپ، كورۇنەرلىك نەتىجىلەرگە ئېرىشتى.

بۇ يىلنىڭ بىرىنچى يېرىمىدا، پارتىيە مەركىزىي كومىتېتى دىنىي خىزمەتكە دائىر پۈروگراممىلىق خاراكتېرلىق بىر ھوججەت تۈزۈپ چىقتى، بۇ ھوججەتتە 30 نەچچە يىلدىن بۇيانقى ئىجابىي ۋە سەلبىي جەھەتلەردىكى تارىخىي تەجرىبىلەر يەكۈنلەنگەن، دىنىي مەسىلە جەھەتتىكى بەزى خاتا ئىدىيىلەر ئايدىڭلاشتۇرۇلغان، نوۋەتتىكى دىنىي خىزمەتتە ئاساسەن "سول"چىل خاتا خاھىشقا قارشى تۇرۇش، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئوز مەيلىگە قويۇۋېتىشتىن ئىبارەت خاتا خاھىشنىڭ

ئالدىنى ئېلىش ۋە ئۇنى تۈگىتىشكەمۇ دىققەت قىلىش لازىملىغى كورسىتىلگەن، سىياسەت چەك-چېگرىسى ئايدىڭلاشتۇرۇپ بېرىلگەن، يېڭى تارىخىي دەۋردىكى دىنىي خىزمەتنىڭ ئاساسىي ۋەزىپىلىرى ئوتتۇرىغا قويۇلۇپ، بىزنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى خىزمەتلەرنى تېخىمۇ ياخشى ئىشلىشىمىز ئۈچۈن ئالغا ئىلگىرىلەش نىشانى ئوچۇق كورسىتىپ بېرىلگەن. ئەمدى مەن پارتىيە مەركىزىي كومىتېتىنىڭ ھوججىتىنىڭ روھىغا ئاساسەن، ئىسلام دىنى جەھەتتىكى خىزمەتلەرگە دائىر ئەھۋاللار ۋە مەسىلەر توغرىسىدىكى بىرقانچە پىكرىمنى ئوتتۇرىغا قويۇپ ئوتمەكچىمەن.

1. دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياسىتى—پارتىيىنىڭ دىنىي مەسىلە جەھەتتىكى ئاساسىي سىياسىتى

دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگىنى ھورمەتلەش ۋە قوغداش—پارتىيىنىڭ دىنىي مەسىلىدىكى ئاساسىي سىياسىتى. بۇ—ئۇزاق مۇددەتلىك سىياسەت، تاكى دىن ئوزلۇكىدىن يوقالغىچە ئىزچىل ئىجرا قىلىنىدىغان سىياسەت. ھەممىگە مەلۇمكى، دىن-ئىنسانىيەت جەمئىيىتىنىڭ مۇئەييەن تەرەققىيات باسقۇچىدىكى تارىخىي ھادىسە، ئۇ پەيدا بولۇش، تەرەققى قىلىش ۋە يوقىلىش جەريانىنى بېسىپ ئوتىدۇ. مەملىكىتىمىزدە ھازىر مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇۋاتقان ئاساسلىق دىنلار خېلى ئۇزاق تارىخقا ئىگە. ئىسلام دىنىنىڭ جۇڭگوغا كىرگىنىگە 1 مىڭ 300 يىلدىن ئارتۇق ۋاقىت بولدى، خۇيزۇ، ئۇيغۇر، قازاق، قىرغىز، تاجىك، ئوزبەك، سالا، دۇڭشياڭ، تاتار، باۋئەن قاتارلىق 10 ئاز سانلىق مىللەت ئارىسىدا ئۇزاققىچە تارقىلىپ، بۇلارنىڭ ھەممىسى دىگۈدەك پۈتۈن مىللەت ئېتىقات قىلىدىغان دىن بولۇپ قالغان. ئازاتلىقتىن كېيىن، ئىجتىمائى تۈزۈم جەھەتتە چوڭقۇر ئۆزگىرىش بولغان ئوزگەرتىش ۋە دىنىي تۈزۈم جەھەتتىكى زور ئىسلاھاتلار، جاھانگىرلىككە قارشى تۇرۇش-ۋەتەننى سويۇش قاتارلىق ھەرىكەتلەرنى قانات يايدۇرۇش ئارقىلىق مەملىكىتىمىزدىكى ھەرقايسى دىنلارنىڭ ئەھۋالىدا ناھايىتى زور ئوزگىرىش بولدى، دىنىي مەسىلىدىكى زىددىيەت، ئاساسەن، خەلق ئىچىدىكى زىددىيەت بولۇپ قالدى؛ لېكىن دىنىي مەسىلە يەنىلا مەلۇم دائىرىدە ئۇزاق مۇددەت ساقلىنىدۇ. ئىسلام دىنىمۇ شۇنداق بولىدۇ. ئۇنىڭ ئۇستىگە ئىسلام دىنى ئاز سانلىق مىللەتلەر ئارىسىدا ئۇزاققىچە تارقالغانلىغى ئۈچۈن، ئۇنىڭ تەسىرى دىنغا ئېتىقات قىلغۇچى ئاممىنىڭ ئىجتىمائى تۇرمۇشىنىڭ نۇرغۇن تەرەپلىرىگە كەڭ دائىرىدە چېتىشىدۇ. يەنە كېلىپ دىنىي مەسىلە بىلەن مىللى مەسىلە كوپ چاغلاردا گىرەلىشىپ كەتكەن بولىدۇ، شۇڭا ئۇنى تېخىمۇ ئىنچىكە تەتقىق قىلىپ، ئۇنىڭغا ئەستايىدىللىق بىلەن مۇئامىلە قىلىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ. شۇ سەۋەپتىن، سوتسىيالىزىم تۈزۈمىنىڭ ئورنىتىلىشى ۋە ئىقتىسات، مەدەنىيەتنىڭ مەلۇم دەرىجىدە تەرەققى قىلىشى بىلەن دىن تېزلا يوقىلىدۇ، دەيدىغان قاراش رىيال قاراش ئەمەس. دىنىي مەمۇرى بۇيرۇق ياكى باشقا زورلاش ۋاستىسى بىلەن بىراقلا يوقىتىۋەتكىلى بولىدۇ دەيدىغان قاراش ۋە قىلىقلار پارتىيىمىزنىڭ دىنىي مەسىلە توغرىسىدىكى ئاساسىي نۇقتىنەزىرى ۋە ئاساسىي سىياسىتىگە تېخىمۇ خىلاپ بولۇپ، تامامەن خاتا ۋە ئىنتايىن زىيانلىق.

دىنىي ئېتىقات مەسىلىسى—ئىدىئولوگىيە مەسىلىسى، ئۇنى مەمۇرى بۇيرۇق بىلەن ياكى باشقا زورلاش ئۇسۇللىرى بىلەن ھەل قىلىشقا ئۇرۇنماسلىق كېرەك. بۇنداق قىلىنىدىكەن، مەسىلىنى ھەل قىلغىلى بولمايلا قالماستىن، بەلكى جەزمەن ئەكسىچە ئاقىۋەت كېلىپ چىقىدۇ. شۇڭا دىنغا ئېتىقات قىلىدىغانلار مەۋجۇت بولۇپلا تۇرىدىكەن، پارتىيە ۋە ھوكۇمەت دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى

سیاستنی قوللىندۇ، كىشىلەرنىڭ ئوز ئىرادىسى بويىچە ئۇزىنىڭ دىنغا ئېتىقات قىلىش ياكى قىلماسلىغىنى تاللاۋېلىشىغا يول قويىدۇ. بىز دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىكى سىياستىنىڭ ماھىيىتى دىنغا ئېتىقات قىلىش مەسىلىسىنى پۇقرالار ئوزى ئەركىن تاللايدىغان مەسىلىگە، پۇقرالارنىڭ خۇسۇسى ئىشىغا ئايلاندۇرۇشتىن ئىبارەت، دەپ كېلىۋاتقان گەپ مانا مۇشۇ.

پارتىيە ۋە ھوكۇمەتنىڭ دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىكى سىياسىتى ھەرگىز ۋاقىتلىق تەدبىر ئەمەس، بەلكى ئۇزاق مۇددەتلىك ئاساسىي سىياسەت. بۇنى بۇ يەردە ئولتۇرغان ئىسلام دىنى ساھەسىدىكى دوستلار يېقىنقى بىرنەچچە يىلدىن بۇيان ھەرقايسى جايلاردا دىنىي سىياسەتنىڭ ئىزچىللاشتۇرۇلغانلىغى ۋە ئەملىيلەشتۇرۇلگەنلىگىدىن ھەم ئوزلىرىنىڭ بىۋاستە كەچۈرمىشلىرىدىن چۈشىنىپ ئالالايدۇ. بۇ سىياسەتنىڭ كونكرېت مەزمۇنى مۇنداق: مەملىكىتىمىزدىكى ھەر بىر پۇقرادا دىنغا ئېتىقات قىلىش ئەركىنلىگىمۇ بولىدۇ؛ بۇ دىنغا ئېتىقات قىلىش ئەركىنلىگىمۇ، ئۇ دىنغا ئېتىقات قىلماسلىق ئەركىنلىگىمۇ بولىدۇ؛ بىر دىن ئىچىدە، بۇ مەزھەپكە ئېتىقات قىلىش ئەركىنلىگىمۇ، ئۇ مەزھەپكە ئېتىقات قىلىش ئەركىنلىگىمۇ بولىدۇ؛ بۇرۇن دىنغا ئېتىقات قىلمىغانلارنىڭ ھازىر دىنغا ئېتىقات قىلىش ئەركىنلىگىمۇ بولىدۇ، بۇرۇن دىنغا ئېتىقات قىلغانلارنىڭ ھازىر دىنغا ئېتىقات قىلماسلىق ئەركىنلىگىمۇ بولىدۇ؛ دىنغا ئېتىقات قىلىدىغان ۋە ئېتىقات قىلمايدىغان ھەر بىر پۇقرانىڭ مەملىكىتىمىزدىكى ئىجتىمائىي ئورنى ۋە سىياسى ئورنى باپ-باراۋەر؛ ئېتىقات قىلىدىغانلار كوپ دىن بىلەن ئېتىقات قىلىدىغانلار ئاز دىنىنىڭمۇ ئورنى باراۋەر، مەملىكىتىمىزدە ھوكۇمرانلىق ئورۇندا تۇرىدىغان دىن بولمايدۇ ھەم بولماسلىغى كېرەك. بۇ سىياسەتنى ئىزچىل ئىجرا قىلىش داۋامىدا، كىشىلەردە دىنغا ئېتىقات قىلىش ئەركىنلىگى بولىدىغانلىغىنى تەكىتلەش بىلەن بىر ۋاقىتتا، دىنغا ئېتىقات قىلماسلىق ئەركىنلىگى بولىدىغانلىغىنىمۇ تەكىتلەش كېرەك. بۇ بىر مەسىلىنىڭ كەم بولسا بولمايدىغان ئىككى تەرىپى. دىنغا ئېتىقات قىلمايدىغانلارنى دىنغا ئېتىقات قىلىشقا زورلايدىغان ھەرقانداق قىلىقلار، خۇددى دىنغا ئېتىقات قىلىدىغانلارنى دىندىن ۋاز كېچىشكە زورلاش باشقىلارنىڭ ئېتىقات ئەركىنلىگىگە تەككەنلىك بولغىنىغا ئوخشاشلا، باشقىلارنىڭ ئېتىقات ئەركىنلىگىگە تەككەنلىك بولىدۇ، شۇڭا، بۇ قىلىقلارنىڭ ئىككىلىسى ئىنتايىن خاتا ۋە ئۇنداق قىلىشقا مۇتلەق يول قويۇلمايدۇ.

بۇ يەردە ۋەتەننى سويۇپ، قانۇنغا رىايە قىلىش، سوتسىيالىزىمنى ھىمايە قىلىش بىلەن دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياستىنىڭ مۇناسىۋىتى ئۇستىدىمۇ توختىلىپ ئوتمەكچىمەن. مەملىكىتىمىزدە پۇقرالارنىڭ دىنغا ئېتىقات قىلىش ئەركىنلىگىمۇ، باشقا ئەركىنلىكلەرگە ئوخشاشلا، مۇتلەق ئەمەس، بەلكى نىسبىي بولىدۇ، دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگىمۇ دولەت قانۇنى يول قويغان دائىرە ئىچىدە بولۇشى كېرەك. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، مەيلى دىنغا ئېتىقات قىلىدىغان پۇقرا بولسۇن ياكى دىنغا ئېتىقات قىلمايدىغان پۇقرا بولسۇن، ئۇلارنىڭ سىياسى جەھەتتىكى ئورتاقلىغى ۋەتەننى سويۇش، كوممۇنىستىك پارتىيىنىڭ رەھبەرلىگىنى ھىمايە قىلىش، سوتسىيالىزىمنى ھىمايە قىلىشتىن ئىبارەت. ۋەتەننى قىزغىن سويۇش، سوتسىيالىزىمنى ھىمايە قىلىش پۇتۇن مەملىكەت خەلقىنىڭ ئەڭ تۇپ مەنپەئەتى، ئەلۋەتتە، دىنغا ئېتىقات قىلىدىغان ئاممىنىڭمۇ ئەڭ تۇپ مەنپەئەتى، بۇ—تارىخىي پاكىتلار تەرىپىدىن ئىسپاتلانغان ھەقىقەت. دىنىي زاتلار بىلەن دىنغا ئېتىقات قىلىدىغان ئاممىنىڭ ۋەتەننى سويۇشى، سوتسىيالىزىمنى ھىمايە قىلىشىنىڭ كونكرېت ئىپادىسىنىڭ

مۇھىم بىر تەرىپى ئاساسىي قانۇنغا ۋە قانۇنلارغا، ئەمىر-پەرمانلارغا رىايە قىلىشتىن ئىبارەت. بۇ-دىنىي پائالىيەتنى نورماللاشتۇرۇشتا كەم بولسا بولمايدىغان بىر شەرت. دىنغا ئېتىقات قىلىش ئەركىنلىك ئىكەن، دولەتنىڭ قانۇنى ۋە ئەمىر-پەرمانلىرى بىلەن كارىمىز بولمىسىمۇ بولىدۇ دەپ قارايدىغان ئوي ۋە قىلىقلار، روشەنكى، دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياسىتىنى بۇرمىلىغانلىق ياكى ئۇنىڭدىن قالايمىقان پايدىلانغانلىق بولىدۇ. چۈنكى دىنغا ئېتىقات قىلىش ئەركىنلىگى باشقىلارنىڭ ئەركىنلىگىگە توسالغۇ بولسا ۋە زىيان يەتكۈزسە بولمايدۇ، دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگىنى بانا قىلىپ، قانۇنسىز ۋە قانۇنغا خىلاپ ھەركەتلەرنى ئېلىپ بېرىشقا، دولەتكە، كوللىكتىپقا ۋە باشقىلارنىڭ مەنپەئەتىگە زىيان يەتكۈزىدىغان ئىشلارنى قىلىشقا ھەرگىز يول قويۇلمايدۇ، دىندىن پايدىلىنىپ، دولەتنىڭ مەمۇى ئىشلىرىغا ئارىلىشىشقا، ئەدلىيە ئىشلىرىغا ئارىلىشىشقا، مەكتەپ مائارىپى ۋە ئىجتىمائى جامائەت تەربىيىسىگە ئارىلىشىشقا ھەرگىز يول قويۇلمايدۇ؛ بىكار قىلىنغان دىنىي فېوداللىق ئىمتىيازلارنى ۋە دىنىي زۇلۇم-ئېكسپىلاتاتسىيە تۇزۇملىرىنى ئەسلىگە كەلتۇرۇشكە ھەرگىز يول قويۇلمايدۇ، دىندىن پايدىلىنىپ، كومپارتىيە رەھبەرلىگىگە ۋە سوتسىيالىزىم تۇزۇمىگە قارشى تۇرۇشقا، ۋەتەننىڭ بىرلىگى ۋە مەملىكىتىمىزدىكى مىللەتلەرنىڭ ئىتتىپاقلىغىغا بۇزغۇنچىلىق قىلىشقا ھەرگىز يول قويۇلمايدۇ. يېقىندا ئېلان قىلىنغان ئاساسىي قانۇننىڭ تۇزىتىش كىرگۈزۈلگەن لايىھىسىنىڭ 35-ماددىسىدا مۇنداق بەلگىلەنگەن: جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنىڭ پۇقرالىرى دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگىگە ئىگە. ھەرقانداق دولەت ئورگىنى، جامائەت تەشكىلاتى ۋە شەخس پۇقرالارنى دىنغا ئېتىقات قىلىشقا ياكى دىنغا ئېتىقات قىلماسلىققا زورلىماسلىغى، دىنغا ئېتىقات قىلىدىغان ۋە دىنغا ئېتىقات قىلمايدىغان پۇقرالارنى كەمسىتمەسلىگى كېرەك. دولەت نورمال دىنىي پائالىيەتنى قوغدايدۇ. ھەرقانداق كىشىنىڭ دىندىن پايدىلىنىپ ئەكسىلئىنقىلاۋىي ھەركەت ئېلىپ بېرىشىغا ياكى جەمىيەت تەرتىۋىنى بۇزىدىغان، پۇقرالارنىڭ سالامەتلىگىگە زىيان يەتكۈزىدىغان، دولەتنىڭ مائارىپ تۇزۇمىگە دەخلى يەتكۈزىدىغان ھەركەتلەرنى ئېلىپ بېرىشىغا يول قويۇلمايدۇ. پارتىيىنىڭ دىنىي سىياسىتى ئاساسىي قانۇننىڭ تۇزىتىش كىرگۈزۈلگەن لايىھىسىنىڭ 35-ماددىسىدىكى بەلگىلىمە بىلەن بىر. مەن دىنىي ساھەدىكى دوستلارنىڭ ئاساسىي قانۇننىڭ تۇزىتىش كىرگۈزۈلگەن لايىھىسىنى ئۇگىنىش ۋە مۇزاكىرە قىلىش ئارقىلىق، بۇ نۇقتىنى چوقۇم تونۇپ يېتەلەيدىغانلىغىغا ئىشىنىمەن. ئاساسىي قانۇننىڭ تۇزىتىش كىرگۈزۈلگەن لايىھىسىگە يەنە تۇزىتىش كىرگۈزۈش توغرىسىدا مۇزاكىرە ئېلىپ بېرىپ، ئۇنى تېخىمۇ مۇكەممەللەشتۇرۇشكە بولىدۇ، لېكىن، لايىھىنىڭ ئاساسىي مەزمۇنى ۋە روھى توغرا. بىز يەنە شۇنى ئوچۇق كورۇشىمىز كېرەككى، ھازىرقى باسقۇچتا، دىنغا ئېتىقات قىلىدىغان ئامما بىلەن دىنغا ئېتىقات قىلمايدىغان ئامما ئوتتۇرىسىدىكى ئىدىيىۋى ئېتىقات جەھەتتىكى بۇ پەرق ئانچە مۇھىم بولمىغان پەرق، بۇ پەرقنى بىر تەرەپلىمە ھالدا تەكىتلەپ، ھەتتا ئۇنى بىرىنچى ئورۇنغا قويۇۋېلىپ، ئۇلارنىڭ سىياسى، ئىقتىسادىي جەھەتلەردىكى تۇپ مەنپەئەتىنىڭ بىردەكلىگىگە سەل قاراشقا بولمايدۇ. خەلق ئاممىسى ئوتتۇرىسىدا دىنغا ئېتىقات قىلىش ياكى ئېتىقات قىلماسلىق جەھەتتە پەرق بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ گۇللەنگەن-قۇدرەتلىك سوتسىيالىستىك دولەت قۇرۇش، 4 نى زامانىۋىلاشتۇرۇشنى ئىشقا ئاشۇرۇشتىن ئىبارەت بۇ تۇپ نىشانى بىر. دىنغا ئېتىقات قىلغۇچى كەڭ ئامما بىلەن پۇتۇن مەملىكەت خەلقىنىڭ تۇپ مەنپەئەتىنىڭ بىردەكلىگى دەل دىنىي ساھە-

دىكى ۋەتەنپەرۋەر زاتلار بىلەن پۈتۈن مەملىكەت خەلقىنىڭ ۋەتەنپەرۋەرلىك ئاساسىدىكى بىرلىك سەپ تۈزۈشىنىڭ سىياسى ئاساسى، دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياستىنى يولغا قويۇش بولسا خەلق ئاممىسىنىڭ دىنىي جەھەتتىكى پەرق ۋە زىددىيەتلىرىنى توغرا ھەل قىلىپ، بۇ سىياسى ئاساسنى مۇستەھكەملەشكە پايدىلىق. بۇنداق قىلىش دىنغا ئېتىقات قىلىدىغان ئاممانى بىلەن دىنغا ئېتىقات قىلمايدىغان ئاممىنىڭ ئىتتىپاقلىغىنى كۈچەيتىپ، تېچ-ئىتتىپاق بولۇشتىن ئىبارەت سىياسى ۋەزىيەتنى مۇستەھكەملەپ ۋە راۋاجلاندۇرۇپ، ھەرقايسى جەھەتتىكى ئاكتىپ ئامىللار ۋە كۈچ-لەرنى ئىشقا سېلىپ، زامانىۋىلاشقان سوتسىيالىستىك قۇدرەتلىك مەملىكەت قۇرۇش ئۈچۈن، تەيۋەننى ۋەتەن قوينىغا قايتۇرۇپ كېلىپ، ۋەتەننى بىرلىككە كەلتۈرۈشتەك ئۇلۇغۋار ئىشنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن، زومىگەرلىككە قارشى تۇرۇش ۋە دۇنيا تېچلىغىنى قوغداش ئۈچۈن ئورتاق كۈرەش قىلىشقىمۇ پايدىلىق. مانا بۇ بىزنىڭ دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياستىنى ئىزچىللاش-تۇرۇش ۋە ئەملىيلەشتۈرۈش، بارلىق دىنىي مەسىلەرنى بىر ياقلىق قىلىشتىكى تۈپ چىقىش نۇقتىمىز ۋە ئاخىرقى نۇقتىمىز.

2. مەسچىتلەرنى ئېچىش ۋە مەسچىتنى دېموكراتىك باشقۇرۇش ئاپپاراتلىرىنى مۇكەممەللەشتۈرۈش مەسىلىسى توغرىسىدا

دىنىي پائالىيەت سورۇنلىرىنى مۇۋاپىق ئورۇنلاشتۇرۇش دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياستىنى ئىزچىللاشتۇرۇپ ۋە ئەملىيلەشتۈرۈپ، دىنىي پائالىيەتلەرنى نورمال ئېلىپ بېرىشنىڭ مۇھىم مادداى شەرتى، شۇنداقلا دىنغا ئېتىقات قىلغۇچى ئامما ئۈمۈمى يۈزلۈك كۆڭۈل بولۇۋاتقان بىر مەسىلە. ئالدىنقى بىر مەزگىلدە بۇ جەھەتتىكى ئىنكاسلار ناھايىتى كوپ بولۇپ، ئەستايىدىل مۇزاكىرە قىلىشقا توغرا كەلگەن ئىدى. جايلاردىكى پارتىيە، ھوكۇمەتنىڭ مۇناسىۋەتلىك تارماق-لىرىنىڭ ئاكتىپ تىرىشچانلىق كۆرسەتىشى بىلەن، پارتىيىنىڭ دىنىي سىياسىتى داۋاملىق ئەملىيە-لەشتۈرۈلۈۋاتىدۇ. ھازىر مەملىكەت بويىچە ھەرقايسى دىنلارنىڭ ئېچىلغان دىنىي پائالىيەت سورۇنلىرى 30 مىڭدىن كۆپرەك، بۇنىڭ ئىچىدە ئىسلام دىنىنىڭ مەسچىتلىرى تەخمىنەن ئۈچتىن ئىككى قىسمىنى تەشكىل قىلىدۇ. ئۈمۈمى ئەھۋالدىن قارىغاندا، بۇ مەسچىتلەر مۇسۇلمانلارنىڭ دىنىي تۇرمۇش ئوتكۈزۈش ئېھتىياجىغا ئاساسىي جەھەتتىن ماس كەلدى. كەڭ مۇسۇلمانلار ئۈز ئېتىقادىنىڭ ھورمەتكە ۋە قوغدىلىشقا ئىگە بولغانلىغىدىن، نورمال دىنىي پائالىيەت ئېلىپ بارىدىغان سورۇنغا ئىگە بولغانلىغىدىن رازى بولۇپ، بىر ئېغىزدىن "پارتىيىنىڭ دىنىي سىياستى يەنە قايتىپ كەلدى" دەپ ماختاشماقتا. لېكىن، مەسچىتلەرنىڭ ئەسلىگە كەلتۈرۈلۈش ۋە ئېچىلىش ئەھۋالى ھەرقايسى جايلاردا تەكشى بولمىدى، نىسبىي ھالدا ئېيتقاندا مۇسۇلمانلار توپلىشىپ ئولتۇراقلاشقان جايلاردا كوپرەك ئېچىلغان، تارقاق ۋە ئارىلاش ئولتۇراقلاشقان جايلاردا ئازراق ئېچىلغان، شۇڭا نوۋەتتە ئەھۋالنىڭ ئوخشىماسلىغىغا قاراپ، دىنىي پائالىيەت سورۇنلىرىنى يەنىمۇ ئىلگىرىلەگەن ھالدا مۇۋاپىق ئورۇنلاشتۇرۇپ، جايلاردا ئېچىلغان مەسچىتلەر ئۈستىدە بىر تۈتاش ئويلىنىپ، مەسچىتلەرنىڭ جايلىشىشىنى مۇۋاپىق قىلىش كېرەك. ئۇمۇمەن مەسچىتلەر ئاممە-نىڭ دىنىي تۇرمۇش ئوتكۈزۈش ئېھتىياجىغا ئاساسىي جەھەتتىن مۇۋاپىق كەلگەن جايلاردا يېڭىدىن مەسچىت ئاچمىسىمۇ بولىدۇ؛ مەسچىتلەر بەك كوپ بولغان ۋە بەك مەركەزلىشىپ قالغان جايلاردا مەسچىتلەرنى مۇۋاپىق دەرىجىدە تەرتىپكە سېلىش كېرەك؛ ئېچىلغان مەسچىتلەر سەل ئاز بولۇپ

قالغان جايلاردا، "دىن ئەھۋالىغا قاراپ ئىش كورۇش، ئاددى بولۇش، ئاممىنىڭ ئىشلەپچىقىرىشىغا ۋە تۇرمۇشىغا ئوڭايلىق تۇغدۇرۇپ بېرىش" پىرىنسىپى بويىچە، سىياسەتنى يەنىمۇ ئىلگىرىلەپ ئەملىيلەشتۈرۈپ، دىنىي پائالىيەت سورۇنلىرىنى ئېچىپ بېرىش پىلانىنى تۈزۈپ چىقىش كېرەك. لېكىن قايسى خىل ئەھۋالدا بولمىسۇن، دىنىي ساھەدىكى زاتلار ۋە مۇسۇلمانلار بىلەن تولۇق كېڭىشىش ھەمدە ھوكۇمەتنىڭ مۇناسىۋەتلىك تارماقلىرىنىڭ تەستىقىنى ئېلىپ ئاندىن ئىش كورۇش كېرەك. دولەتنىڭمۇ، خەلقنىڭمۇ ئىقتىسادىي جەھەتتىن قىينىچىلىغى بارلىغىنى نەزەردە تۇتۇپ، ئاددى پائالىيەت ئورۇنلىرىنى ئېچىش تەجرىبىلىرىنى ئومۇملاشتۇرۇش كېرەك. دىنىي سىياسەتنىڭ يەنىمۇ ئەملىيلەشتۈرۈلۈشىگە ئەگىشىپ، دىنىي پائالىيەت سورۇنلىرى مەسلىسى پەيدىن-پەي ھەل بولىدۇ.

بارلىق دىنىي پائالىيەت سورۇنلىرىنى ھوكۇمەتنىڭ دىنىي ئىشلار تارماقلىرىنىڭ مەمۇرى رەھبەرلىگىدە، دىنىي تەشكىلاتلار ۋە دىنىي خادىملار مەسئۇل بولۇپ باشقۇرۇشى كېرەك. ئىسلام دىنىنى ئېلىپ ئېيتساق، ھەرقايسى جايلاردا ئېچىلغان مەسچىتلەرنىڭ كوپىنچىسىدە مەسچىتنى دېموكراتىك باشقۇرۇش ھەيئىتى قۇرۇلغان. مەسچىت باشقۇرۇش ھەيئىتىنىڭ ئەزالىرى ھەرقايسى تەرەپلەرنىڭ كېڭىشىشى بىلەن سايلام ئارقىلىق مەيدانغا كەلگەن. بۇنىڭغا ھەم دىنىي ساھەدىكى ۋەتەنپەرۋەر زاتلار قاتناشتۇرۇلغان، ھەم ئامما ئىچىدىكى ئاكتىپلار قاتناشتۇرۇلغان، مەزھەپلەر كوپەرەك جايلاردا ھەرقايسى مەزھەپلەرگە مۇۋاپىق ئېتىۋار بېرىلگەن. ھەرقايسى ساھەدىكىلەرنىڭ ئىنكاسىدىن قارىغاندا، مەسچىت باشقۇرۇش ھەيئىتىنىڭ مەسئۇلىيەت دائىرىسى دىنىي پائالىيەتلەرنى ئورۇنلاشتۇرۇش، ئاخۇنۇملارنى تەكلىپ قىلىش، يىغىلغان ئانە ۋە مەسچىتنىڭ ۋەخپە ئويلىرىنىڭ ئىجارىسىنى باشقۇرۇش، مەسچىت رېمونت قىلىش ۋە ئاسراش، دىنىي كەسپتىكىلەرنى دىنىي كىتاپ، ئەقىدە-ئەھكاملارنى ئۆگىنىش ۋە تەتقىق قىلىشقا ئۇيۇشتۇرۇش، شۇ جايدىكى مەزھەپلەر مۇناسىۋىتىنى ياخشىلاش قاتارلىقلارنى ئوز ئىچىگە ئالغان. بەزى جايلاردىكى مەسچىت باشقۇرۇش ھەيئىتى يەرلىك مۇناسىۋەتلىك تارماقلارنىڭ ياردىمىدە "ۋەتەنپەرۋەرلىك ئەھدىنامىسى ياكى "ۋەتەنپەرۋەرلىك نىزامى" تۈزۈپ چىققان؛ بەزىلىرى مەسچىتنىڭ شەرت-شارائىتىغا قاراپ، مالىيە كىرىم-چىقىمى جەھەتتە كىرىمنى ئاشۇرۇپ، چىقىمنى تېجەش ئامالىلىرىنى قوللىنىپ، "مەسچىتنىڭ ئوز كىرىمى بىلەن ئوزىنى قامداش"نى ئىشقا ئاشۇرۇشقا تىرىشقان؛ بەزى جايلاردا شۇ جايلاردىكى ئاخۇنۇملار ئۇستىدە سىناق ئېلىپ بېرىپ، ۋەتەننى سويۇپ قانۇنغا رىايە قىلىدىغان ھەم دىنىي بىلىمگە ھەقىقى ئىگە بولغان دىنىي كەسپىي خادىملارنى تاللاپ دىنىي ۋەزىپىلەرگە قويغان، بۇنىڭ بىلەن بەزى دىنىي كەسپىي خادىملارنىڭ ئوز ۋەزىپىسىدىن پايدىلىنىپ قانۇنسىز ھەركەت ئېلىپ بېرىش ياكى مەزھەپ ماجراسى تۇغدۇرۇش ئارقىلىق مىللەتنىڭ ئېچكى ئىتتىپاقلىقىغا تەسىر يەتكۈزۈشىنىڭ ئالدىنى ئالغان. ئېچىلغان مەسچىتلەرنىڭ كوپىنچىسى بىلەن، مەسچىتنى دېموكراتىك باشقۇرۇش ھەيئىتىنى قۇرۇش ۋە مۇكەممەللەشتۈرۈش خىزمىتىگە ھەرقايسى جايلاردىكى دىنىي خىزمەت تارماقلىرى ۋە يەرلىك ئىسلام جەمئىيەتلىرى بارغانسېرى ئەھمىيەت بېرىۋاتىدۇ. جۈملىدىن ئىسلام جەمئىيىتى بۇ قېتىمقى ھەيئەتلەر (كېڭەيتىلگەن) يىغىنىدا بەرگەن دوكلاتىدىمۇ بۇ جەھەتتىكى مەسىلىلەر ئۇستىدە مەخسۇس توختالغان. مەسچىتلەرنى دېموكراتىك باشقۇرۇش ھەيئىتىگە بولغان رەھبەرلىكنى كۈچەيتىش، تەجرىبىلەرنى يەكۈنلەپ،

ئۇنىڭ خىزمىتىنى ياخشىلاپ، ئۇنىڭ رولىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇش نورمال دىنىي پائالىيەتلەر-نىڭ ئېلىپ بېرىلىشىغا پايدىلىق بولۇپ قالماستىن، دىنىي سىياسەتنىڭ ئاساسىي قاتىلاملاردا كونكرېت ئىزچىللاشتۇرۇلۇشى ۋە ئەمىلىيلەشتۇرۇلۇشىگىمۇ پايدىلىق.

يەنە تىلغا ئېلىپ ئوتۇشكە تېگىشلىگى شۇكى، مەسچىتلەر ئېچىلغان جايلاردا، دىنىغا ئېتىقات قىلغۇچى ئاممىا ئوزلۇكىدىن پۇل يىغىش قىلىپ مەسچىت سالماقچى بولسا، ئۇلارغا تەربىيە بېرىش، ئۇنداق قىلماسلىق توغرىسىدا نەسىھەت قىلىش كېرەك. ھوكۇمەتنىڭ مۇناسىۋەتلىك تارماقلىرىنىڭ تەستىقى بىلەن يېڭىدىن سېلىشقا تېگىشلىك بولغان ئايرىم دىنىي پائالىيەت سورۇنلىرى سېلىشتىمۇ ئىقتىسات قىلىشقا دىققەت قىلىش، ئادەم كۇچى، ماددى كۇچ ۋە مالىيە كۇچىنى ئىسراپ قىلىۋېتىش ساقلىنىش لازىم. نوۋەتتە ئاممىنىڭ تۇرمۇشىنىڭ تېخى بايىشات ئەمەسلىگىنى كوزدە تۇتۇپ، شۇ جايدىكى مەسچىتلەرنى رېمونت قىلىشتىمۇ، ئىنچىكە ھساپ-كىتاپ قىلىش، زور كولەملىك قۇرۇلۇش ئېلىپ بېرىپ، ئاممىنىڭ ئىقتىسادىي سېلىغىنى ئېغىرلىتىۋەتمەسلىك كېرەك. مەملىكىتىمىز ھازىر 4نى زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى ئېلىپ بېرىۋاتىدۇ، مالىيە جەھەتتە تېخى قىينىچىلىق بار، دولەت پەقەت نۇقتىلىق ئېچىلغان ۋە داڭقى بار، قەدىمىي مەسچىتلەرنى رېمونت قىلىشقىلا ئاز مىقداردا پۇل ئاجرىتىپ يارىدەم بېرەلەيدۇ.

3. ۋەتەنپەرۋەر دىنىي تەشكىلاتلارنىڭ رولىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇش مەسلىسى توغرىسىدا

ھازىر، ھەرقايسى دىنلارنىڭ مەملىكەت خاراكتېرلىق ۋەتەنپەرۋەر دىنىي تەشكىلاتلىرىدىن جەمئى 8 ى بار. ئىسلام دىنىنىڭ مەملىكەت خاراكتېرلىق تەشكىلاتى—جۇڭگو ئىسلام جەمئىيىتى. تولۇقسىز مەلۇماتلارغا قارىغاندا، يەرلىك ئىسلام جەمئىيەتلىرىدىن ئولكىلىك، شەھەرلىك، ئاپتونوم رايونلۇق، ئوبلاستلىق، ناھىيىلىك ئىسلام جەمئىيەتلىرى بولۇپ ھازىر جەمئى 20 نەچچىسى بار. ھەر دەرىجىلىك ۋەتەنپەرۋەر دىنىي تەشكىلاتلار پارتىيە ۋە ھوكۇمەتكە يارىدەملىشىپ، دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياسىتىنى ئىزچىل ئىجرا قىلىشى، دىنغا ئېتىقات قىلغۇچى كەڭ ئاممىا ۋە دىنىي زاتلارنىڭ ۋەتەنپەرۋەرلىك ۋە سوتسىيالىستىك ئېڭىنى ئۆزلۇكسىز ئوستۇرۇشىگە يارىدەم بېرىشى، دىنىي ساھەدىكىلەرنىڭ پىكىر ۋە تەلەپلىرىنى ئىنكاس قىلىشى، نورمال دىنىي پائالىيەتلەرنى ئۇيۇشتۇرۇشى، دىنىي ئىشلارنى ياخشى يولغا قويۇشى لازىم. بارلىق ۋەتەنپەرۋەر دىنىي تەشكىلاتلار پارتىيە ۋە ھوكۇمەتنىڭ رەھبەرلىگىنى قوبۇل قىلىشى، شۇنىڭ بىلەن بىللە، پارتىيە ۋە ھوكۇمەتنىڭ مۇناسىۋەتلىك تارماقلىرىمۇ دىنىي تەشكىلاتلارنىڭ ئوز خىزمىتىنى قانات يايدۇرۇشى، ئوز مەسلىسىنى ھەل قىلىشىغا داۋاملىق يار-يولەك ۋە يارىدەمدە بولۇپ، ئۇلارنى ئاساسىي قانۇن ۋە قانۇنلاردا بەلگىلەنگەن دائىرە ئىچىدە تەشەببۇسكارلىق بىلەن پايدىلىق خىزمەتلەرنى قانات يايدۇرۇپ، ئاكتىپ تەسىر كورسىتىدىغان دىنىي تەشكىلاتقا ھەقىقى تۇردە ئايلاندۇرۇشى لازىم. بۇنىڭ ئۈچۈن، جۇڭگو ئىسلام جەمئىيىتى ئوزىنىڭ جايلاردىكى ھەيئەتلىرى، دائىمى ھەيئەتلىرى ۋە باشقا مەسئۇللىرى بىلەن بولغان ئالاقىنى كۇچەيتىشى لازىم. ئىسلام جەمئىيىتىنىڭ جايلاردىكى ھەيئەتلىرىمۇ داۋاملىق تۇردە جۇڭگو ئىسلام جەمئىيىتىگە يەرلىك ئىسلام جەمئىيەتلىرىنىڭ ئەھۋالىنى ئىنكاس قىلىپ تۇرۇشى، دىنىي زاتلارنىڭ ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ ھەر خىل تەلەپلىرىنى ئىنكاس قىلىپ تۇرۇشى، مۇناسىۋەتلىك مەسىلەرنى ھەل قىلىش توغرىسىدا

پارتىيە ۋە ھوكۇمەتكە تەكلىپ بېرىپ تۇرۇشى لازىم. مۇشۇ يەردە ئولىتۇرغان ھەيئەتلەرنىڭ بىرمۇنچىسى يەرلىك ئىسلام جەمىيەتلىرىنىڭمۇ مەسئۇللىرى ۋە ھەيئەتلىرى، سىلەر ئاساسىي قاتلاملارغا بېرىپ تەكشۈرۈپ تەتقىق قىلىپ، ئەھۋالنى ئىنكاس قىلىپ، ئاكتىپ پىكىر-تەكلىپ-لەرنى بېرىپ، يەرلىك پارتىيە ۋە ھوكۇمەت ئورۇنلىرىغا يارەملىشىپ سىياسەتنى كونكرېت ئەملىيلەشتۇرۇش قاتارلىق جەھەتلەردىمۇ ئوزۇكلۇك رولىڭلارنى جارى قىلدۇرۇشۇڭلار، بۇ ئارقىلىق ئىسلام دىنى ساھەسىدىكى دوستلارنى ۋە ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرىنى تېخىمۇ ياخشى ئىتتىپاقلاشتۇرۇپ، تىرىشىپ 4نى زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى ئۈچۈن خىزمەت قىلىشىڭلار كېرەك.

4. دىنىي ساھەدىكى زاتلار بىلەن بولغان ئىتتىپاقلىق ۋە ھەمكارلىقنى كۈچەيتىش مەسىلىسى توغرىسىدا

دىنىي ساھەدىكى زاتلارنى قولغا كەلتۈرۈش، ئۇلار بىلەن ئىتتىپاقلىشىش ۋە ئۇلارغا يارەم بېرىش—پارتىيەنىڭ دىنىي خىزمىتىنىڭ مۇھىم مەزمۇنى، شۇنداقلا پارتىيەنىڭ دىنىي سىياسىتىنى ئىزچىل ئىجرا قىلىشنىڭ ئىنتايىن مۇھىم ئالدىنقى شەرتى. ئىسلام دىنى زاتلىرىنى ئالساق، ئۇلار مەملىكەت بويىچە تەخمىنەن 20 مىڭدىن ئارتۇق، پارتىيەنىڭ تەربىيىسى ئاستىدا، ئۇگىنىش ۋە ئىجتىمائى ئەمەلىيەتكە قاتنىشىش ئارقىلىق، ئۇلارنىڭ مۇتلەق زور كۆپچىلىگى ۋەتەنىنى سۆيىدىغان، قانۇنغا رىيە قىلىدىغان، پارتىيىنى ھىمايە قىلىدىغان، سوتسىيالىزىمنى ھىمايە قىلىدىغان بولدى. ئاساسىي قانۇنغا، پارتىيە رەھبەرلىگىگە، سوتسىيالىزىم تۈزۈمىگە قارشى تۇرىدىغان، دىندىن پايدىلىنىپ، قانۇنغا خىلاپ ۋە بۇزغۇنچىلىق ھەرىكەتلىرى بىلەن شۇغۇللىنىدىغانلار ئىنتايىن ئازچىلىق. ئىسلام دىنى كەسپىي خادىملىرىدىن نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ مۇسۇلمانلار بىلەن مەنىۋى جەھەتتە زىچ مۇناسىۋىتى بولۇپلا قالماستىن، بەلكى ئۇلار دىنىي ۋەزىپىلەرنى ئادا قىلىش شەكلى ئارقىلىق، نۇرغۇن مۇلازىملىق خاراكتېرىدىكى ئەمگەك ۋە ئىجتىمائى پاراۋانلىق ئىشلىرىنى ئىشلەۋاتىدۇ، مەسىلەن: مەسچىتلەرنى ۋە ئىسلام مەدىنى يادىكارلىقلىرى ھەم ئاساسەن-ئەتىقلىرىنى قوغداش، دىن توغرىسىدا ئىلمىي تەتقىقات ئېلىپ بېرىش قاتارلىقلار. شۇڭا، پارتىيە ۋە ھوكۇمەت ئوز خىزمىتىدە ئەزەلدىن ھەرقايسى مىللەتلەرنىڭ ئىسلام دىنى زاتلىرى بىلەن ئىتتىپاقلىشىشقا ئەھمىيەت بېرىپ، ئۇلارنىڭ ئالغا بېسىشىغا كۆڭۈل بولۇپ كەلدى. يېقىنقى يىللاردىن بۇيان، جايلاردىكى پارتىيە ۋە ھوكۇمەتنىڭ مۇناسىۋەتلىك تارماقلىرى سىياسەتنى ئەملىيلەشتۇرۇش داۋامىدا، قايتا تەكشۈرۈش ئارقىلىق، ئۇلارغا تېگىلىغان ناھەق، يالغان، خاتا ئەنزىلەرنى سىياسى جەھەتتە ئاقلىدى، بەزىلىرىنى يېڭىۋاشتىن ئورۇنلاشتۇردى، ئۇلارغا ئىقتىسادىي جەھەتتىن ئېتىۋار بېرىپ، ئۇلارنىڭ تۇرمۇش جەھەتتىكى ئەملىي قىينىچىلىقلىرىنى ھەل قىلىۋېلىشىغا يارەم قىلدى. تېخى قايتا تەكشۈرۈپ ئاقلانمىغان ئەنزىلەر، ئەھۋالنىڭ ئوخشىماسلىغا قاراپ، چىڭ تۇتۇپ قايتا تەكشۈرۈلۈۋاتىدۇ ۋە ھەقىقەتنى ئەملىيەتتىن ئىزلىگەن ھالدا ھەل قىلىنىۋاتىدۇ. ئىسلام دىنى ساھەسىدىكى ۋەتەنپەرۋەر زاتلارنىڭ بىرمۇنچىسى كونا دوستلار، ئۇلار ئىلگىرى پارتىيە ۋە ھوكۇمەتكە يارەملىشىپ نۇرغۇن خىزمەتلەرنى ئىشلىگەن، "سول"چىل ئىدىيىنىڭ تەسىرى بىلەن، بەزى دوستلار چەكتىن ئېشىپ كەتكەن بەزى سوزلەرنى دەپ قويغان، بەزى خاتا ئىشلارنى قىلىپ سالغان، لېكىن، جاۋاپكارلىق ئۇلاردا ئەمەس، ئاساسەن، رەھبەرلىكتىكى يېتەكچى ئىدىيىنىڭ "سول"چىللىغىدىن بولغان، بۇنىڭغا ئالدى بىلەن رەھبەرلىك

جاۋاپكار؛ ئەلۋەتتە، ئۇلارنىڭ ئوز تونۇشىنى ئوستۇرۇپ، ئاممىنىڭ كەچۈرۈشىنى قولغا كەلتۈرۈپ، داۋاملىق تۇردە مۇسۇلمانلارنىڭ دىنىي تۇرمۇشى ئۈچۈن خىزمەت قىلىشىغا ياردەم قىلىش كېرەك، ئۇلارنى مەسخىرە قىلماسلىق، چەتكە قاقماسلىق ياكى ئۇلارغا پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ زەربە بەرمەسلىك كېرەك.

ۋەتەنپەرۋەر دىنىي زاتلار بىلەن ۋەتەنپەرۋەرلىك ئاساسىدىكى بىرلىك سەپ تۈزۈپ، بىرلىكتە سوتسىيالىزىم قۇرۇش—پارتىيەمىز سوتسىيالىزىم دەۋرىدە رەھبەرلىك قىلىۋاتقان كەڭ ۋەتەنپەرۋەرلىك ئاساسىدىكى بىرلىك سەپىنىڭ مۇھىم تەركىبىي قىسمى، پارتىيە ۋە ھوكۇمەتنىڭ دىنىي ساھەدىكى زاتلار بىلەن ئىتتىپاقلىشىشقا ئەھمىيەت بېرىش فاكتىنمۇ ئىزچىل فاكتۇر. بىز مۇشۇ يەردە ئولتۇرغان دوستلارنىڭ ۋە كەڭ ئىسلام دىنى زاتلىرىنىڭ تىرىشىپ ئۇگىنىپ، داۋاملىق ئالغا بېسىپ، مۇسۇلمانلار بىلەن زىچ ئالاقە باغلاپ، بىرلىكتە ۋەتەنىنى گۈللەندۈرۈش ئۈچۈن ئوزلىرىنىڭ توھپىسىنى قوشۇشنى ئۈمىت قىلىمىز.

5. ياش ۋەتەنپەرۋەر دىنىي كەسپىي خادىملارنى يېتىشتۇرۇش مەسلىسى توغرىسىدا

ياش ئەۋلاتلاردىن ۋەتەنپەرۋەر دىنىي كەسپىي خادىملارنى پلانلىق تۇردە يېتىشتۇرۇش ۋە تەربىيەلەش ھەرقايسى دىنلارنىڭ دىنىي ئىشلارنى ياخشى يولغا قويۇشنىڭ مۇھىم بىر تەرىپى، شۇنداقلا نوۋەتتە دىنىي ساھەدىكى دوستلار ئومۇمى يۈزلۈك كوڭۈل بولۇۋاتقان بىر مەسىلە. يېقىنقى يىللاردىن بۇيان، ئىسلام دىنى ساھەسىدىكى نۇرغۇن زاتلار ئوزلىرىنىڭ زور كوپچىلىگىنىڭ ياشىنىپ قالغانلىغىنى ئىنكاس قىلىپ، دىنىي كەسپىي خادىملارنىڭ ئىزىنى باسىدىغان ئادەملىرى يوقلۇغى مەسىلىسىنى ھوكۇمەتنىڭ ھەل قىلىپ بېرىشىنى تەلەپ قىلدى. بىزنىڭچە، ھوكۇمەتنىڭ دىنىي خىزمەت تارماقلىرى ياشانغان دىنىي زاتلارنى داۋاملىق قولغا كەلتۈرۈش، ئۇلار بىلەن ئىتتىپاقلىشىش، ئۇلارغا تەربىيە بېرىش بىلەنلا قالماستىن، بەلكى ھەرقايسى دىنىي تەشكىلاتلارنىڭ دىنىي شۇبىيۇەن، مەكتەپلىرىنى ياخشى يولغا قويۇپ، سىياسى جەھەتتە ۋەتەنىنى قىزغىن سۆيىدىغان، پارتىيە رەھبەرلىگى ۋە سوتسىيالىزىم تۈزۈمىنى ھىمايە قىلىدىغان، شۇنداقلا خېلى يۇقۇرى دىنىي بىلىمگە ئىگە، مەكتەپ پۈتتۈرگەندىن كېيىن دىنىي ۋەزىپىنى خاتىرجەم ئوتىيەلەيدىغان يېڭى، ياش دىنىي كەسپىي خادىملارنى يېتىشتۇرۇپ چىقىشىغىمۇ ياردەم بېرىش كېرەك. ئىسلام دىنىنى ئېلىپ ئېيتساق، ھازىر بېيجىڭدىكى جۇڭگو ئىسلام شۇبىيۇەنىنى ئەسلىگە كەلتۈرگەندىن باشقا، يەنە مۇسۇلمانلار توپلىشىپ ئولتۇراقلاشقان بەزى رايونلار ۋە مۇسۇلمانلار كوپرەك بولغان ئولكە، شەھەرلەردىكى ئىسلام جەمىيەتلىرىنىڭمۇ مەلۇم ساندا ياشلارنى قوبۇل قىلىپ ئوقۇتىدىغان بىرقانچە يەرلىك ئىسلام شۇبىيۇەنىنى ئېچىشىغا ياردەم بېرىشنى ئويلىنىۋاتىمىز. مەكتەپنىڭ فاكتىنى ۋە ۋەزىپىسى، ئوقۇغۇچى تەربىيەلەش نىشانى ۋە قوبۇل قىلىش ئوبىكتى، ئوقۇش مۇددىتى ۋە دەرسلەرنىڭ تەسىس قىلىنىشى، ئوقۇغۇچىلارنىڭ تەمناتى قاتارلىق مەسىلەر جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتىنىڭ خىزمەت دوكلادىدا ئوتتۇرىغا قويۇلۇپتۇ، مەن ئۇنى تەكرارلىمايمەن. بۇ خىزمەتنى ياخشى ئىشلەش ئۈچۈن، ئىسلام دىنى ساھەسىدىكى دوستلارنىڭ ئاكتىپلىق بىلەن تەكلىپ بېرىشنى سورايمىز. بىز بارلىق ياش دىنىي كەسپىي خادىملارنىڭ ئوزىنىڭ ۋەتەنپەرۋەرلىك، سوتسىيالىستىك ئېڭىنى داۋاملىق ئوستۇرۇشنى، مەدەنىيەت سەۋىيىسى ۋە دىنىي بىلىمىنى تىرىشىپ يۇقۇرى كوتىرىشنى، پارتىيە ۋە ھوكۇمەتنىڭ دىنىي سىياسىتىنى ساداقەتلىك بىلەن ئىجرا

قىلىشىنى ئۇمىت قىلىمىز. شۇنىڭ بىلەن بىللە، ياش دىنىي كەسىپي خادىملار بارلىق ھەققانى، ۋەتەنپەرۋەر پىشقەدەم دىنىي كەسىپي خادىملارغا ھورمەت قىلىشى، ئۇلارنىڭ ئارتۇقچىلىغىنى ئەستايىدىل ئۇگىنىشى لازىم؛ بارلىق ياشانغان، ھەققانى ۋەتەنپەرۋەر دىنىي زاتلارمۇ ياش كەسىپي دىنىي خادىملارغا كويۇنۇشى كېرەك. مۇشۇنداق قىلغاندىلا، ياش، ۋەتەنپەرۋەر دىنىي كەسىپي خادىملار ئەسلىدىكى دىنىي ساھەدىكى ۋەتەنپەرۋەر زاتلار بىلەن بىردەك ئىتتىپاقلىشىپ، ئورتاق تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ، چوقۇم پارتىيە ۋە ھوكۇمەتنىڭ فاڭجېن، سىياسەتلىرى بويىچە، ئىسلام دىنى ئىشلىرىنى ياخشى بېجىرەلەيدۇ.

مەن بۇ يەردە يېڭى، ياش دىنىي كەسىپي خادىملارنى يېتىشتۈرۈشكە ئالاقىدار بولغان بىر مەسىلە يەنى يېڭى دىنىي كەسىپي خادىملارنى يېتىشتۈرۈش ئۇسۇلى توغرىسىدىمۇ توختىلىپ ئۆتەمەكچىمەن. بۇنىڭدا جۈڭگو ئىسلام شۇبىيۇەنىنى ياخشى يولغا قويۇش ۋە بەزى يەرلىك ئىسلام شۇبىيۇەنلىرىنى پەيدىن-پەي قۇرۇپ چىقىشتىن باشقا، ئاخۇنۇملارنىڭ بىلىم ئاشۇرۇش كۇرسىنى ئېچىپ، ھازىر بار دىنىي خادىملارنىڭ بىلىمىنى ئاشۇرۇشنىمۇ ئويلىنىپ كورۇش كېرەك. شەرت-شارائىتى يار بېرىدىغان مەسچىتلەردە ھوكۇمەتنىڭ مۇناسىۋەتلىك تارماقلىرىنىڭ تەستىقىدىن ئوتكۇزۇپ، شۇ مەسچىتنىڭ ئاخۇنى ئاز ساندا تالىپ قوبۇل قىلىپ، ئۇستاز شاگىرتىنى يېتەكلەش ئۇسۇلى بىلەن تەربىيىلىسىمۇ بولىدۇ. لېكىن، مەيلى يۇقۇرىدا ئېيتىلغان ئۇسۇل ياكى شەكىلنىڭ قايسىسىدا بولسۇن، بۇنىڭدىن كېيىن ئىسلام دىنى خىزمىتىنى ياخشى ئىشلەش ۋە دىنغا ئېتىقات قىلغۇچى ئاممىنىڭ دىنىي تۇرمۇش ئوتكۇزۇش ئېھتىياجىغا ماسلىشىش مەقسەت قىلىنىش كېرەك؛ ئادەتتىكى ياش-ئوسمۇرلەرگە كەلسەك، ئۇلار يەنىلا مۇنتىزىم مەكتەپلەرگە كىرىپ تەربىيىلىنىپ، مەدەنىيەت، پەن-تېخنىكا بىلىملىرىنى ئۆگىنىشى كېرەك، بۇ مەجبۇرى مائارىپنى ئومۇملاشتۇرۇش يولىدىكى ئومۇمى خاراكتېرلىق ئىش بولۇپ ھىساپلىنىدۇ. بۇنداق قىلىش دولەتنىڭ قۇرۇلۇش ئىشلىرىغىمۇ، ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ ئىقتىسادى ۋە مەدەنىيىتىنىڭ تەرەققىياتىغىمۇ ھەمدە ياش-ئوسمۇرلەرنىڭ ئىستىقبالىغىمۇ ئىنتايىن پايدىلىق. ئىسلام دىنى زاتلىرىنىڭ بۇنى توغرا تونۇشىنى ھەمدە ئاز سانلىق مىللەتلەر ئامىسى ئارىسىدا بۇ ھەقتە كوپرەك خىزمەت ئىشلىشىنى، ھەممەيلەننىڭ ياش-ئوسمۇرلەرنىڭ ساغلام ئوسۇشىگە كۆڭۈل بولۇشىنى ئۈمىت قىلىمەن.

6. دىنىي جەھەتتە خەلقارا دوستانە بېرىش-كېلىشنى قانات يايدۇرۇش مەسلىسى توغرىسىدا

مەملىكىتىمىزدە ھازىر بار بولغان بىرقانچە ئاساسلىق دىنلارنىڭ كوپىنچىسى خەلقارالىق دىنلار ھىساپلىنىدۇ. ئىسلام دىنى ئاسىيا ۋە ئافرىقىدىكى بىرقانچە ئون دولەتتە كەڭ ئىجتىمائى تەسىرگە ئىگە، ئۇ مەملىكەتلەرنىڭ بەزىلىرى ئىسلام دىنىنى دولەت دىنى قىلىپ بەلگىلىگەن. يېقىنقى بىرنەچچە يىلدىن بۇيان، مەملىكىتىمىزنىڭ خەلقارا بېرىش-كېلىش ئىشلىرىنىڭ كۇندىن-كۇنگە كوپىيىشىگە ئەگىشىپ، ئىسلام دىنى ساھەسىدە چەتئەل بىلەن بولغان ئالاقىمۇ كۇندىن-كۇنگە كوپەيمەكتە، بۇ ھال مەملىكىتىمىزنىڭ ئاسىيا، ئافرىقا ئەللىرى بىلەن بولغان دوستانە بېرىش-كېلىشىنى ئىلگىرى سۇرۇپ، مەملىكىتىمىزنىڭ باشقا ئەللەر خەلقلىرى ۋە مۇسۇلمانلىرى بىلەن بولغان ئوزئارا چۈشىنىشى ۋە دوستلۇغىنى كۈچەيتىپ، زومىگەرلىكىگە قارشى تۇرۇشى، دۇنيا تېنچلىغىنى قوغدىشى ئۈچۈن پايدىلىق. جۈڭگو ئىسلام جەمئىيتى ھەر يىلى ھەج قىلىشقا

ۋە بەزى ئەللەرنىڭ زىيارەت قىلىشقا ئومۇمىي ئەۋەتىكەندىن باشقا، چەتئەلگە زىيارەت قىلىشقا ۋەكىللەر ئومىگى ئەۋەتىش ۋە چەتئەللىك مۇسۇلمانلارنى جۇڭگوغا كېلىپ زىيارەت قىلىشقا تەكلىپ قىلىش ئىشلىرىنىمۇ كوپەيتتى. چەتئەللىكلەرگە ئېچىلىغان بەزى چوڭ شەھەرلەردىكى يەرلىك ئىسلام جەمىيەتلىرى ۋە دىنىي ساھەدىكى زاتلار بۇ جەھەتتە نۇرغۇن خىزمەتلەرنى ئىشلىدى. ئىسلام ئەللىرىنىڭ ۋە خەلقارالىق ئىسلام تەشكىلاتلىرىنىڭ مەملىكىتىمىزگە زىيارەتكە كەلگەن دوستلۇق ۋەكىللەر ئومەكلىرى مەملىكىتىمىزنىڭ ھەرقايسى جەھەتلەردە ئېرىشكەن تەرەققىيات ۋە مۇۋەپپەقىيەتلىرىدىن خوشال بولۇشتى، ئۇلار جۇڭگو مۇسۇلمانلىرىنىڭ ھەقىقى دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگىگە ئىگە بولغانلىغىنى ئوز كوزى بىلەن كورۇپ، بىزگە بولغان چۇشەنچىسىنى ئاشۇرۇش بىلەن، جۇڭگو ئىسلام دىنى تەشكىلاتى بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى راۋاجلاندۇرۇشنى خالايدىغانلىغىنى بىلدۇردى.

مەملىكىتىمىزدىكى ئىسلام دىنى ساھەسىدىكىلەرمۇ باشقا دىنىي ساھەدىكىلەرگە ئوخشاش، بۇنىڭدىن كېيىن بۇ جەھەتتىكى خىزمەتلەرنى كۇچەيتىپ، داۋاملىق تۇرده ھەرقايسى ئىسلام ئەللىرىدىكى دىنىي زاتلار بىلەن ئوزئارا زىيارەت قىلىش، دوستانە بېرىش-كېلىش ۋە دىن جەھەتتىكى ئىلىم ۋە مەدەنىيەت ئالماشتۇرۇش ئىشلىرىنى قانات يايدۇرۇشى لازىم. لېكىن بۇنداق بېرىش-كېلىشلەرنىڭ ھەممىسىدە مۇستەقىل-ئوزىگە ئوزى خوجا بولۇش، دىنىي ئىشلارنى ئوزى باشقۇرۇش پىرىنسىپىدا چوقۇم چىڭ تۇرۇش، خەلقارالىق دىنىي ئەكسىيەتچى كۇچلەرنىڭ مەملىكىتىمىزنىڭ ئىسلام دىنى ئىشلىرىنى تىزگىنلىمەكچى بولۇشىنى ياكى بۇنىڭغا چاڭ سېلىشىنى قەتئى رەت قىلىش لازىم، ھەرقانداق چەتئەل دىنىي تەشكىلاتىنىڭ مەملىكىتىمىزگە كېلىپ دىن تارقىتىشىغا ھەرگىز يول قويۇلمايدۇ.

مۇستەقىل-ئوزىگە ئوزى خوجا بولۇش ئاساسىدا دىن جەھەتتە چەتئەللەر بىلەن بولغان دوستانە بېرىش-كېلىشنى قانات يايدۇرۇش يېڭى بىر خىزمەت، ئىسلام دىنى ساھەسىدە، جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى ۋە يەرلىك ئىسلام جەمىيەتلىرى ھەم مۇشۇ يەردە ئولتۇرغان ھەيئەتلەرنىڭ دۇنيا ئىسلام دىنى تارىخىنى ۋە ئۇنىڭ ھازىرقى ئەھۋالىنى ئۇگىنىشنى كۇچەيتىپ، ئىسلام ئىلمىنى تەتقىقاتىنى چوڭقۇر ئېلىپ بېرىپ، ئىسلام دىنى جەھەتتىكى خەلقارالىق بېرىش-كېلىشلەردە ئوزىنىڭ تېگىشلىك ئاكتىپ رولىنى جارى قىلدۇرۇشنى ئۇمىت قىلىمىز.

ھەيئەتلەر، دوستلار:

ھازىر مەملىكىتىمىزدىكى ھەر مىللەت خەلقى پارتىيە 12-قۇرۇلتىيىنىڭ ئېچىلىشىنى ئوزلىرىنىڭ ئەملىي ھەركىتى بىلەن كۇتۋالماقتا. بىز ئىشىنىمىزكى، مەملىكىتىمىزدىكى ئىسلام دىنى ساھەسىدىكى ۋەتەنپەرۋەر زاتلار ۋە ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرى چوقۇم پارتىيە رەھبەرلىگىدە تېخىمۇ زور ئاكتىپلىغىنى جارى قىلدۇرۇپ، ئىتتىپاقلىقنى كۇچەيتىپ، ئورتاق تىرىشچانلىق كورسىتىپ، ۋەتەنىمىزنىڭ سوتسىيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى ئۈچۈن، تەيۋەننى ۋەتەن قوينىغا قايتۇرۇپ كېلىش ئۈچۈن، زومىگەرلىككە قارشى تۇرۇپ، دۇنيا تىنچلىغىنى قوغداش ئۈچۈن يېڭى توھپىلەرنى قوشىدۇ.

ئاخىرىدا يىغىنىمىزنىڭ تولۇق مۇۋەپپەقىيەتلىك بولۇشىنى، ھەرقايسىڭلارنىڭ تىنچلىقىڭلار سالامەت بولۇشىنى تىلەيمەن!

جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى 4-نوۋەتلىك كومىتېتنىڭ 2-سانلىق ھەيئەتلەر (كېڭەيتىلگەن) يىغىندا قىلىنغان خىزمەت دوكلادى (قىسقارتىلمىسى)

(1982-يىل 8-ئاينىڭ 12-كۈنى)

جاڭ جيې

ئاھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىۋان ئاللانىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن

ھەيئەتلەر، يولداشلار:

ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم!

خۇداغا شۈكۈر! جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى 4-نوۋەتلىك كومىتېتنىڭ 2-سانلىق ھەيئەتلەر (كېڭەيتىلگەن)يىغىنى بۈگۈن غەلىبىلىك ئېچىلدى. 1980-يىلى 4-قېتىملىق مەملىكەتلىك ۋەكىللەر يىغىنىنىڭ 1-سانلىق دائىمى ھەيئەتلەر يىغىنى چاقىرىلغاندىن بۇيان، 2 يىلدىن ئارتۇق ۋاقىت ئوتتى. مەن ھازىر جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتىنىڭ 2 يىلدىن ئارتۇقراق ۋاقىتتىن بۇيانقى خىزمەت ئەھۋالى ۋە بۇنىڭدىن كېيىنكى خىزمەتلىرى توغرىسىدىكى پىكرىلەر ئۇستىدە توۋەندىكىچە دوكلات بېرىپ ئوتمەكچىمەن، قاراپ چىقىشىڭلارنى سورايمەن.

4-قېتىملىق مەملىكەتلىك ۋەكىللەر يىغىنى يېپىلغاندىن كېيىن، جەمىيىتىمىزنىڭ «قىسقىچە نىزامنامىسى»دىكى جەمىيەتنىڭ مەقسىدى توغرىسىدىكى بەلگىلىمىلەر ۋە يىغىنىنىڭ قارارى بويىچە، ھوكۇمەتنىڭ ئاساسلىق باشقۇرغۇچى تارماقلىرىنىڭ رەھبەرلىگى ۋە قوللىشى ئاستىدا بەزى خىزمەتلەرنى ئىشلىدۇق.

1. ھوكۇمەتكە ئەھۋالىلارنى ئىنكاس قىلىپ، پىكىر ۋە تەكلىپلەرنى بېرىپ، ھوكۇمەتنىڭ دىنىي سىياسەتنى ئىزچىلاشتۇرۇشى ۋە ئەمەلىيلەشتۈرۈشىگە ياردەملەشتۇق

تەكشۈرۈش-تەتقىق قىلىش ئارقىلىق، ئاكتىپ تۇرىدە ھوكۇمەتكە ئەھۋالىلارنى ئىنكاس قىلىش، پىكىر ۋە تەكلىپلەرنى بېرىش—ئاشۇ خىزمەتنى ياخشى ئىشلەشنىڭ مۇھىم بىر يولى. 2 يىلدىن ئارتۇق ۋاقىتتىن بۇيان، جەمىيىتىمىزنىڭ پەخرى مۇدىرى پىشۋايىمىز بۇرھان شەھىدى شۇنداقلا مۇدىرى، مۇئاۋىن مۇدىرلىرى، دائىمى ھەيئەتلىرى ۋە ھەيئەتلىرى، مەيلى بېيجىڭدا ياكى باشقا ئولكىلەردە بولسۇن، ھەر دەرىجىلىك خەلق قۇرۇلتايلىرى، سىياسى مەسلىھەت كېڭىشى يىغىنلىرىغا ياكى باشقا يىغىنلارغا قاتنىشىپ، بىرمۇنچە خىزمەتلەرنى ئىشلىدى. جەمىيىتىمىزنىڭ مۇناسىۋەتلىك مەسئۇللىرى ۋە خادىملىرى ئىلگىرى-كېيىن بولۇپ كوپ قېتىم جەنۇبىي جۇڭگو ۋە غەربىي شىمال رايونلىرىغا بېرىش پۇرسىتىدىن پايدىلىنىپ، ئوزلىرى بارغان ئاساسلىق شەھەر ۋە ئوبلاست، ناھىيىلەرنىڭ ئىسلام دىنى ئەھۋالى ۋە سىياسەتنى ئىزچىللاشتۇرۇش، ئەملىيلەشتۈرۈش ئەھۋالىنى ئىگەللەپ كەلدى. جەمىيىتىمىزنىڭ باشقا ئولكىلەردىكى ھەيئەتلىرى، دائىمى ھەيئەتلىرى ۋە مۇئاۋىن مۇدىرلىرى بېيجىڭغا كەلگەن چاغلىرىدا، جەمىيىتىمىزگە كېلىپ، خىزمەت

ئۇستىدە سوزلەشتى، پىكىر ئالماشتۇردى. ئاممىدىن كەلگەن خەت-چەكلەرگە ۋە ھال-ئەھۋال ئېيتىپ كەلگەنلەرگە ئەستايىدىل مۇئامىلىدە بولۇش—ئەھۋال ئىگەللەشنىڭ يەنە بىر مۇھىم يولى. 1980-يىلىدىن 1982-يىل 6-ئايغىچە بولغان ئارىلىقتا، جەمئىيتىمىز ھەرقايسى جايلاردىكى ھەيئەت، دائىمى ھەيئەت، مۇئاۋىن مۇدىرلاردىن 122 پارچە، ئاممىدىن 1 مىڭ 457 پارچە خەت تاپشۇرۇۋالدى، ھال-ئەھۋال ئېيتىپ كەلگەن بەزى كىشىلەرنى كۆتۈۋالدى. يۇقۇرقىدەك يوللار ئارقىلىق ئىنكاس قىلىنغان مەسىلىلەر ناھايىتى كوپ بولدى.

بىز مىللى سىياسەت ۋە دىنىي سىياسەتنى ئىزچىللاشتۇرۇش ۋە ئەمىلىيلەشتۇرۇشكە چېتىلىدىغان بۇ مەسىلىلەرنى مۇزاكىرە قىلىپ، ئەھۋاللارنى پەرقلەندۇرگەن ھالدا، ئەستايىدىل بىر ياقلىق قىلدۇق. ئۇلاردىن ئومۇمەن جەمئىيتىمىزنىڭ خىزمىتى دائىرىسىگە تەئەللۇق بولغانلىرىنى، مەسىلەن، دىنىي كىتاپلارنى نەشر قىلىش، ئىسلام شۇبىيۇەننى ئېچىش، «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژۇرنىلىنى نەشر قىلىپ تارقىتىش، ھەج تاۋاپقا ئۇيۇشتۇرۇش قاتارلىقلار توغرىسىدىكى مەسىلىلەرنى ئەھۋالىغا قاراپ مۇۋاپىق ھەل قىلدۇق، بەزىلىرىنى ئاكتىپلىق بىلەن شەرت-شارائىت يارىتىپ، پەيدىن-پەي ھەل قىلماقچىمىز؛ ھازىرچە بېجىرىش تەس بولغانلىرى ئۇستىدە، تەلەپ يازغۇچىلارغا جاۋاپ خەت يېزىپ، تېگىشلىك ئىزاھ بەردۇق. بىرقەدەر ئومۇمى بولغان شۇنداقلا ھەرقايسى جايلارنىڭ كونكرېت ئەھۋالىغا چېتىلىدىغان مەسىلىلەرنى، مەسىلەن، ئالدىنقى بىر مەزگىلدە، خېلى ئومۇمى يۇزلۈك قويۇلغان ناھەق، يالغان، خاتا ئەنزىلەرنى ئاقلاش ۋە مەسچىتلەرنى ئېچىپ بېرىش توغرىسىدىكى تەلەپلەرنى ھوكۇمەتنىڭ ئاساسلىق باشقۇرغۇچى تارماقلىرىغا ئىنكاس قىلىش بىلەن بىر ۋاقىتتا، بەزى پىكىر ۋە تەكلىپلەرنىمۇ بەردۇق. ئۇقۇشمىزچە، ھەرقايسى جايلاردىكى ھوكۇمەت تارماقلىرى دىنىي سىياسەتنى ئىزچىللاشتۇرۇش ۋە ئەمىلىيلەشتۇرۇش داۋامىدا، قايتا تەكشۈرۈش ئارقىلىق، نۇرغۇن ئىسلام دىنى زاتلىرىغا توقۇلغان ناھەق، يالغان، خاتا ئەنزىلەرنى سىياسى جەھەتتىن ئاقلىغان، بەزى زاتلارنى قايتىدىن ئورۇنلاشتۇرغان؛ ئىقتىسادىي جەھەتتە مۇۋاپىق تۇرمۇش ئېتىۋار بېرىپ، ئۇلارنىڭ بەزى ئەمىلىي قىينىچىلىقلىرىنى ھەل قىلىپ بەرگەن، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، پۈتۈن مەملىكەتنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدا، مەسچىتلەر ۋە ئاددى دىنىي پائالىيەت سورۇنلىرى تەدرىجى ھالدا ئەسلىگە كەلتۈرۈلدى ۋە ئېچىپ بېرىلدى. ھوكۇمەت يەنە مەلۇم مىقداردا مەخسۇس پۇل ئاجرىتىپ، مەشھۇر قەدىمىي مەسچىتلەر ياكى باشقا ئىسلام ئاساره-ئەتىقىلىرىنى رېمۇنت قىلىشقا ياردەم بەردى. ئاممىنىڭ دىنىي ئېتىقادى ھورمەتلەندى ۋە قوغدالدى. ئامما نورمال دىنىي پائالىيەت ئېلىپ بارىدىغان سورۇنلارغا ئىگە بولغانلىرىنىڭ كېيىن، ئۇلارنىڭ دىنىي تۇرمۇشىمۇ بارغانسېرى نورماللاشتى، ھەرقايسى مەزھەپلەر بىر بىرىگە ھورمەت قىلىدىغان بولدى، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىغى كۈچەيدى، بۇنىڭدىن كەلگەن ئىسلام دىنى زاتلىرى ۋە ھەرمىللەت مۇسۇلمانلىرى ئىنتايىن خوشال بولماقتا.

2. قۇرئان ۋە باشقا دىنىي كىتاپلارنى قايتىدىن باستۇردۇق، نەشر قىلدۇردۇق

1980-يىلىدىن كېيىن، جەمئىيتىمىز مىسىردا نەشر قىلىنغان قۇرئان كېرىمىدىن 130 نەچچە مىڭنى باستۇردى. ھەرقايسى ساھەدىكىلەرنىڭ دىنىي كىتاپلارنى ئۈگىنىشى، دىن ئەقىدە-ئەھكاملىرىنى تەتقىق قىلىشىغا ماسلىشىش ۋە ئاممىنىڭ دىنىي تۇرمۇشىدىكى ئەمىلىي ئېھتىياجىنى قاندۇرۇش

ئۇچۇن، يەنە 30 نەچچە مىڭنى باستۇرۇش قارار قىلىندى، بۇنىڭ بىلەن ئومۇمى سانى 160 مىڭدىن ئاشىدۇ. خەنزۇچە-ئەرەپچە سېلىشتۇرما قىلىنغان ۋە شەرھى بېرىلگەن «خەتمە قۇرئان» جەمئىيتىمىز تەتقىقات بولۇمىنىڭ تەكشۈرۈپ بېكىتىشى بىلەن، باشقا ئورۇن تەرىپىدىن نەشر قىلىنىدار، دىنىي كىتاپ قاتارلىقلارنى سېتىشتىن ئىبارەت 2 چوڭ ھەدىسەر توپلىمىدىن تاللاپ ئېلىنغان «ئەللۇئلۇئۇ ۋەلمەرجان»نى باستۇرماقچى بولغان ئىدۇق، بۇنىڭ كارىكتورلۇق خىزمىتى ئىشلىنىۋاتىدۇ. مەملىكەت ئىچى ۋە سىرتىدىكى لەرگە مەملىكىتىمىز مۇسۇلمانلىرىنىڭ دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى ئەھۋالىنى تونۇشتۇرۇش ئۇچۇن، «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرىنىڭ دىنىي تۇرمۇشى» دېگەن رەسىمەر توپلىمى تۇزۇپ باستۇرۇلدى. مۇسۇلمانلارنىڭ ئېھتىياجىغا ماسلىشىش ئۇچۇن، بۇلتۇر "بېيجىڭ ئىسلام كىتاپلىرىنى سېتىش ئورنى" قۇرۇلدى، بۇ ئورۇن جەمئىيتىمىز نەشر قىلغان قۇرئان، ژورنال، رەسىمەر توپلىمى، كالېندار، دىنىي كىتاپ قاتارلىقلارنى سېتىش ئىشىغا مەسئۇل بولدى. ئۇلار يەنە پىرۇفېسسور ماجيەن ھايات چېغىدا تەرجىمە قىلغان خەنزۇچە قۇرئان، ئۇيغۇرچە، خەنزۇچە ئىككى خىل تىلدىكى «سەھىھۇلبۇخارى جەۋھەرلىرى»، خەنزۇچە-ئەرەپچە سېلىشتۇرما قىلىنغان «خەتمە قۇرئان» ۋە «ئەرەپچە-خەنزۇچە لۇغەت» قاتارلىق دىنىي كىتاپلارنى ۋاكالىتەن سېتىپ بەردى.

3. ياش دىنىي خادىملارنى يېتىشتۇرۇش ئۇچۇن جۇڭگو ئىسلام شۇبىيۇەننى ئەسلىگە كەلتۇرۇش

ئىسلام شۇبىيۇەننى ئەسلىگە كەلتۇرۇش—ئىسلام دىنى زاتلىرى ۋە ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرى ئومۇمى يۇزلۇك كوڭۇل بولۇۋاتقان بىر مەسىلە ئىدى، شۇنداقلا جەمئىيتىمىزنىڭ مۇھىم خىزمەتلىرىدىن بىرى ئىدى. 4-قېتىملىق مەملىكەتلىك ۋەكىللەر يىغىنىدىن كېيىن ئۇزاق ئوتمەيلا، جەمئىيتىمىز بۇ جەھەتتىكى تەييارلىقلارنى باشلىۋەتكەن ئىدى. مەكتەپ باشقۇرۇش تەجرىبىسى ھاسىل قىلىش ئۇچۇن، 1980-يىلىنىڭ ئاخىرىدا بىر قارار ئاخۇنۇملارنىڭ بىلىم ئاشۇرۇش كۇرسىنى ئاچىتۇق، يېرىم يىللىق بۇ كۇرسقا غەربىي شىمالدىكى 5 ئولكە ۋە ئاپتونوم رايوندىن ھەم بېيجىڭ، تيەنجىن 2 شەھەردىن 31 نەپەر ئوقۇغۇچى كېلىپ ئوقۇدى. ئالىي سىنىپىنى ئېچىش مەسلىسىدە، ئوقۇغۇچىلار ياتىغى ۋە ئاشخانا جەھەتتە بەزى قىينىچىلىقلار بولغانلىغى، ئۇنىڭ ئۇستىگە ئوقۇتقۇچىلارنى سەپلەش تەس بولغانلىغى ھەمدە تەيىار دەرسلىك كەمچىل بولغانلىغىدەك سەۋەپلەر تۇپەيلىدىن، بۇ يىل 6-ئايغا كەلگەندە ئاندىن ھەرقايسى جايلاردىكى مۇناسىۋەتلىك تارماقلارغا رەسمىي ئۇقتۇرۇش تارقاتتۇق، ھازىر ئىمتىھان ئېلىنىپ بولدى، 9-ئايدا دەرس باشلانماقچى.

ئىسلام دىنى خادىملىرىنى يېتىشتۇرۇش ئۇچۇن، جەمئىيتىمىز بۇ يىل 3-ئايدا مىسىردىكى ئەزھەر دارىلقۇنۇنىغا 10 نەپەر ئوقۇغۇچى ئەۋەتتى، بۇلاردىن ئىككىسى بىلىم ئاشۇرغۇچى بولۇپ، قالغان 8 ئوقۇغۇچى مىسىردا 5 يىلدىن 6 يىلغىچە ئوقۇيدۇ. بۇ 10 نەپەر ئوقۇغۇچى 3 مىللەتتىن تەركىپ تاپقان، بۇلار ئازاتلىقتىن كېيىن ئىسلام جەمئىيتى چەتئەلگە ئوقۇشقا ئەۋەتكەن بىرىنچى تۇركۇم ئوقۇغۇچىلار بولۇپ ھىساپلىنىدۇ. ئۇلار مىسىرغا بارغاندىن كېيىن، ئەزھەر دارىلفۇنۇنى ۋە مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلارنىڭ ئېتىۋار بېرىشىگە ۋە غەمخورلۇغىغا ئېرىشتى.

4. كىتاپ ـ ماتىرىياللارنى يىغىپ رەتلەپ، ئىسلام ئەقىدە ـ ئەھكاملىرى ۋە ئىلمى ئۇستىدە تەتقىقاتنى قانات يايدۇردۇق

دىنىي كىتاپلارنى سېتىۋېلىش، كىتاپلارنى رەتلەپ چىقىش، ماتىرىياللارنى توپلاش، خادىملارنى تولۇقلاش ـ بۇ خىزمەتنى ياخشى ئىشلەشنىڭ ئاساسى. جەمىيىتىمىزدىكى ھەرقايسى ئورۇنلارنىڭ ئورتاق تىرىشچانلىق كورسىتىشى بىلەن، بۇ جەھەتتىكى خىزمىتىمىزدە ناھايىتى زور يۇكسىلىش بولدى. مەسىلەن، ئۇلار باستۇرۇشقا تېگىشلىك دىنىي كىتاپلارنى تاللاپ بېكىتتى، باسما ئورۇنلىرى بىلەن ئالاقىلاشتى ۋە كورربېكتورلۇقنى ياخشى قىلدى؛ ئىسلام شۇېيۇەنىنىڭ بىر قىسىم دەرسلىكلىرىگە تۇزىتىش كىرگۇزدى؛ جەمىيىتىمىزنىڭ ئوزىگە ۋە باشقا مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلارغا ماقالا يېزىپ بەردى، ئۇلارنى جىددى ئېھتىياجلىق ماتىرىياللار بىلەن تەمىنلىدى. ئۇنىڭدىن باشقا يەنە ئازاتلىقتىن ئىلگىرى ۋە كېيىن چىققان ئىسلام دىنىگە دائىر كىتاپ ـ ژورناللارنى رەتلەپ چىقتى ھەمدە 500 نۇسخىدىن ئارتۇق ھەر خىل قولىيازما دىنىي كىتاپ ۋە قىممەتلىك ماتىرىيال قاتارلىقلارنى قايتا باستۇرۇپ، تولۇقلاپ تۇپلەپ چىقتى.

5. «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژورنىلىنى نەشر قىلىشنى ئەسلىگە كەلتۇردۇق

«جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژورنىلىنىڭ خەنزۇچىسى 1981 ـ يىل 9 ـ ئايدا رەسمىي ئەسلىگە كەلتۇرۇلدى؛ ھازىر ھەر پەسىلدە بىر سان چىقىۋاتىدۇ، ھەر بىر سانى 70 مىڭ خەت ئەتراپىدا بولۇپ، ئۇنىڭغا مۇناسىپ رەسىملەر بېرىلىۋاتىدۇ، ھازىرغىچە 5 سان چىقتى. بۇ ژورنالنىڭ ئاساسىي ۋەزىپىسى ۋە مەزمۇنى: كىتاپخانلارغا قارىتا ۋەتەنپەرۋەرلىك ۋە سوتسىيالىستىك تەربىيە ئېلىپ بېرىش، ھەر مىللەت ئىسلام دىنى زاتلىرىنىڭ ۋە مۇسۇلمانلىرىنىڭ ئىلغار ئىش ئىزلىرىنى ئەكس ئەتتۇرۇش؛ ھوكۇمەتكە ياردەملىشىپ دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياسىتىنى تەشۋىق قىلىش ۋە ئىزچىللاشتۇرۇش؛ ئىسلام دىنىنىڭ ئەقىدە ـ ئەھكاملىرىنى، تارىخىنى ۋە ھازىرقى ئەھۋالىنى تونۇشتۇرۇش؛ مەملىكىتىمىزدىكى مۇسۇلمانلارنىڭ ئاسىيا، ئافرىقا ئەللىرى مۇسۇلمانلىرى بىلەن بولغان دوستانە بېرىش ـ كېلىشلىرىنى خەۋەر قىلىش قاتارلىقلاردىن ئىبارەت. «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژورنىلى ئەسلىگە كەلتۇرۇلگەندىن كېيىن، ھەرقايسى ساھەدىكىلەرنىڭ ئەھمىيەت بېرىشى ۋە قوللىشىغا ئىگە بولدى، ھەرقايسى جايلاردىكى ھەيئەتلەر ۋە كەڭ مۇسۇلمانلار بۇ ژورنال توغرىسىدا نۇرغۇن ئۇمىت ۋە تەلەپلىرىنى ئوتتۇرىغا قويدى، ژورنالغا ئاكتىپلىق بىلەن ماقالا يازدى. مۇشۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، بۇ يىغىنىمىزغا كەلگەن ھەيئەتلەرۋە يولداشلارغا تەشەككۇر ئېيتقاندىن باشقا، ژورنىلىمىزنى يەنىمۇ ياخشىلاش ئۇچۇن، سىلەرنىڭ ژورنالغا كوپرەك كوڭۇل بولۇشىڭىزلەرنى، قىزغىنلىق بىلەن ماقالا يېزىشىڭىزلەرنى ئۇمىت قىلىمەن.

6. مەملىكىتىمىزنىڭ مۇسۇلمانلار ھەج ئومىگىنى ئۇيۇشتۇرۇپ، مەككىگە ھەج قىلىشقا ئەۋەتتۇق

4 ـ قېتىملىق مەملىكەتلىك ۋەكىللەر يىغىنىدىن كېيىن، جەمىيىتىمىز ئىلگىر ـ كېيىن بولۇپ 2 قېتىم ھەج ئومىگىنى ئۇيۇشتۇردى، ئىككى قېتىمدا جەمئى 37 ئادەم مەككىگە بېرىپ، ھەج

پەرزىنى ئادا قىلىپ كەلدى. ھەج قىلىش مەزگىلىدە، ئومىگىمىز پاكىستان دىنىي ئىشلار مىنىستىرلىگى ۋە ئىسلام دۇنياسى ئىتتىپاقىنىڭ دوستانە كۆتۈۋېلىشىغا مۇۋاپىق بولدى، بولۇپمۇ سەئۇدى ئەرەبىستانى پادىشاسىنىڭ قوبۇل قىلىشى ۋە زىيارەتكە داخىل بولىدى، بەزى مەملىكەتلەردىن كەلگەن مۇسۇلمانلار بىلەن كەڭ-كۇشادە ئۇچراشتى، شۇنداقلا سەئۇدى ئەرەبىستانىدا ئولتۇراقلىشىپ قالغان ئۇيغۇر، خۇيزۇ، ئوزبەك قاتارلىق مىللەتلەردىن بولغان بەزى سەئۇدى ئەرەبىستانى تەۋەلىگىدىكى جۇڭگولۇقلار ياكى جۇڭگو مۇھاجىرلىرى بىلەن كورۇشتى. ھەج ئومىگى ھەر خىل پەرزلەرنى ئىخلاس بىلەن ئادا قىلىپ، ھەرقايسى ئەل ھاجىملىرىنىڭ ياخشى باھاسىغا ئېرىشتى. ئۇلار بىز يېڭىدىن باسقان «قۇرئان»ۋە «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرىنىڭ دىنىي تۇرمۇشى»دىگەن رەسىملەر توپلىمىنى كورۇپ ئىنتايىن خوشال بولۇشتى. 1980-يىلدىكى ھەج ئومىگىنىڭ بىر قىسىم ئەزالىرى ھەج پەرزىنى ئادا قىلىپ بولغاندىن كېيىن، مۇسۇلمانلار دوستلۇق زىيارەت ئومىگى تەشكىل قىلىپ، سۇمالى، كۆەيت، پاكىستان، ئەرەپ بىرلەشمە خەلىپىلىگى قاتارلىق ئەللەرنى زىيارەت قىلدى. بۇنىڭ ئىچىدە ئاخىرقى ئىككى مەملىكەت تېخى مەملىكىتىمىز بىلەن دىپلوماتىك مۇناسىۋەت ئورناتمىغان ئىدى، بۇ نوۋەتتىكى دوستلۇق زىيارىتى ئارقىلىق، بۇ ئەللەر خەلقى ۋە مۇسۇلمانلىرى بىلەن دەسلەپكى قەدەمدە ئالاقە ئورناتتۇق.

7. خەلقارالىق دوستانە بېرىش-كېلىشنى قانات يايدۇرۇپ، ئوزئارا چۇشىنىش ۋە دوستلۇقنى كۇچەيتتۇق

2 يىلدىن ئارتۇق ۋاقىتتىن بۇيان ھەج قىلىپ بولغاندىن كېيىنكى زىيارەتتىن باشقا، جەمىيەتىمىز يەنە جەمى 16 كىشى (قېتىم)دىن تەركىپ تاپقان 7 ۋەكىللەر ئومىگى ئۇيۇشتۇرۇپ، تەكلىپكە بىنائەن ئالجىرىيە، پاكىستان، ئىران، ئىراق، ئىوردانىيە، ياپونىيە قاتارلىق 6 مەملەكەتكە دوستانە زىيارەتتە بولۇشقا ياكى ئىلمىي مۇھاكىمە يىغىنى ۋە باشقا خەلقارالىق يىغىنلارغا قاتنىشىشقا ئەۋەتتۇق، يەنە ۋەكىللىرىمىز مەملىكىتىمىزدىكى باشقا دىنلاردىكى زاتلار بىلەن بىرلىكتە ۋەكىللەر ئومىگى تەشكىل قىلىپ، ھىندىستاننىڭ يېڭى دېھلى شەھىرىدە ئوتكۇزۇلگەن ئاسىيا دىندارلىرىنىڭ تېچلىق يىغىنى قاتارلىق يىغىنلارغا قاتناشتى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، جەمىيىتىمىز كۆەيت، مىسىر، پاكىستان، شىمالىي يەمەن، سۇمالى، مالايشيا، لۇبىيە ۋە باش ئورگىنى سەئۇدى ئەرەبىستانىدا تەسىس قىلىنغان ئىسلام دۇنياسى ئىتتىپاقى قاتارلىق 8 مەملىكەت ۋەشكىلاتىنىڭ جەمى 38 كىشىلىك 10 ئومىگىنى مەملىكىتىمىزگە كېلىپ دوستانە زىيارەتتە بولۇشقا تەكلىپ قىلدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە، دىنىي ساھەدىكى ئاتاقلىق زاتلار ۋە ئولىمالار، قىرائەتچىلەر، مىنىستىرلار، ۋەزىرلەر ۋە سابىق زۇڭلى، سابىق مۇۋاققەت زۇڭتۇڭ قاتارلىق كىشىلەر بار. زىيارەت ئارقىلىق، ئۇلار مەملىكىتىمىزنىڭ چوڭ ياخشى ۋەزىيىتى ۋە دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياسىتىنىڭ كونكرېت ئىزچىللاشتۇرۇلۇشى ۋە ئەمىلىيلەشتۇرۇلۇشى شۇنىڭدەك مەملىكىتىمىزدىكى ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرىنىڭ ئىخلاسمەنلىك بىلەن ئوتكۇزۇۋاتقان دىنىي تۇرمۇشى توغرىسىدا يەنمۇ ئىلگىرىلەپ چۇشەنچە ھاسىل قىلدى؛ مەركەزدىكى مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلارنىڭ تەكلىۋىگە بىنائەن، جۇڭگوغا زىيارەتكە كېلىپ جەمىيىتىمىزدە ئېكسكۇرسىيە ۋە سوھبەتتە بولغان چەتئەللىك مېھمانلار جەمى 22 مەملىكەتتىن 199 ئادەم (قېتىم) بولۇپ، بىز ئۇلارنى قىزغىن كۇتۇۋالدۇق.

ئۇنىڭدىن باشقا، شياڭگاڭ جۇڭخۇا ئىسلام شاپائەتچىلەر جەمىيىتىنىڭ رەئىسى ۋە شياڭگاڭ جۇڭخۇا ئىسلام جەمىيىتىنىڭ رەئىسىمۇ جەمىيىتىمىزنىڭ تەكلىۋىگە بىنائەن ئىچكىرىگە كېلىپ، غەربىي شىمال رايونلىرىدا سەيلى-ساياھەتتە بولدى. خىزمەتلىرىمىزدىكى بۇ مۇۋەپپەقىيەتلەرنى ھەرقايسى رايونلاردىكى ھوكۇمەت ئورۇنلىرى، يەرلىك ئىسلام جەمىيەتلىرى ھەم ھەيئەتلەرنىڭ قوللىشى ۋە ماسلىشىپ بېرىشىدىن ئايرىپ قارىغىلى بولمايدۇ، شۇڭا مەن ئىسلام جەمىيىتى نامىدىن ئۇلارغا رەھمەت ئېيتىمەن.

يەنە تىلغا ئېلىپ ئۆتۈشكە تېگىشلىگى شۇكى، پەلەستىن ۋە ئەرەپ ئەللىرى خەلقىنىڭ ئىسرائىلىيىنىڭ تاجاۋۇزچىلىق ۋە كېڭەيمىچىلىگىگە قارشى ھەققانى كۈرىشىنى قوللاش يۈزىسىدىن، ئافغانىستان خەلقىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى زومگەرلىگىنىڭ قوراللىق ئىشغالىيىتىگە قارشى تۇرۇش ۋە ئۇزلىرىنىڭ تېرىتورىيە پۈتۈنلۈگى ۋە ئىگىلىك ھوقۇقىنى قوغداش يولىدىكى ھەققانى كۈرىشىنى قوللاش يۈزىسىدىن، جەمىيىتىمىزنىڭ مەسئۇللىرى ئاخبارات ساھەسىدىكىلەرگە ۋە رادىيو ئىستانسىسىدا كوپ قېتىم سوھبەت ياكى بايانات ئېلان قىلىپ، تاجاۋۇزچىلارنى ھەققانى سوزلەر بىلەن ئەيىپلىدى ھەمدە ئافغانىستانلىق ۋە سوۋالللىق مۇسۇلمان مۇساپىرلارغا بەزى ماددى ياردەملەرنى بېرىپ، مەملىكىتىمىز مۇسۇلمانلىرىنىڭ ئۇلارنى قوللاش ئارزۇسىنى ئىپادىلىدى.

جەمىيىتىمىز ئوتكەنكى 2 يىلدىن ئارتۇق ۋاقىت ئىچىدە، بەزى خىزمەتلەرنى ئىشلەپ، مەلۇم نەتىجىلەرنى قولغا كەلتۈردى، لېكىن بەزى كەمچىلىك ۋە يېتىشسىزلىكلەرمۇ مەۋجۇت، بىزنىڭ كەمچىلىكلەرنى تۈگىتىپ، خىزمىتىمىزنى ياخشىلىشىمىزغا ياردىمى بولسۇن ئۈچۈن، باشقا مەسىلىلەر بولسا، كورسىتىپ بېرىشىڭلارنى قارشى ئالىمىز.

ھەيئەتلەر، يولداشلار! ئەمدى بۇنىڭدىن كېيىنكى خىزمەتلەر توغرىسىدا توۋەندىكى پىكىر-لەرنى ئوتتۇرىغا قويماقچىمەن.

1) ھوكۇمەتكە ياردەملىشىپ، دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياسىتىنى ئىزچىللاشتۇرۇش، ئىسلام دىنى زاتلىرىغا ۋە مۇسۇلمانلارغا قارىتا ۋەتەنپەرۋەرلىك ۋە سوتسىيالىستىك تەربىيىنى كۈچەيتىش

دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياسىتى ھوكۇمىتىمىزنىڭ دىنىي مەسىلىگە مۇئامىلە قىلىشتىكى تۈپ سىياسىتى، ئۇ، ئۇزاق مۇددەتلىك، ئىزچىل سىياسەت. بۇ ھەقتە، مەملىكىتىمىزنىڭ ئاساسىي قانۇنىدا ۋە ھوكۇمىتىمىزنىڭ مۇناسىۋەتلىك ھوججەتلىرىدە ئېنىق بەلگىلىمىلەر بار. ئىسلام جەمىيىتىنىڭ قىسقىچە نىزامنامىسىدىكى جەمىيەتنىڭ مەقسىدىگە دائىر بەلگىلىمىلەر بويىچە، بىز خىزمەتلەرنى ياخشى ئىشلەپ، داۋاملىق تۇرىدە ھوكۇمەتكە ياردەملىشىپ، دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياسىتىنى تەشۋىق قىلىشىمىز، ئىزچىللاشتۇرۇشىمىز ۋە ئەملىيلەشتۈرۈشىمىز، ئىسلام دىنى زاتلىرىغا ۋە ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرىغا قارىتا ۋەتەنپەرۋەرلىك ۋە سوتسىيالىستىك تەربىيىنى كۈچەيتىشىمىز، بۇ ئارقىلىق ئۇلارنىڭ ئىدىيىۋى ئېڭىنى ئۈزلۈكسىز ئوستۇرۇپ، ۋەتەننى سۆيۈش، قانۇنغا رىايە قىلىش كوزقارىشىنى كۈچەيتىپ، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىغىنى ئىلگىرى سۈرۈپ، بارلىق ئاكتىپ ئامىللارنى ئىشقا سېلىپ، سوتسىيالىستىك 4نى زامانىۋىلاشتۇرۇش ۋە مەنىۋى مەدەنىيەتنى قۇرۇلۇشى ئۈچۈن بىرلىكتە خىزمەت قىلىشىمىز لازىم.

2) جۇڭگو ئىسلام شۇبىيۇەنىنى ياخشى باشقۇرۇپ، ياش دىنىي خادىملارنى پائال يېتىشتۇرۇش

هازىر، بەزى جايلاردا ئاخۇنلارنىڭ ئىزنىنى باسىدىغان ئادەم كەمچىل بولۇش مەسلىسى خېلى گەۋدىلىك مەسىلە بولۇپ قالدى، ئىسلام دىنىنىڭ ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ ئۇزاق مۇددەتلىك ئەملىي ئېھتىياجىنى نەزەردە تۇتقاندىمۇ، بۇ مەسلىنى پەيدىن-پەي ھەل قىلىشقا تېگىشلىك. ئالدى بىلەن، جەمىيىتىمىز ئاچقان جۇڭگو ئىسلام شۇبىيۇەنىنىڭ ئالى سىنىپىنىڭ 1-قارارىغا 40 ئەتراپىدا ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىنىدۇ، ئوقۇش مۇددىتى 5 يىل بولىدۇ، بۇنىڭدىن كېيىنكى 5 يىل ئىچىدە ئوقۇغۇچىلار 200 گە يەتكۈزۈلىدۇ. هازىر ياتاق، ئاشخانا قاتارلىق تۇرمۇشقا كېرەكلىك ئۈي-جاي مەسلىسىنى تېز تۇتۇش قىلىپ ھەل قىلغاندىن باشقا، تېگىشلىك خادىملارنى سەپلەش كېرەك، بولۇپمۇ ئوقۇتقۇچىلارنى تولۇقلاش، زورۇر بولغان دەرسلىكلەرنى تۈزۈپ چىقىش ۋە يېڭىۋاشتىن تۈزۈپ بېسىش، مەكتەپنىڭ باشقۇرۇش تۈزۈمىنى مۇكەممەللەشتۈرۈش كېرەك. بۇ مەكتەپنى ئېچىشتىكى مەقسەت ۋەتەننى قىزغىن سۆيىدىغان، ھوكۇمەتنىڭ رەھبەرلىگىنى ھىمايە قىلىدىغان، سوتسىيالىزىم تۈزۈمىنى ھىمايە قىلىدىغان، بىرقەدەر يۇقۇرى دىنىي بىلىمگە ۋە ئالى مەكتەپ مەدەنىيەت سەۋىيىسىگە ئىگە ياش دىنىي خادىملار ۋە تەتقىقاتچى خادىملارنى يېتىشتۈرۈش، ئۇلارنى رۇشتىن ئىبارەت، ئوقۇتۇش جەريانىدا، ئەخلاقىي، ئەقلىي، جىسمانى جەھەتتىن ئەتراپلىق يېتىلدۇرۇش پىرىنسىپى ئىزچىللاشتۇرۇلىدۇ. دىنىي دەرسلەردە "دىندە تۇرۇپ، دىنىنى سۆزلەش" فاكتىنىدا چىڭ تۇرۇلىدۇ، قوبۇل قىلىنىدىغان ئوقۇغۇچىلار ئىدىيىۋى ئىستىلى ياخشى، ئىسلام دىنى كەسپى بىلەن خاتىرجەم شۇغۇللىنىشنى خالايدىغان، تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپ مەدەنىيەت سەۋىيىسىگە ئىگە ياش ئوقۇغۇچىلاردىن ئىبارەت بولىدۇ. دىنىي دەرس بىلەن ئەرەپ تىلى دەرسىنىڭ سالمىغى دەرس ۋاقتىنىڭ 70 پىرسەنتىنى ئىگەللەيدۇ. ئوقۇغۇچىلار ئوقۇش جەريانىدا، ئوقۇش ياردەم پۇلىدىن بەھرىمەن بولىدۇ، مەكتەپ پۇتتۈرگەندىن كېيىن، ئەسلى كەلگەن جايىغا قايتىپ بارىدۇ ۋە ئاخۇن بولىدۇ.

ئالى سىنىپنىڭ ئوقۇتۇش ئىشلىرى مۇنتىزىم يولغا چۈشۈۋالغاندىن كېيىن، جەمىيىتىمىز ھەرقايسى جايلارغا ياردەملىشىپ ئاخۇنلارنىڭ هازىرقى سەۋىيىسىنى ئوستۇرۇش، ئۇلارنى مۇسۇلمانلار ئۈچۈن تېخىمۇ ئوبدان ئىشلەيدىغان قىلىش ئۈچۈن شەرت-شارائىت يارىتىپ، قارار-سىز تۇرده هازىر ئىشلەۋاتقان ئاخۇنلارنىڭ بىلىم ئاشۇرۇش كۇرسىنى ئاچماقچى.

شىنجاڭ، گەنسۇ، يۇننەن، خېنەن، لياۋنىڭ قاتارلىق ئولكە، ئاپتونوم رايونلاردىكى ئىسلام جەمىيەتلىرىنىڭ شۇ يەرنىڭ ئوزىدە ئىسلام شۇبىيۇەنى ياكى ئاخۇنلارنىڭ بىلىم ئاشۇرۇش كۇرسىلىرىنى ئېچىشنى پىلانلاۋاتقانلىغىغا كەلسەك، ئەگەر تەستىقتىن ئوتكەن بولسىلا، جەمىيىتىمىز دىنىي كىتاپلار بىلەن تەمىنلەش، ئوقۇتۇش ماتېرىيالى ۋە ئوقۇتۇش خىزمىتى قاتارلىق جەھەتلەردە ئۇلارغا ياردەم بېرىدۇ.

ئۇنىڭدىن باشقا، ھەقىقەتەنمۇ ئاخۇنلارغا ئېھتىياجلىق، ئەمما ئىسلام شۇبىيۇەنى، ئاخۇنلارنىڭ بىلىم ئاشۇرۇش كۇرسى ئېچىش شەرت-شارائىتى يوق بەزى جايلار يەرلىك دىنىي خىزمەت تارماقلىرىنىڭ ماقۇللۇغىنى ئېلىپ، مەسچىت ئىچىدە ئاز ساندا تالىپلارنى قوبۇل قىلىپ،

ئۇستاز شاگىرتنى يېتەكلەش ئۇسۇلى بىلەن ياش دىنىي خادىملارنى يېتىشتۇرسىمۇ بولىدۇ. لېكىن ئوقۇتۇش ئۇسۇلىنى ياخشىلاشقا دىققەت قىلىپ، ئوقۇغۇچىلارنىڭ سۇپىتىگە كاپالەتلىك قىلىشى، سوتسىيالىستىك ئاڭغا ئىگە، ئەخلاقىي جەھەتتىنمۇ، ئىلىم جەھەتتىنمۇ ياخشى بولغان ئاخۇنلارنى يېتىشتۇرۇپ چىقىشى كېرەك.

3) «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژۇرنىلىنى تەرجىمە ياخشى چىقىرىش

«جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژۇرنىلىنى ياخشى چىقىرىش ئۈچۈن، ژۇرنالنىڭ مەزمۇنىنى بېيىتىش، ماقالىلارنىڭ سۈپىتىنى ئوستۇرۇش، بەت-سەھىپىلىرىنى ئورۇنلاشتۇرۇشنى ياخشىلاش قاتارلىق ئىشلارنى قىلىشتىن باشقا، ئۇنى ھازىرقى پەسىللىك ژۇرنالدىن قوش ئايلىق ژۇرنالغا ئوزگەرتىمەكچى بولۇۋاتىمىز ھەمدە ئۇنى تارقىتىش خىزمىتىنى ياخشىلايمىز.

بۇ ژۇرنالنىڭ ئۇيغۇرچە نەشرىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش مەسلىسى ئۇستىدە، كوپ قېتىم مۇزاكىرە قىلىش ئارقىلىق، شىنجاڭدا نەشر قىلىپ تارقاتىساق دەپ ئويلاشقان ئىدۇق، لېكىن، بۇنىڭغا چېتىلىدىغان مەسىلەر كوپەرەك بولغانلىغى ئۈچۈن، ئەمدى يەنىلا ئامال قىلىپ بېيجىڭدا ھەل قىلىشنى، تېز ئارىدا ئەسلىگە كەلتۈرۈشنى ئويلىشىۋاتىمىز.

4) ماتېرىياللارنى يىغىپ توپلاشقا ئەھمىيەت بېرىپ، ئىسلام دىنى جەھەتتىكى ئىلمىي تەتقىقات خىزمىتىنى كۈچەيتىش

ئىسلام دىنىنىڭ ئەقىدە-ئەھكاملىرى، تارىخى ۋە ھازىرقى ئەھۋالى ئۇستىدە تەتقىقات ئېلىپ بېرىش جەمئىيىتىمىزنىڭ خىزمىتىنى ئوبدان ئىشلەشتە مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە. لېكىن جەمئىيىتىمىزنىڭ ھازىرقى ئەملىي كۈچىگە ھەمدە مەملىكىتىمىزدىكى دىنىي ساھەدىكى زاتلار ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ ئېھتىياجىغا قارىغاندا، ئالدى بىلەن، ئىسلام شۇنىيۇنلىرى ۋە مەسچىتلەرگە جىددى ئېھتىياجلىق بولۇۋاتقان بەزى دىنىي كىتابلارنى تاللاپ تەھرىرلەپ نەشر قىلىشقا توغرا كېلىدۇ. جەمئىيىتىمىزنىڭ نەشر قىلىش پىلانىغا كىرگۈزۈلگەن ۋە كەينى-كەينىدىن باسمىغا تاپشۇرۇلىدىغان ھەر خىل دىنىي كىتابلاردىن: «تەفسىر ئەلجالالەين»، «شەرھى ۋىقايە»، «خۇتبە» ۋە «ئەرەپچە-خەنزۇچە سېلىشتۇرما ئىسلام بىلىملىرى» قاتارلىقلار بار، بۇلارنىڭ كوررېكتۇرلۇغىنى ياخشى ئىشلەپ، ئىمكان قەدەر بالدۇرراق نەشردىن چىقىرىشنى قولغا كەلتۈرۈش كېرەك. «مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامنىڭ تەرجىمھالى» قاتارلىق خەنزۇچە كىلاسسىك داڭلىق ئەسەرلەرگە تەھرىرلەپ تېنىش بەلگىلىرى قويۇپ چىقىش، «دۇنيا ئىسلام تارىخى كانسپېكتى (دەسلەپكى نۇسخا)»غا تۇزىتىش كىرگۈزۈش ۋە جىددى ئېھتىياجلىق بولۇۋاتقان ئۇيغۇرچە دىنىي كىتابلارنى كوپەيتىپ بېسىش خىزمەتلىرىمۇ ئېلىپ بېرىلىۋاتىدۇ ياكى ئېلىپ بېرىلىش ئالدىدا تۇرىدۇ، بۇ ئىشلارنىمۇ ياخشى ئورۇنلاشقا تىرىشىش كېرەك. بۇنىڭدىن كېيىن يەنە ئىسلام شۇنىيۇنىنىڭ ئوقۇتۇش ئىشلىرىغا ۋە «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژۇرنىلىنىڭ تىماتىك پىلانىغا بىرلەشتۇرگەن ھالدا ماتېرىياللارنى رەتلەپ ۋە يېزىپ چىقىپ، تەدرىجى ھالدا بەزى تەتقىقات نەتىجىلىرىنى يارىتىش كېرەك. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، ئاكتىپلىق بىلەن شەرت-شارائىت يارىتىپ، ئىسلام دىنىغا دائىر ئاساسلىق كىتابلارنى ۋە ئىلمىي قىممەتكە ئىگە داڭلىق ئەسەرلەرنى تاللاپ، پىلانلىق تۇردە خەنزۇچىغا ياكى

ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلىپ چىقىش لازىم.

ماتېرىيال جۇغلاش ئۇچۇن، ھەرقايسى مىللەتلەر ئىچىدىكى داڭلىق قۇرئان تەپسىرچىلىرى ۋە ياشانغان ئولىمالار بىلىدىغان مۇھىم ئەھۋاللارنى ۋە ئۇلار قالدۇرۇپ كەتكەن قىممەتلىك ماقالا-ئەسەرلەرنى، ھەرخىل قوليازما قۇرئان-كىتاپلارنى، خەتتاتلىق ئەسەرلىرى، ئابىدە يېزىقلىرى، نەقىش ۋە رەسىملەر ھەمدە ساپال، پار-پۇر ۋە مېتال بۇيۇملار قاتارلىق مەملىكىتىمىزنىڭ ئىسلام مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرىنى يىغىپ توپلاشقا ئەھمىيەت بېرىپ، بۇلارنى ياخشى ساقلاش كېرەك. بۇ خىزمەتنى ياخشى ئىشلەش ئىسلام تارىخىنى ۋە ئەقىدە-ئەھكاملىرىنى تەتقىق قىلىشتا ئىنتايىن زورۇر، يەرلىك ئىسلام جەمىيەتلىرىنىڭ ۋە ھەيئەتلەرنىڭ بۇ جەھەتتە زور كۇچ بىلەن قوللىشى ۋە يارەمدە بولۇشىنى ئۇمىت قىلىمىز.

5) مۇسۇلمانلارنىڭ ھەج قىلىش ئىشلىرىنى داۋاملىق ئۇيۇشتۇرۇش ۋە ياخشى يولغا قويۇش

ھازىرقى ئەھۋالغا ۋە شەرت-شارائىتقا ئاساسلانغاندا، ھەج قىلغۇچىلارنىڭ سانى يەنىلا بەك كوپ بولۇپ كېتەلمەيدۇ، ئەمما ھەج قىلىش ئۇمىگىنىڭ ئەزالىرى جەھەتتە، ئىلگىرىكى يىللاردەكىدەك، مىللەت ۋە رايون قاتارلىق ھەرقايسى تەرەپلەرنى ئېتىۋارغا ئېلىش كېرەك ھەمدە ئاكتىپلىق بىلەن شەرت-شارائىت يارىتىپ، مۇسۇلمان ئاياللارنىڭ ھەج قىلىش مەسلىسىنى پەيدىن-پەي ھەل قىلىش كېرەك. ھەج قىلىش ئۇمىگى ھەج قىلىپ بولغاندىن كېيىن، ئەھۋالغا ۋە ئېھتىياجغا قاراپ، بەزى ئىسلام ئەللىرىنى زىيارەت قىلىپ چەتئەل مۇسۇلمانلىرى بىلەن بولغان دوستانە ئالاقىنى ئىلگىرى سۇرسە بولىدۇ.

6) مەسچىتلەرنى دېموكراتىك باشقۇرۇش خىزمىتىنى ياخشى ئىشلەپ، دىنىي ئىشلارنى ياخشى يولغا قويۇش

مەسچىتلەرنىڭ ئېچىلىشى بىلەن، تەكشۈرۈش-تەتقىق قىلىش ئارقىلىق ھەل قىلىشقا تېگىشلىك بەزى مەسىلىلەر كېلىپ چىقتى، مەسىلەن، مەسچىتلەرنى رېمونت قىلىش، ئاخۇنۇملارنى تەكلىپ قىلىش ۋە ئۇلارنىڭ مەسئۇلىيىتى، خراجەت كىرىم-چىقىمنى باشقۇرۇش، ئاممىنىڭ پىكىر-تەلەپلىرى، ھەرخىل دىنىي پائالىيەتلەر ۋە مەزھەپلەر ئارىسىدىكى مۇناسىۋەت قاتارلىقلار. بىرمۇنچە جايلاردىكى مەسچىتلەردە، دېموكراتىك باشقۇرۇش ھەيئىتى قۇرۇلۇپ، بۇ ئىشلارنى بىر تۇتاش باشقۇرغان، بۇ بىر ياخشى ئامال ئىكەن، بۇ جەھەتتە، ناھايىتى كوپ ياخشى تەجرىبىلەر بولۇشى مۇمكىن، بۇ تەجرىبىلەرنى خۇلاسىلاشقا ۋە ئالماشتۇرۇشقا توغرا كېلىدۇ.

دېموكراتىك باشقۇرۇش ھەيئىتىنىڭ ئەزالىرىنى تاللاش مەسلىسى ناھايىتى مۇھىم، بۇ ھەيئەت ۋەتەننى قىزغىن سۆيىدىغان، ھوكۇمەتنى ھىمايە قىلىدىغان، دىنغا ئىخلاس باغلىغان، ئادىل ئىش قىلىدىغان، ئاداۋەت ساقلىمايدىغان، مەزھەپ ماجراسى قىلمايدىغان، دېموكراتىك ئاساستا كېڭىشىش روھىنى جارى قىلدۇرالايدىغان كىشىلەردىن تەركىپ تېپىشى كېرەك.

ئاخۇنلار ئوز مەسچىتىدە نورمال دىنىي پائالىيەتلەرگە رىياسەتچىلىك قىلىدىغان ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ دىنىي تۇرمۇشى ئۈچۈن خىزمەت قىلىدىغان ئادەملەر، شۇڭا، ئوزلىرىگە قاتتىق

تەلەپ قويۇشى لازىم. ئاخۇنلار دىنىي كىتاپلارنى ياخشى ئۇگىنىۋېلىشى، دىنىي ئەقىدە-ئەھكاملارنى پۇختا بىلىشى، ھەم دىنىي بىلىمگە ئىگە بولۇشى، ھەم سىياسەتنى بىلىشى لازىم، شۇنداق قىلغاندىلا، مەسچىتنىڭ دىنىي ئىشلىرىنى ياخشى باشقۇرالايدۇ. ئاخۇنلار ۋە دىنىي زاتلار ھەر مىللەت ۋە مەزھەپ ئارىسىدىكى ئىتتىپاقلىقنى ئىنتايىن قەدىرلىشى، ئومۇمىلىققا ئېتىۋار بېرىپ، ئومۇمىيەتنى نەزەردە تۇتۇپ، بىر تەرەپلىمە قاراشلارنى تۇڭىتىپ، ئۇزئارا ھورمەت قىلىپ ۋە ھەرقايسى تەرەپ ئوز تەلىماتى بويىچە ئىش كورۇشنى ئىشقا ئاشۇرۇپ، مۇسۇلمانلارنىڭ ئىچكى ئىتتىپاقلىغىنى كۇچەيتىشى، تېچ-ئىتتىپاق بولۇشنى كۇچەيتىپ، 4 نى زامانىۋى لاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى ئۇچۇن ئوزىنىڭ تىگىشلىك توھپىسىنى قوشۇشى لازىم.

مەسچىتنىڭ خىراجىتى جەھەتتە شۇ جاينىڭ ئەھلىي ئەھۋالىنى چىقىش قىلغان ھالدا، ھالىغا بېقىپ ئىش كورۇش كېرەك، ئاممىنىڭ سېلىغىنى ئىمكان قەدەر يىنىكلىتىش كېرەك، جامائەتكە مەجبۇرى سېلىق سېلىشقا بولمايدۇ، بارغانلا يەردە پۇل ۋە ئاشلىق نەپىقە ئالماسلىق كېرەك، ئىمكان بار مەسچىت ئوزىنىڭ كىرىمى بىلەن ئوزىنى قامداشنى ئىشقا ئاشۇرۇشى كېرەك.

مەسچىتنى دېموكراتىك باشقۇرۇش ھەيئىتىنىڭ رولىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇپ، دىنىي جەھەتتىكى ئىشلارنى ياخشى يولغا قويۇش، مۇسۇلمانلارنىڭ ئىچكى ئىتتىپاقلىغىنى كۇچەيتىش ئۇچۇن، ھەرقايسى جايلاردىكى مەسچىتلەر ئوزىنىڭ ئەھلىي ئەھۋالىغا قاراپ، "ۋەتەنپەرۋەرلىك ئەھدىنامىسى" ياكى "ۋەتەنپەرۋەرلىك نىزامنامىسى" تۇزۇپ چىقىپ، ئىسلام دىنى زاتلىرى بىلەن مۇسۇلمانلارنىڭ تولۇق كېڭىشىپ مۇزاكىرە قىلىشىدىن ئوتكۇزگەندىن كېيىن، ئورتاق ئەھمەل قىلسا بولىدۇ.

7) ئوزئارا چۇشىنىش ۋە دوستلۇقنى ئىلگىرى سۇرۇش ئۇچۇن، ھەرقايسى ئەللەر مۇسۇلمانلىرى بىلەن بولغان دوستانە بېرىش-كېلىشنى داۋاملىق قانات يايدۇرۇپ، ئىلىم ۋە مەدەنىيەت ئالماشتۇرۇشنى يولغا قويۇش

جەمىيىتىمىزنىڭ شەرت-شارائىتى ۋە كۇچىگە قاراپ، ئىسلام ئەللىرىنىڭ مۇسۇلمانلار ۋەكىللەر ئومىگىنى ياكى شەخسلەرنى مەملىكىتىمىزگە كېلىپ دوستانە زىيارەتتە بولۇشقا پىلانلىق تۇرده داۋاملىق تەكلىپ قىلىشتىن باشقا، ئوزىمىزمۇ تەكلىپكە بىنائەن ئومەك ئۇيۇشتۇرۇپ، بەزى ئىسلام ئەللىرىنى زىيارەت قىلدۇرۇشىمىز ۋە بەزى زورۇر خەلقارا يىغىنلارغا قاتناشتۇرۇشىمىز، بۇ ئارقىلىق، 3-دۇنيا ئەللىرىدىكى مۇسۇلمانلار ۋە خەلقەر بىلەن بولغان ئىتتىپاقلىق ۋە ھەمكارلىقنى كۇچەيتىپ ۋە راۋاجلاندۇرۇپ، ئوزئارا چۇشىنىشنى ئىلگىرى سۇرۇپ، ھەرقايسى ئەللەر خەلقىنىڭ ھەققانى ئىشلىرىنى قوللاپ، ئۇلار بىلەن بىرلىكتە زومىگەرلىككە قارشى تۇرۇشىمىز ۋە دۇنيا تىنچلىغىنى قوغدىشىمىز لازىم.

مەن يۇقۇرىدا جەمىيىتىمىزنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى خىزمەتلىرى ئۇستىدە توختالدىم، بۇ خىزمەتلەرنى بىر-بىرلەپ ياخشى ئىشلەش ئۇچۇن، ھوكۇمەتنىڭ ئاساسلىق باشقۇرغۇچى تارماقلىرىنىڭ رەھبەرلىكى ۋە قوللىشىدىن باشقا، مۇناسىۋەتلىك رايونلار ۋە ھەرقايسى جايلاردىكى ئىسلام جەمىيەتلىرى ھەم ھەيئەتلەرنىڭ داۋاملىق تۇرده پىكىر ۋە تەكلىپلەرنى بېرىپ تۇرۇشنى، جەمىيىتىمىزنىڭ خىزمىتىگە يار-يولداش ۋە ياردەمدە بولۇشنى ئۇمىت قىلىمەن.

جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتى 4 - نۆۋەتلىك كومىتېتنىڭ 2 - سانلىق ھەيئەتلەر (كېڭەيتىلگەن) يىغىنى ئېچىلدى

جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتى 4 - نۆۋەتلىك كومىتېتنىڭ 2 - سانلىق ھەيئەتلەر (كېڭەيتىلگەن) يىغىنى 1982 - يىل 8 - ئاينىڭ 12 - كۈنىدىن 22 - كۈنىگىچە بېيجىڭدا داغدۇغىلىق ئوتكۈزۈلدى. يىغىنغا 111 نەپەر ھەيئەت قاتناشتى، يەنە 48 نەپەركىشى تەكلىپ بىلەن ۋە سرتتىن قاتناشتى. يىغىنغا مەركىزىي كومىتېت بىرلىك سەپ بولۇمىنىڭ باشلىغى ياڭ جىگرېن، مۇئاۋىن باشلىغى جياڭ پىڭ، دولەت مىللى ئىشلار كومىتېتىنىڭ مەسئۇلى خۇاڭ گۇاڭشۇي، گۇۋۇ - يۈەن دىنىي ئىشلار ئىدارىسىنىڭ باشلىغى چياۋ لىيەنشېڭ، مۇئاۋىن باشلىغى ۋەن ياۋبىن، ئىجتىمائى پەنلەر ئاكادېمىيىسى قانۇنشۇناسلىق تەتقىقاتى يۇرتىنىڭ مەسلىھەتچىسى خەن يۈتۈڭ، شۇنىڭدەك مەملىكەتلىك سىياسى مەسلىھەت كېڭىشى دىنىي ئىشلار گۇرۇپپىسى، مەملىكەتلىك ئايالىلار بىرلەشمىسى تەتقىقات ئىشخانىسى قاتارلىق ئورۇنلاردىكى رەھبىرىي يولداشلارمۇ قاتناشتى.

يىغىن ئېچىلىشتىن بىركۈن بۇرۇن ئايرىم - ئايرىم ھالدا مۇدىر، مۇئاۋىن مۇدىرلار يىغىنى ۋە دائىمى ھەيئەتلەر يىغىنى ئېچىلىپ، يىغىننىڭ كۈن تەرتىۋى ۋە خىزمەت دوكلادى قاتارلىقلار مۇھاكىمە قىلىندى ۋە ماقۇللاندى.

يىغىن ئېچىلىش مۇراسىمىدا، جۇڭگو ئىسلام جەمئىيىتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى ماسۇكتىڭ ئاخۇنۇم ھورمەت بىلەن سۇرە فاتىھەنى قىرائەت قىلدى، باش كاتىپ ياڭ رۇنشېن

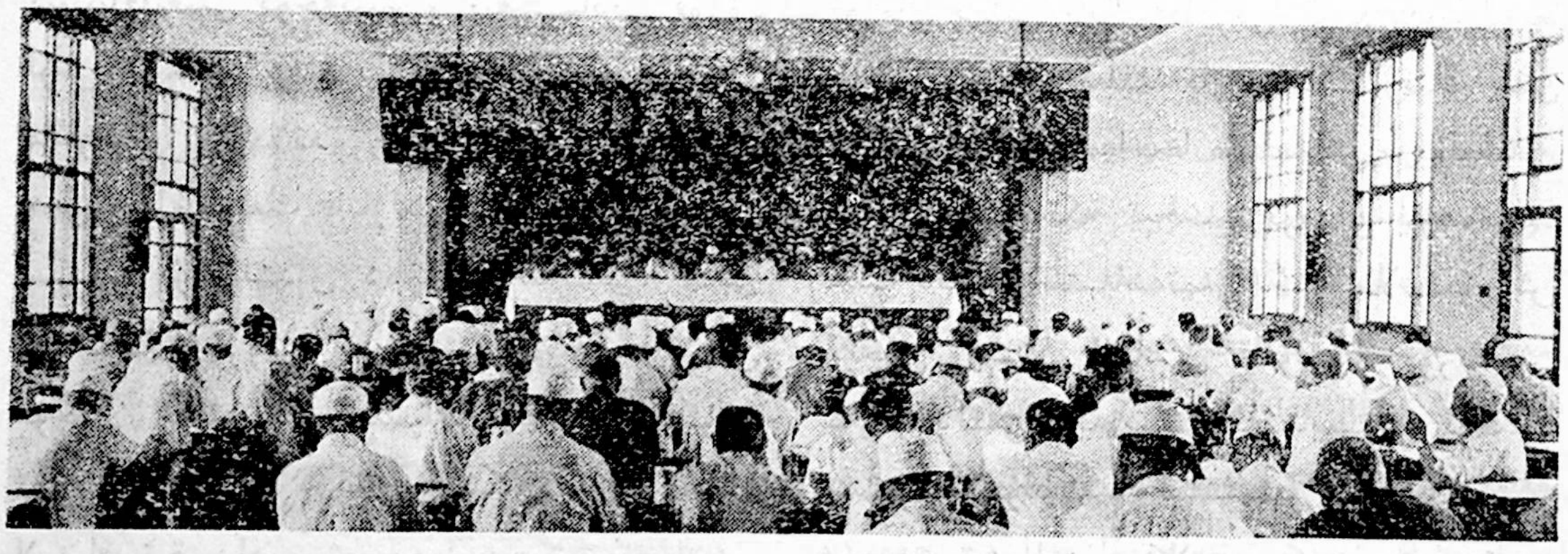

4 - نۆۋەتلىك كومىتېت 2 - سانلىق ھەيئەتلەر (كېڭەيتىلگەن) يىغىنىنىڭ يىغىن مەيدانى

ئىسلام جەمىيىتىنىڭ باشقا جايدا داۋالىنىپ دەم ئېلىۋاتقان پەخرى مۇدىرى بۇرھان شەھىدىنىڭ يىغىنىنىڭ غەلىبىلىك ئېچىلغانلىغىنى تەبرىكلەپ ئەۋەتكەن تېلېگىرامىسىنى ئوقۇپ ئوتتى، مۇئاۋىن مۇدىر ھامۇت داموللام ھاجىم ئېچىش نۇتقى سوزلىدى، ئاخىردا مۇدىر جاڭ جيې جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتىنىڭ خىزمىتىدىن دوكلات بەردى. يىغىنغا قاتناشقان ھەيئەتلەرنىڭ روھى ئۇرغۇپ، يىغىن زالىدا ئۇزۇلدۇرمەي قىزغىن ئالقىشلار ياڭراتتى.

يىغىن مەزگىلىدە، چياۋ ليەنشېڭ، خۇاڭ گۇاڭشۇې، خەن يۇتۇڭ قاتارلىق يولداشلار دىنىي سىياسەت، مىللى سىياسەت ۋە يېڭى ئاساسىي قانۇننىڭ لايىھىسىنى ئۇگىنىش توغرىسىدا ئايرىم-ئايرىم ھالدا يېتەكلەش دوكلادى بەردى. گوۋۇيۇەن دىنىي ئىشلار ئىدارىسىنىڭ باشلىغى چياۋ ليەنشېڭ دوكلادىدا پارتىيىنىڭ دىنىي ئېتىقات سىياسىتىنى نەزىرىيە ۋە سىياسەت جەھەتلەردىن ئەتراپلىق بايان قىلىپ ئوتتى. خۇاڭ گۇاڭشۇې ئوز دوكلادىدا، ئالدى بىلەن، 3-ئومۇمى يىغىندىن بۇيانقى مىللى خىزمەتنىڭ چوڭ ياخشى ۋەزىيىتى ئۇستىدە توختالدى، ئاندىن يەنە مىللەتلەر ئىتتىپاقلىغىنى كۇچەيتىش، ئىقتىسادىي قۇرۇلۇش، مىللى تېرىتورىيىلىك ئاپتونومىيە، مىللى مائارىپنى راۋاجلاندۇرۇش شۇنىڭدەك ئىككى خىل مىللەتچىلىك قاتارلىق 5 مەسىلىنى سوزلىدى. ئۇ مۇنداق دەپ كورسەتتى: 4 نى زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنى ئېلىپ بېرىش ئۇچۇن، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىغىنى ئۇزلۇكسىز تۇردە قوغداش ۋە كۇچەيتىشكە؛ مىللى رايونلارنىڭ ئىقتىسادىي ۋە مەدىنىيەت تەرەققىياتىنى تېزلىتىشكە؛ مىللى مائارىپنىڭ قالاقلىق ھالىتىنى پەيدىن-پەي ھەمدە مۇمكىن قەدەر تېز ئوزگەرتىشكە؛ مىللى كادىرلارنى پەيدىن-پەي ئىنقىلاۋىيلاشتۇرۇشقا، بىلىم ئەھلىگە، كەسپ ئەھلىگە ئايلاندۇرۇشقا، ياشارتىشقا، شۇنىڭ بىلەن بىللە، چوڭ مىللەتچىلىك ۋە يەرلىك مىللەتچىلىكنىڭ ئالدىنى ئېلىش ۋە ئۇلارنى تۇگىتىشكە دىققەت قىلىشقا تېخىمۇ توغرا كېلىدۇ. خەن يۇتۇڭ سوتسىيالىستىك قانۇن-تۇزۇملەرنى مۇكەممەللەشتۇرۇپ، ئىمتىيازغا قارشى تۇرۇش مەسىلىسى، دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى مەسىلىسى ۋە مىللى تېرىتورىيىلىك ئاپتونومىيە مەسىلىسى قاتارلىق 3 مەسىلىنى شەرھىلەپ ئوتتى. ئۇ ئالدىنقى ئىككى مەسىلە ئۇستىدە مۇنۇلارنى تەكىتلەپ كورسەتتى: سوتسىيالىستىك قانۇن-تۇزۇملەرنى مۇكەممەللەشتۇرۇش ئۇچۇن، پۇقرالار قانۇن ئالدىدا باپ-باراۋەر دىگەن پىرىنسىپنى قەتئى ئىجرا قىلىش كېرەك؛ دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى توغرىسىدا، ئاساسىي قانۇننىڭ تۇزىتىش كىرگۇزۇلگەن لايىھىسىنىڭ 35-ماددىسىدا، پۇقرالارنىڭ ئاساسىي ھوقۇقى بولغان دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگىگە ھوكۇمەتنىڭ غەمخورلۇق قىلىدىغانلىغى ۋە ھورمەت قىلىدىغانلىغى ھەمدە نورمال دىنىي پائالىيەتلەرنى قوغدايدىغانلىغىغا دائىر ئېنىق بەلگىلىمە بار. ئېلىمىزنىڭ يېڭى ۋەزىيىتىنىڭ ئېھتىياجىغا ماسلىشىش، بۇنىڭدىن كېيىن ھوكۇمەتكە تېخىمۇ ئوبدان ياردەملىشىپ دىنىي سىياسەتنى ئىزچىللاشتۇرۇش ئۇچۇن، يېڭى ئاساسىي قانۇننىڭ تۇزىتىش كىرگۇزۇلگەن لايىھىسىنى ئەستايىدىل ئۇگىنىشىمىز ۋە مۇھاكىمە قىلىشىمىز كېرەك.

ھەر قېتىملىق دوكلاتتىن كېيىن، ھەيئەتلەر گۇرۇپپىلار بويىچە مۇزاكىرىگە

ئۇيۇشتۇرۇلدى. ھەيئەتلەر مۇزاكىرە داۋامىدا بەس-بەستە پىكىر بەردى، كەيپىيات قىزغىن بولدى، ئىسلام جەمىيىتىنىڭ خىزمەتىدىن بېرىلگەن دوكلاتنى قاراپ چىقىش ۋاقتىدا، ھەم ئۇنىڭ خىزمەت نەتىجىلىرى مۇئەييەنلەشتۇرۇلدى، ھەم بۇنىڭدىن كېيىنكى خىزمەتلەر ئۇستىدىكى پىكىر ۋە تەلەپلەر كەڭ-كۇشادە ئوتتۇرىغا قويۇلدى. گوۋۇيۈەن دىنىي ئىشلار ئىدارىسىنىڭ باشلىغى چياۋلىيەنشېڭنىڭ دىنىي سىياسەت توغرىسىدىكى دوكلادى ئۇستىدە، ھەيئەتلەر بىردەك ھالدا، "ناھايىتى ئوبدان دوكلات بولدى"، بۇ دوكلات ھەم مەركىزىي كومىتېتنىڭ يېڭى روھىغا ۋە دىنىي سىياستىگە بولغان تونۇشىمىزنى ئوستۇردى، ھەم بۇنىڭدىن كېيىنكى خىزمەتلەرگە ئېنىق يونۇلۇش كورسىتىپ بەردى، دەپ ھىساپلاشتى. ھەيئەتلەر يەنە نۇرغۇنلىغان پاكىتلار ئارقىلىق "4 كىشىلىك گۇرۇھ" بۇزۇۋەتكەن دىنىي سىياسەتنىڭ يېڭىۋاشتىن ئەسلىگە كەلتۈرۈلگەنلىگىنى، نورمال دىنىي پائالىيەتلەرنىڭ ھوكۇمەت تەرىپىدىن قوغدىلىۋاتقانلىغىنى چۈشەندۈردى، شۇنىڭدەك بۇنىڭدىن كېيىنكى خىزمەتلەردە خاتىرجەم بولۇپ، چوقۇم ۋەتەننى، دىنىنى سۆيىدىغان ئوبدان پۇقرا بولۇپ، ۋەتەننىڭ 4 نى زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى ئۈچۈن كوپرەك توھپە قوشىدىغانلىقلىرىنى بىلدۈرۈشتى.

بىر قىسىم ھەيئەتلەر يەنە ياپونىيە مەدەنىيەت مىنىستىرلىگىنىڭ دەرسلىكلەردە جۇڭگوغا تاجاۋۇز قىلغان تارىخىنى ئوزگەرتىۋەتكەنلىگى مەسىلىسى ئۇستىدە شىنخۇا ئاگېنتلىغى مۇخبىرلىرىنىڭ زىيارىتىنى قوبۇل قىلدى ھەمدە مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمى كومىتېتنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى لياۋ چېڭجۈنىڭ جىياڭ جىڭگو ئەپەندىگە يازغان خېتى ئۇستىدە سوھبەت ئېلىپ باردى.

8-ئاينىڭ 20-كۈنى يىغىن تولۇق كېڭىشىش ۋە مۇھاكىمە قىلىش ئارقىلىق، جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتىنىڭ 4-نۆۋەتلىك كومىتېتىغا ۋە ئۇنىڭ دائىمى كومىتېتىغا تولۇقلاپ سايلانغان ھەيئەتلەرگە، بولۇپمۇ يېڭىدىن قوشۇپ سايلانغان ئايال ھەيئەتلەرگە بىردەك قوشۇلدى ھەم ئەخمەت ۋاجىدىنىڭ جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى بولغانلىغىنى جاكالىدى، ئۇنىڭدىن كېيىن ئىسلام جەمىيىتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى ماشىيەن يىغىنىنى يېپىش نۇتقى سوزلىدى، شۇنىڭ بىلەن يىغىن كىشىنى قانائەتلەندۈرەرلىك نەتىجىلەر بىلەن ئاياقلاشتى.

يىغىن قىزغىن ئېچىلدى، ۋاقىتلارمۇ ئوبدان ئورۇنلاشتۇرۇلدى، يىغىن سىرتىدا ھەر خىل مەزمۇندىكى پائالىيەتلەر ئۇيۇشتۇرۇلدى. يىغىن ئېچىلغاندىن تارتىپ يېپىلغىچە بولغان ئارىلىقتا ئىسكىسى قېتىم ئۇلۇغ جۇمە كۈنى ئوتتى، بارلىق ھەيئەتلەر ئىلگىرى-كېيىن بولۇپ، نيۇجيېي ۋە دۇڭسىدىكى مەسچىتلەرگە بېرىپ پايتەختتىكى جۇڭگولۇق ۋە چەتئەللىك مۇسۇلمان

بىر قىسىم ئايال ھەيئەتلەر. سۈرەتنى يۈسۈپ تارتقان

مانلار بىلەن بىللە ناماز ئوقىدى. 8-ئاينىڭ 16-كۈنى، مەركىزىي كومىتېت بىرلىك سەپ بولۇمى بىلەن دولەت مىللى ئىشلار كومىتېتى بىرلىشىپ چاي بېرىپ يىغىن ۋەكىللىرىنى كۈتۈۋالدى. چاي ئولتۇرۇشىدا بىرلىك سەپ بولۇمىنىڭ مائاۋېن باشلىغى جىياڭ پىڭ سوز قىلىپ مۇنداق دېدى: جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى مەملىكەتلىك 4-نوۋەتلىك ۋەكىللەر يىغىنى ئېچىلغاندىن كېيىنكى ئىككى يىلدىن كوپرەك ۋاقىتتىن بۇيان، ھوكۇمەتكە يارەملىشىپ دىنىي سىياسەتنى ئىزچىللاشتۇرۇش-ئەملىيلەشتۇرۇش، ئىلىم تەتقىقاتىنى قانات يايدۇرۇش، ياش دىنىي خادىملارنى يېتىشتۇرۇش، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىغىنى ئىلگىرى سۈرۈش، شۇنىڭدەك ھەرقايسى ئەل مۇسۇلمانلىرىنىڭ بىلەن بولغان دوستانە بېرىش-كېلىشىنى قانات يايدۇرۇش قاتارلىق جەھەتلەردە نۇرغۇنلىغان خىزمەتلەرنى ئىشلەپ، ناھايىتى زور نەتىجىلەرگە ئېرىشتى؛ بۇنىڭدىن كېيىنمۇ بىز يەنىلا دىنىي خىزمەت جەھەتتىكى بىرلىك سەپ خىزمىتىنى ئوبدان ئىشلەپ، دىنىي ساھەدىكى كەڭ زاتلار بىلەن بىر بىرىگە سىر بېرىش، بار-يوقىنى تەڭ كورۇش مۇناسىۋىتىنى ئورنىتىشىمىز لازىم. ئۇ يەنە مۇنداق دېدى: دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياسىتى خەلقنىڭ مەنپەئەتىگە ھەقىقى ئۇيغۇن كېلىدىغان، بىردىن-بىر توغرا بولغان دىنىي سىياسەت. ئۇنىڭ سوزى قىزغىن ئالقىشلارغا سازاۋەر بولدى. ئىسلام جەمىيىتىنىڭ مۇئاۋېن مۇدىرى ماشيەن جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى نامىدىن مەركىزىي كومىتېت بىرلىك سەپ بولۇمىگە ۋە دولەت مىللى ئىشلار كومىتېتىغا سەمىمى رەھمەت ئېيتتى؛ ئۇ مۇنداق دېدى: بىز چوقۇم رەھبەرلىكىنىڭ غەمخورلۇغىنى ئالغا ئىلگىرىلەشتىكى كۈچكە ئايلاندۇرۇپ، ھوججەتلەرنى ۋە رەھبەرلەرنىڭ دوكلاتلىرىنى ئوبدان ئۆگىنىپ، كەڭ مۇسۇلمانلارنى ئىتتىپاقلاشتۇرۇپ، 80-يىللاردىكى 3 چوڭ ۋەزىپىنى ئورۇنلاش ئۈچۈن ئوز كۈچىمىزنى تەقدىم قىلىمىز. رەئىگا-رەئىس چىراقلار كوزنى چاقنىتىپ تۇرىدىغان مىللەتلەر ساربىي زىيالىيەت زالىدا، ھەيئەتلەر پايتەختىكى ئاتاقلىق ئەدەبىيات-سەنئەتچىلەر ئورۇنلىغان موزىكا، ئۇسۇل، ناخشا، شياۋشېك ۋە گىرىم-سىز جىڭجۇي تىياتىرى قاتارلىق تاللانغان نومۇرلارنى كوردى.

يىغىن يەنە كىنو كورۇش، سىرىك ئويۇنلىرىنى كورۇش ۋە زاۋۇتلارنى ئېكسكۇرسىيە قىلىش قاتارلىق پائالىيەتلەرنى ئورۇنلاشتۇردى. بولۇپمۇ ھەيئەتلەرنىڭ ئېسىدىن چىقمايدىغىنى شۇكى، ئۇلار 8-ئاينىڭ 21-كۈنى جۇڭنەن-خەيدىكى ماۋجۇشىنىڭ تۇرغان جايىنى ئېكسكۇرسىيە قىلدى. ئۇلار داھىنىڭ شانلىق توھپىلىرىنى ئەسلەپ، دولىتىمىزنىڭ ماددى مەدەنىيەت ۋە مەنىۋى مەدەنىيەت بەرپا قىلىش جەھەتتىكى مۇۋەپپەقىيەتلىرىگە نەزەر سالدى، بىرمۇنچە كىشىلەر ھاياجاندىن ئىسسىق ياشلىرىنى ئېقىتتى. ئۇلار مۇنداق دېيىشتى: 10 كۈنلا داۋاملاشقان يىغىن داۋامىدا دوكلات ئاڭلاش، ھوججەت ئۆگىنىش، مۇزاكىرە، ئېكسكۇرسىيە قىلىش ئارقىلىق، بىزنىڭ نەزەر دائىرىمىز كېڭەيدى، بىلىممىز ئاشتى، خىزمەت ئىشەنچىمىز چىڭىدى؛ بۇنىڭدىن كېيىن چوقۇم ئەستايىدىل ئۆگىنىپ، ۋەتەننى، دىنىنى سويۇپ، تىرىشىپ ئىشلەش ئارقىلىق ھوكۇمەتنىڭ غەمخورلۇغىغا جاۋاپ قايتۇرىمىز.

(ژورنالىمىزنىڭ تەھرىر بولۇمى)

جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتى ئوزۇنىڭ قۇرۇلغانلىغىنىڭ 30 يىللىغىنى داغدۇغىلىق تەبرىكلەش مۇناسىۋىتى بىلەن 4-نۆۋەتلىك كومىتېتنىڭ 3-سانلىق دائىمى ھەيئەتلەر يىغىنىنى چاقىردى

ژورنىلىمىزنىڭ تەھرىر بولۇمى

ئىللىق 5-ئايدا، جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتى ئوزۇنىڭ قۇرۇلغانلىغىنىڭ 30 يىللىق خاتىرە كۈنىنى كۈتۈۋالدى ھەمدە بۇ قۇتلۇق كۈنلەردە 4 نۆۋەتلىك كومىتېتنىڭ 3-سانلىق دائىمى ھەيئەتلەر يىغىنىنى چاقىردى.

5-ئاينىڭ 11-كۈنى، جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتى بېيجىڭدىكى مىللەتلەر مەدەنىيەت سارىيىدا جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتى قۇرۇلغانلىغىنىڭ 30 يىللىغىنى خاتىرىلەپ داغدۇغىلىق پائالىيەت ئوتكۈزدى. خاتىرىلەش يىغىنىغا پارتىيە ۋە دولەت رەھبەرلىرىدىن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى شۇجىچۇسىنىڭ شۇجىسى، مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمى كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىغى شى جۇڭشۈن، مەملىكەتلىك سىياسى مەسلىھەت كېڭىشىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى، جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتىنىڭ پەخرى مۇدىرى بۇرھان شەھىدى، مەركىزىي كومىتېت بىرلىك سەپ بولۇمىنىڭ باشلىغى ياڭجىڭرېن، گوۋۇيۇەن دىنىي ئىشلار ئىدارىسىنىڭ باشلىغى چياۋ لىيەنشېڭ قاتارلىقلار قاتناشتى ھەمدە مۇھىم سوز قىلدى. دائىمى كومىتېتنىڭ مۇئاۋىن باشلىغى شى جۇڭشۈن ئالدى بىلەن جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتى قۇرۇلغانلىغىنىڭ 30 يىللىغىنى تەبرىكلىدى ھەمدە جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتى 4-نۆۋەتلىك كومىتېتنىڭ 3-سانلىق دائىمى ھەيئەتلەر (كېڭەيتىلگەن) يىغىنىنىڭ تولۇق مۇۋەپپەقىيەت قازىنىشىغا تىلەكداشلىق بىلدۇردى. ئۇ جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتىنىڭ خىزمىتى ئۈستىدە توختىلىپ كېلىپ مۇنداق دىدى: "30 يىلدىن بۇيان، جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتى پارتىيە ۋە خەلق ھوكۇمىتىنىڭ رەھبەرلىگىدە، كەڭ ئىسلام دىنى زاتلىرى ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ قوللىشى ئارقىسىدا، نۇرغۇنلىغان خىزمەتلەرنى ئىشلەپ، كورۇنەرلىك نەتىجىلەرنى قولغا كەلتۈردى..... جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتىنىڭ بېسىپ ئوتكەن 30 يىللىق مۇساپىسىنى ئەسلىگىنىمىزدە، ئۇنىڭ ماڭغان يولىنىڭ تامامەن توغرا بولغانلىغىنى مۇئەييەنلەشتۈرۇشىمىز كېرەك."

ئۇ نەتىجىلەرنى مۇئەييەنلەشتۈرۇش بىلەن بىر ۋاقىتتا يەنە، تارىخىي تەجرىبە ۋە ساۋاقلارنى ئەستايىدىل يەكۈنلەپ، خىزمەتلەرنى يەنمۇ ئوبدان ئىشلەش كېرەك، دەپ كورسەتتى ۋە مۇنۇ 4 پىكىرنى ئوتتۇرىغا قويدى:

1) مىللەتلەرنىڭ بۇيۇك ئىنتىپاقلىغىنى كۈچەيتىپ، سوتسىيالىستىك قۇدرەتلىك مەملىكەت قۇرۇش ئۈچۈن ئورتاق تىرىشىش؛ 2) داۋاملىق تۇرده ھوكۇمەتنىڭ دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياسىتىنى ئەتراپلىق ئىزچىللاشتۇرۇشىغا ياردەملىشىش؛ 3) ئىسلام شۇبىيۇەنىنى داۋاملىق ئوبدان باشقۇرۇپ، پىلانلىق تۇرده ياش بىر ئەۋلات دىنىي كەسپىي خادىملارنى يېتىشتۇرۇش ۋە تەربىيىلەش؛ 4) خەلقارا بېرىش-كېلىش ئىشلىرىنى يەنمۇ راۋاجلاندۇرۇپ، ھەرقايسى ئەل مۇسۇلمانلىرىنىڭ ھەققانى كۈرىشىنى قەتئى قوللاش.

ئاخردا، ئۇ مۇنداق دىدى: مەملىكىتىمىزنىڭ ھازىرقى سىياسى، ئىقتىسادىي ۋەزىيىتى ناھايەتى ياخشى، 6-ئاينىڭ باشلىرىدا 6-نوۋەتلىك مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيىنىڭ بىرىنچى يىغىنى ۋە سىياسى مەسلىھەت كېڭىسى 6-نوۋەتلىك مەملىكەتلىك كومىتېتىنىڭ بىرىنچى يىغىنى چاقىرىلماقچى. ئىسلام دىنى ساھەسىدىكى نۇرغۇن دوستلار 6-نوۋەتلىك مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيىنىڭ ۋەكىللىگىگە سايلاندى ياكى 6-نوۋەتلىك مەملىكەتلىك سىياسى مەسلىھەت كېڭىشىنىڭ ئەزالىغىغا كورسىتىلدى. بۇ خەلقنىڭ ئىشەنچىسى، سىلەرنىڭ خەلقنىڭ تاپشۇرۇغىنى يەردە قويماي، خەلق تاپشۇرغان مۇقەددەس مەسئۇلىيەتنى ساداقەتلىك بىلەن ئادا قىلىپ، ئىككى يىغىنىنى ئوبدان ئېچىپ، زامانىۋىلاشقان سوتسىيالىستىك قۇدرەتلىك مەملىكەت قۇرۇش ئۇچۇن، دۇنيا تېچلىغىنى قوغداش ئۇچۇن ئورتاق كۇرەش قىلىشكىلارنى ئۇمىت قىلىمەن.

بىرلىك سەپ بولۇمنىڭ باشلىغى ياڭ جىڭرېن مۇنداق دىدى: مەن مەركىزىي كومىتېت بىرلىك سەپ بولۇمى نامىدىن جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتىنىڭ ھەيئەتلىرىنى ۋە بارلىق خادىملىرىنى قىزغىن تەبرىكلەيمەن ھەمدە سىلەر ئارقىلىق ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرىدىن سەمىمى ھال سورايمەن، شۇنىڭدەك جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى 4-نوۋەتلىك كومىتېتىنىڭ 3-سانلىق دائىمى ھەيئەتلەر (كېڭەيتىلگەن) يىغىنىغا تولۇق مۇۋەپپەقىيەت تىلەيمەن.

ئۇ جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى قۇرۇلغان 30 يىلدىن بۇيانقى خىزمەت نەتىجىلىرىنى مۇئەييەنلەشتۇرگەندىن كېيىن مۇنداق دىدى: نوۋەتتە، خىزمەتلىرىمىزدە ۋەزىيەت چوڭ ياخشى. مەملىكىتىمىز ئاساسىي قانۇنىنىڭ ئېلان قىلىنىشى ھەر مىللەت خەلقىنىڭ دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگىنى تېخىمۇ ھەقىقى كاپالەتكە ئىگە قىلىپ، دىنغا ئېتىقات قىلغۇچى ئاممىنىڭ ۋە دىنىي ساھەدىكى زاتلارنىڭ ماختىشىغا سازاۋەر بولدى.

ئاخىردا ئۇ يەنە مۇنداق دىدى: دىنىي خىزمەت ئېلىمىز بىرلىك سەپ خىزمىتىنىڭ مۇھىم تەركىۋىي قىسمى. بۇھال بىزدىن داۋاملىق تۇرده ۋەتەنپەرۋەرلىك بىرلىك سېپىنى راۋاجلاندۇرۇپ، سوتسىيالىستىك ۋەتەننى قىزغىن سويۇش ۋە ئاساسىي قانۇنىنى ئىزچىل ئىجرا قىلىش توغرىسىدىكى تەربىيىنى كۇچەيتىپ، دىنغا ئېتىقات قىلغۇچى بارلىق ئاممىنى ئىتتىپاقلاشتۇرۇپ، مەملىكىتىمىزنىڭ ئورتاق ۋەزىپىسىنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۇچۇن تىرىشىپ كۇرەش قىلىشنى تەلەپ قىلىدۇ.

گۇۋۇيۇەن دىنىي ئىشلار ئىدارىسىنىڭ باشلىغى چياۋ لىيەنشېڭ ئوز سوزىده يىغىنىنى تەبرىكلەگەن ۋە جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتىنىڭ 30 يىلدىن بۇيانقى خىزمەت نەتىجىلىرىنى مۇئەييەنلەشتۇرگەندىن تاشقىرى، يەنە دىنىي خىزمەتتە، بەزى جايلاردا، "سول"چىللىق ئىدىيىسىنىڭ تەسىرىنىڭ تېخى تولۇق تازىلىنىپ بولمىغانلىغىنى، بەزى جايلاردا مەيلىگە قويۇپ بېرىش ئەھۋاللىرىنىڭ ساقلىنىۋاتقانلىغىنى، بۇلارنى تۇگىتىش كېرەكلىگىنى ئالاھىده كورسەتتى. ئاخىردا ئۇ تەبرىكلەش يىغىنىغا قاتناشقان ئىسلام دىنى ساھەسىدىكى دوستلارغا ۋە 4-نوۋەتلىك كومىتېتنىڭ 3-سانلىق دائىمى ھەيئەتلەر يىغىنىغا قاتنىشىدىغان ھەيئەتلەرگە ئوزىنىڭ تەكلىپ ۋە ئۇمتىلىرىنى قويۇپ ئوتتى، ئۇ ئاساسەن مۇنۇلاردىن ئىبارەت: داۋاملىق تۇرده ھوكۇمەتنىڭ دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياستىنى ئىزچىللاشتۇرۇشغا ياردەملىشىش؛ ياش ۋەتەنپەرۋەر دىنىي كەسىپي خادىملارنى ئاكتىپ يېتىشتۇرۇش ۋە تەربىيەلەش؛ ئىسلام دىنىغا دائىر ئىلمىي تەتقىقاتنى ئوبدان ئېلىپ بېرىش؛ ئىسلام دىنى ساھەسىدىكى خەلقارا دوستانە بېرىش-كېلىش خىزمىتىنى داۋاملىق

ئوبدان ئىشلەش؛ ئىسلام جەمىيىتىنىڭ ئىلگىرىكى خىزمەتلىرىنى يەكۈنلەش ئاساسىدا، مۇڭاپىق كۈچ ئۈيۇشتۇرۇپ ئەملىيەتكە چوكۇپ، يۇزبەرگەن يېڭى ئەھۋال ۋە يېڭى مەسىلىلەرنى ئەستا-يىدىل تەكشۈرۈپ ۋە تەتقىق قىلىپ، مەسىلىلەرنى ھەل قىلىش توغرىسىدا ئوزىنىڭ پىكىر ۋە تەكلىپلىرىنى بېرىپ، ھوكۈمەتنىڭ خىزمەتلەرنى تېخىمۇ ئوبدان ئىشلىشگە يارەملىشىش.

پەخرى مۇدىر بۇرھان شەھىدى جەمىيەتنىڭ قۇرۇلۇشىغا تەييارلىق قىلغۇچى سۈپىتى بىلەن، جۈڭگو ئىسلام جەمىيىتىنىڭ قۇرۇلۇش جەريانىنى ھەم ئۇنىڭ 30 يىلدىن بۇيانقى خىزمەتلىرىنى ئەسلەپ ئوتتى. ئۇ ئىسلام جەمىيىتىنىڭ مۇسۇلمانلار ئۈچۈن تېخىمۇ ئوبدان خىزمەت قىلىشىنى، ئۇلارنىڭ دىنىي جەھەتتىكى پىكىر ۋە تەلەپلىرىگە ۋەكىللىك قىلىشىنى؛ ئۇزلۇكسىز تۇرده مىللەتلەر ئىتتىپاقلىغىنى، دىنىي مەزھەپلەر ئىتتىپاقلىغىنى كۈچەيتىشىنى، پۈتۈن مەملىكىتىمىزدىكى مۇسۇلمان قېرىنداشلارنىڭ قانۇن-تۈزۈم قارىشىنى كۈچەيتىپ، ماددى مەدەنىيەت ۋە مەنىۋى مەدەنىيەت بەرپا قىلىشتىكى ئاكتىپلىقىنى ئوستۇرۇپ، سوتسىيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىدا يېڭى ۋەزىيەت يارىتىش ئۈچۈن كۈرەش قىلىشىنى ئۈمىت قىلدى. ئۇ بۇ ئولتۇرۇشتا تەيۋەنلىك مۇسۇلمان قېرىنداشلارنى بەك سېغىنغانلىقىنى ئېيتتى ۋە تەيۋەنىنىڭ ۋەتەن قوينىغا بۇرۇنراق قايتىپ كېلىپ، ۋەتەننى بىرلىككە كەلتۇرۇشتىن ئىبارەت ئۇلۇغ ئىشنى ئورۇنلاش يولىدا ئۇلار بىلەن بىللە تىرىشچانلىق كۆرسىتىدىغانلىقىنى بىلدۈردى.

تەبرىكلەش يىغىنى مۇئاۋىن مۇدىر ھامۇت دامۇللا ھاجىمنىڭ قۇرئان تىلاۋەت قىلىشى بىلەن باشلاندى، يىغىنغا مۇئاۋىن مۇدىر ئەن شۇبې رياسەتچىلىك قىلدى. ئىسلام جەمىيىتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى شېن شياشى سوز قىلىپ، تەبرىكلەش يىغىنىغا قاتناشقان پارتىيە ۋە دولەت رەھبەرلىرىنى ھەم مېھمانلارنى قىزغىن قارشى ئالدى ۋە ئۇلارغا رەھمەت ئېيتتى. تەبرىكلەش يىغىندا ئىسلام جەمىيىتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى ھامۇت دامۇللا ھاجىم، يەملەيخا مۇپتى ۋە بېيجىڭ شەھەرلىك ئىسلام جەمىيىتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى شى كۈنبىن ئاخۇنلار تەبرىكلەپ سوز قىلدى.

ھامۇت دامۇللا ھاجىم ئوز سوزىدە جۈڭگو ئىسلام جەمىيىتىنىڭ پارتىيە ۋە ھوكۈمەتنىڭ رەھبەرلىگىدە ئىشلىگەن خىزمەتلىرىدە، ئېلىپ بارغان تۇرلۇك پائالىيەتلىرىدە، قولغا كەلتۈرگەن نەتىجىلىرىدە پارتىيىنىڭ مىللى سىياسىتى ۋە دىنىي سىياستىنىڭ پارلاق نۇرى چاقناپ تۇرىدىغانلىقىنى ئەسلەپ ئوتتى. ئۇ مۇنداق دەپ كورسەتتى: ھازىر مەملىكىتىمىزنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدا كەينى-كەينىدىن يەرلىك ئىسلام جەمىيەتلىرى قۇرۇلدى، ئۇلار ھەر دەرىجىلىك ھوكۈمەتكە يارەملىشىپ بىرمۇنچە خىزمەتلەرنى ئىشلەپ، ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرىنىڭ قالتىس ماختىشىغا سازاۋەر بولدى. ئۇ مۇنداق دىدى: جۈڭگو ئىسلام جەمىيىتى قۇرۇلغاندىن كېيىن، ھوكۈمەتكە يارەملىشىپ، دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياستىنى ئىزچىللاشتۇردى، ھوكۈمەتكە ئەھۋاللارنى ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ تەلەپلىرىنى يەتكۈزدى، تەكلىپلەرنى بەردى، دىنىنىڭ ئىچكى ئىشلىرىنى كېڭەش يولى بىلەن ھەل قىلدى، مۇسۇلمانلارغا ۋەتەننى سويۈپ، قانۇنغا رىيە قىلىش، ئىسلام دىنىنىڭ ئەنئەنىلىرىنى جارى قىلدۇرۇش، نورمال دىنىي پائالىيەت ئېلىپ بېرىش توغرىسىدا تەربىيە بېرىپ، بىرمۇنچە نەتىجىلەرنى قولغا كەلتۈردى. ئۇ يەنە سوزىدە جۈڭگو ئىسلام جەمىيىتى شىنجاڭدىكى مۇسۇلمانلار ئۈچۈن ئىشلىنىدىغان خىزمەتكە ئىنتايىن ئەھمىيەت بەرگەنلىگىنى، مەسىلەن، ھەرقايسى ئەل مۇسۇلمانلىرى بىلەن بولغان دوستانە بېرىش-كېلىشتە شىنجاڭغا مەلۇم سان بەرگەنلىگىنى؛ جۈڭگو ئىسلام شۇبيۇەننىڭمۇ شىنجاڭ رايونىغا ئىزچىل ئېتىۋار بېرىپ

كەلگەنلىگى، شىنجاڭ ئۇچۇن بىر قىسىم ئولىمالارنى يېتىشتۇرۇپ بەرگەنلىگىنى، 3-ئومۇمى يىغىندىن كېيىن، ئىسلام شۇبىيۇەنى ئەسلىگە كەلتۈرۈلۈپ، شىنجاڭدىن 12 نەپەر ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلغانلىغىنى، مىسىرغا ئەۋەتكەن 10 ئوقۇغۇچىنىڭ 3 نەپىرى شىنجاڭلىق ئوقۇغۇچى ئىكەنلىگىنى كورسىتىپ ئوتتى. ئۇ ئوز سوزىدە يەنە شىنجاڭدا بىلىم ئاشۇرۇش كۇرسى ئېچىلغانلىغى ۋە بۇ كۇرسنىڭ 5-ئاينىڭ باشلىرىدا ئاياقلاشقانلىغىنى تونۇشتۇرۇپ ئوتتى ھەمدە مۇنداق دىدى: بىلىم ئاشۇرۇش كۇرسى ئېچىش ئىچكى-تاشقى جەھەتتە ئوبدان تەسىر قوزغىدى. ئۇ «جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ژورنىلىنىڭ ئۇيغۇرچىسىنى نەشر قىلىشقا تەييارلىق قىلىنىۋاتقانلىغىدىن خوشال ئىكەنلىگىنى بىلدۇردى.

مۇئاۋىن مۇدىر يەمىلەيخا سوزىنىڭ بېشىدىلا مەركەزدىكى باشلىقلار بىلەن بىر يەردە بولغانلىغى ھەمدە ئۇلارنىڭ سوزلىرىنى بىۋاستە ئاڭلىغانلىغى ئۇچۇن، تيانشاننىڭ جەنۇبى ۋە شىمالدىن كەلگەن ھەر مىللەت دىنىي زاتلىرىغا ۋاكالەتەن پارتىيە ۋە ھوكۇمەتنىڭ مۇسۇلمانلارغا قىلغان غەمخورلۇغىغا رەھمەت ئېيتتى. ئۇ مۇنداق دىدى: جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى قۇرۇلغاندىن بۇيان، بولۇپمۇ 3-ئومۇمى يىغىندىن كېيىن، پارتىيە ۋە ھوكۇمەتنىڭ غەمخورلۇغى ئاستىدا، ئوز ئالدىغا قويغان مەقسەتگە ئاساسەن، تۇرلۇك خىزمەتلەرنى قانات يايدۇرۇپ، پارتىيە ۋە ھوكۇمەت بىلەن ئىسلام دىنى زاتلىرى ۋە مۇسۇلمانلار ئوتتۇرىسىدا ئالاقىنى قويۇقلاشتۇرىدىغان كوۋرۇكلۇك رولىنى جارى قىلدۇردى، شۇنىڭ بىلەن ئىسلام جەمىيىتى ئاكتىپ تەسىر كورسىتىدىغان دىنىي تەشكىلاتقا ئايلاندى. ئۇ تەكتلەپ مۇنداق دەپ كورسەتتى: 12-قۇرۇلتايدا تۇزۇلگەن سوتسىيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىدا يېڭى ۋەزىيەت يارىتىش دىگەن ئۇلۇغۋار پۇروگىراما ھەر مىللەت خەلقىنىڭ، جۇملىدىن مۇسۇلمانلارنىڭ تۇپ مەنپەئەتىنى تولۇق نامايەن قىلدى. ئۇ يەنە قۇرئاندىن "سىلەرنىڭ ھەممىڭلار ئاللانىڭ ئاغامچىسىغا مەھكەم ئېسىلىڭلار، بىر بىرىڭلاردىن ئايرىلماڭلار" دىگەن ئايەتنى ۋە پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامنىڭ "ۋەتەننى سويۇش ئىماننىڭ جۇملىسىدىندۇر" دىگەن ھەدىسىنى نەقىل كەلتۈرۈپ، ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرىدىن زامانىۋىلاشقان قۇدرەتلىك دولەت قۇرۇشقا توھپە قوشۇشنى ئۇمىت قىلدى.

شى كۇنبىن ئاخۇنۇم بېيجىڭ شەھەرلىك ئىسلام جەمىيىتىگە ۋە پايتەختتىكى ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرىغا ۋاكالىتەن جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى قۇرۇلغانلىغىنىڭ 30 يىللىغىنى تەبرىكلىدى.

5-ئاينىڭ 12-كۇنىدىن 14-كۇنگىچە، جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى 4-نوۋەتلىك كومىتېتىنىڭ 3-سانلىق دائىمى ھەيئەتلەر يىغىنىنى چاقىردى. يىغىنغا 48 نەپەر دائىمى ھەيئەت قاتناشتى، بېيجىڭدىكى ھەيئەتلەر ۋە ئىسلام جەمىيىتىنىڭ خادىملىرى بولۇپ 45 ئادەم يىغىنغا سىرتتىن قاتناشتى.

يىغىنىنى ئېچىشتىن بىر كۇن بۇرۇن يەنى 5-ئاينىڭ 11-كۇنى چۇشتىن بۇرۇن تەييارلىق يىغىنى ئوتكۇزۇلۇپ، دائىمى ھەيئەتلەر يىغىنىنىڭ كۇن تەرتىۋى ۋە يىغىنغا بېرىلىدىغان دوكلات ماقۇللاندى.

5-ئاينىڭ 12-كۇنى، مۇئاۋىن مۇدىر ئەخمەت ۋاجىدى يىغىنىنىڭ ئېچىلىش مۇراسىمىغا رىياسەتچىلىك قىلدى، جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتىنىڭ ھەيئىتى، بېيجىڭ شەھەرلىك ئىسلام جەمىيىتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى چېن گۇاڭيۇەن ئاخۇنۇم سۇرە فاتىھەنى قىرائەت قىلغاندىن كېيىن، مۇئاۋىن مۇدىر شېن شياشى خىزمەت دوكلادى بەردى. ئۇ يىغىنغا جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتىنىڭ 1982-

يىل 8 ـ ئايدا ئېچىلغان 4 ـ نۆۋەتلىك كومىتېتنىڭ 2 ـ سانلىق ھەيئەتلەر (كېڭەيتىلگەن) يىغىنىدىن بۇيانقى خىزمەت ئەھۋالى ۋە بۇنىڭدىن كېيىنكى خىزمەتلىرى توغرىسىدىكى پىكىرلەرنى دوكلات قىلىپ ئوتتى.

12 ـ ۋە 13 ـ كۈنلىرى چۈشتىن بۇرۇن يىغىن قاتناشچىلىرى گۇرۇپپا مۇزاكىرىسى ئېلىپ باردى. يىغىنغا قاتناشقان دائىمى ھەيئەتلەر مەركەزدىكى رەھبەرلەرنىڭ مۇھىم سوزلىرىنى ئەستايىدىل ئۇگەندى ۋە مۇزاكىرە قىلدى، ھەممەيلەن بىردەك، بۇ سوزلەر ئىسلام دىنىغا دائىر خىزمەتلەردە يېڭى ۋەزىيەت يارىتىشىمىز ئۈچۈن يونۇلۇشنى ئايدىڭلاشتۇرۇپ بەردى، شۇنىڭدەك بۇ قېتىمقى دائىمى ھەيئەتلەر يىغىنىغا مۇھىم مەزمۇنلارنى قوشتى، دەپ قارىدى ھەمدە ئۇنى قەتئى ھىمايە قىلىدىغانلىغى ۋە ھەقىقى تۇردە ئىزچىل ئىجرا قىلىدىغانلىغىنى بىلدۇردى. دائىمى ھەيئەتلەر جەمىيەتنىڭ خىزمەت دوكلادىنى كورۇپ چىقىشقا بىرلەشتۇرۇپ، جايلاردىكى دىنىي ساھەدىكىلەرنىڭ ئەملىيەتتى بىلەن باغلاپ تۇرۇپ، ئىسلام دىنى خىزمىتىدە يېڭى ۋەزىيەت يارىتىش ئۇستىدە كەڭ كۇشادە سوزلەشتى، جۈملىدىن ئىسلام جەمىيىتىنىڭ بۇنىڭدىن كېيىن خىزمەتلەرنى قانداق قانات يايدۇرۇشى توغرىسىدا ئوبدان پىكىر ۋە تەكلىپلەرنى بەردى. 14 ـ كۈنى ھوسەين ھاجىم، ھامۇت دامۇللا ھاجىم، يەملەيخا مۇپتى، ئابدۇللا دامۇللام، ما شۇبۇخەي، مۇ يىلەن، ما گۇڭيىك، ما رېنبىن، لى خۇڭبىن، چېن گۇاڭيۇەنلەر چوڭ يىغىندا سوزگە چىقتى. ئۇلار ئوز سوزلىرىدە، مەركەزلىك ھالدا بۇ قېتىمقى دائىمى ھەيئەتلەر يىغىنىنىڭ گۇرۇپپا مۇزاكىرىسىنىڭ مۇھىم مەزمۇنلىرىنى ئەكس ئەتتۇردى. ئۇلار بىردەك مۇئاۋىن مۇدىر شېن شياشىنىڭ خىزمەت دوكلادىغا قوشۇلىدىغانلىغىنى بىلدۇردى. بەزى دائىمى ھەيئەتلەر ئوز سوزىدە داۋاملىق تۇردە مىللى، دىنىي سىياسەتلەرنى ئەملىيلەشتۇرۇش، مەزھەپ ماجراسىنى مۇۋاپىق ھەل قىلىش، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىغىنى ۋە مەزھەپلەر ئوتتۇرىسىدىكى ئىتتىپاقلىقنى كۇچەيتىش ئۇستىدە توختىلىپ، ئوز رايونىنىڭ خىزمەت ئەھۋالى ۋە قوللانغان كونكرېت تەدبىرلىرىنى تونۇشتۇرۇپ ئوتتى؛ بەزى دائىمى ھەيئەتلەر ئىزباسارلارنى يېتەكلەشتۇرۇش توغرىسىدا، ھەر مىللەت مۇسۇلمانلىرى ياش ـ ئوسمۇرلەرنىڭ مۇنتىزىم تەربىيە ئېلىپ، مەدەنىيەت، ئىلىم ـ پەن، تېخنىكا ئۇگىنىپ، ماددى مەدەنىيەت ۋە مەنىۋى مەدەنىيەت بەرپا قىلىشقا كېرەكلىك بىلىم ۋە ئېقىتدارنى ئىگەللەشكە ئەھمىيەت بېرىشى ۋە شۇنداق قىلىشنى قوللىشى كېرەك دېگەن تەكلىپنى بەردى؛ ئىسلام شۇبۇەنىنى ۋە يەرلىك بىلىم ئاشۇرۇش كۇرسلىرىنى داۋاملىق ياخشى باشقۇرۇپ، دىنىي بىلىم سەۋىيىسىنى ئوستۇرۇشنى تەكتىلەش بىلەن بىر ۋاقىتتا، سىياسەت، مەدەنىيەت سەۋىيىسىنى ئوستۇرۇشكىمۇ ئەھمىيەت بېرىشنى تەكلىپ قىلدى؛ بەزى دائىمى ھەيئەتلەر ئىسلام دىنىغا دائىر ئىلمىي تەتقىقاتنى كۇچەيتىپ، تەتقىقاتچى خادىملارنى يېتىشتۇرۇشنى ئۇمىت قىلدى. يەنە بەزى دائىمى ھەيئەتلەر ئىسلام دىنى زاتلىرىنىڭ ھوكۇمەتكە ياردەملىشىپ، ھەم دىنىي سىياسەتنى ئىزچىللاشتۇرۇشنى، ھەم ھوكۇمەتكە ئاكتىپ ياردەملىشىپ، پىلانلىق تۇغۇت، ۋەتەننى كوكەرتىش توغرىسىدىكى سىياسەتلىرىنى ئەملىيلەشتۇرۇشنى تەكلىپ قىلدى. دائىمى ھەيئەتلەر ئوز سوزلىرىدە يەنە جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتىنىڭ تەكشۇرۇش ـ تەتقىق قىلىشنى كۇچەيتىپ، ئەملىي ئەھۋالنى ئىگەللەپ، ھوكۇمەتكە ئۇنى ۋاقتىدا يەتكۇزۇشنى ھەمدە تەكلىپلەرنى بېرىشنى تەكلىپ قىلدى.

14 ـ كۈنى چۈشتىن كېيىن يىغىندا مۇئاۋىن مۇدىر ما شيەن دائىمى ھەيئەتلەر يىغىنىدىن

(ئاخىرى 59 ـ بەتتە)

جۇڭگو ئىسلام شۇبىيۇەتنىڭ ئوقۇش باشلاش مۇراسىمى داغدۇغىلىق ئوتكۈزۈلدى

جۇڭگو ئىسلام شۇبىيۇەتنىڭ 1982-يىلىق ئالىي سىنىپىنىڭ ئوقۇش باشلاش مۇراسىمى 1982-يىل 11-ئاينىڭ 5-كۈنى مەكتەپ زالىدا داغدۇغىلىق ئوتكۈزۈلدى. مۇراسىم باشلىنىش بىلەن، ئوقۇغۇچى ياڭ شياۋلۇڭ سۆزە فاتىھەنى قىرائەت قىلدى. ئىسلام شۇبىيۇەتنى، جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى، گۇۋۇيۇەتن دىنىي ئىشلار ئىدارىسى ۋە بېيجىڭ شەھەرلىك ئىسلام جەمىيىتىنىڭ مەسئۇللىرى ئىلگىرى كېيىن بولۇپ سۆز قىلدى.

جۇڭگو ئىسلام شۇبىيۇەتنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى ما ۋېيجۆ شۇبىيۇەتنىڭ بارلىق ئوقۇتقۇچى-ئوقۇغۇچىلىرى نامىدىن، ئوقۇش باشلاش مۇراسىمىغا ئىشتىراك قىلغان مۇناسىۋەتلىك تارماقلارنىڭ رەھبەرلىرى، شۇبىيۇەتنىڭ خىزمىتىنى قوللىغان ئىسلام دىنىي ساھەسىدىكى زاتلار ۋە دەرس ئوتۇش ۋەزىپىسىنى ئۇستىگە ئالغان ئوقۇتقۇچىلارغا رەھمەت ئېيتتى. ئۇ جۇڭگو ئىسلام شۇبىيۇەتنىنى ئەسلىگەن كەلتۈرۈشنىڭ ئەھمىيىتى، شۇبىيۇەتنىڭ ئوقۇغۇچى تەربىيىلەش نىشانى ۋە مەقسىدى، شۇبىيۇننىڭ بۇ يىللىق ئالى سىنىپىغا ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىش چارىسى ھەم ئوتۇلدىغان دەرسلەرنى تونۇشتۇرۇپ ئوتتى.

جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى شېن شياشى جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى نامىدىن سۆز قىلدى. ئۇ جۇڭگو ئىسلام شۇبىيۇەتنىنىڭ 50 يىللاردا قۇرۇلغاندىن بۇيان، ئىختىساسلىق دىنىي خادىملارنى يېتىشتۇرۇشتە قوشقان توھپىلىرىنى ئەسلەپ ئوتتى. ئۇ بۇ مۇۋەپپەقىيەتلەرنىڭ قولغا كېلىشىنى مۇناسىۋەتلىك رەھبەرلىرى تارماقلارنىڭ غەمخورلۇق قىلغانلىغى ۋە ئەھمىيەت بەرگەنلىگىدىن، شۇنىڭدەك ئۇلىمىزنىڭ ئىسلام دىنى ساھەسىدىكى پىشقەدەملەرنىڭ كۆڭۈل بولگەنلىگى ۋە يېتەكلەپ ماڭغانلىغىدىن ئايرىپ قارىغىلى بولمايدىغانلىغىنى تەكىتلىدى. ئۇ مۇنداق دېدى:

"1980-يىلى، جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتىنىڭ 4-قېتىملىق ۋەكىللەر يىغىنى ئىسلام شۇبىيۇەننىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش توغرىسىدا مۇناسىپ قارار چىقاردى. بۇ قارارىدا پىلانلىق تۈردە ياش بىر ئەۋلات ۋەتەنپەرۋەر كەسپىي دىنىي خادىملارنى يېتىشتۇرۇش ۋە تەربىيىلەش ئىنتايىن جىددى ۋەزىپە دەپ قارالدى. جۇڭگو ئىسلام شۇبىيۇەننىڭ ئالى سىنىپىنىڭ ئېچىلىشى دەل دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياسىتىنىڭ ئەملىيلەشتۈرۈلگەنلىگىنىڭ نەتىجىسى."

شېن شياشى ئوقۇتقۇچىلار، ئوقۇغۇچىلارنىڭ دولەتنىڭ، مەكتەپنىڭ غەمخورلۇغى ۋە ئۇمىدىنى يەردە قويماي، بۇ غەلىبە مۇئىسىنى قەدىرلىشىنى ئۇمىت قىلدى. ئۇ مەكتەپ باشقۇرۇشنىڭ مەقسىدىنى يەنمۇ ئىلگىرىلەپ چۈشەندۈردى ھەمدە ئوقۇغۇچى يېتىشتۇرۇش نىشانىنى تەپسىلى شەرھىلىدى؛ ئۇ ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئەخلاق، ئۇگىنىش ۋە تۇرمۇش جەھەتلەردە 5 يىللىق ئۇگىنىش ئارقىلىق مەلۇم ئولچەمگە يېتىشنى ئۇمىت قىلدى.

گۇۋۇيۇەن دىنىي ئىشلار ئىدارىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىغى ۋەن ياۋبىن ئىسلام شۇبىيۇەنى 1955-يىلى قۇرۇلغاندىن بۇيانقى تارىخنى ئەسلەپ كېلىپ، مۇنداق دەپ ئېنىق كور-

سەتتى: جۇڭگو ئىسلام شۇبىيۇەنى ئىلگىرىكى ئوقۇتۇش خىزمىتىدە "سول"چىللىق سەۋەنلىكلىرىنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىغان بولسىمۇ، لېكىن ئومۇمەن قىلىپ ئېيتقاندا، ئۇنىڭ نەتىجىسى يەنىلا ئاساسىي ئورۇندا تۇرىدۇ؛ شۇبىيۇەن پارتىيىنىڭ دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياسىتىنى نامايەن قىلدى؛ سوتسىيالىزىم شارائىتىدا، مۇشۇنداق خاراكتېردىكى دىنىي شۇبىيۇەن-مەكتەپلەرنى ئېچىش ئۇچۇن تەجرىبە توپلاپ بەردى، بىر تۇركۇم ئىختىساسلىق خادىملارنى تەربىيىلىدى ۋە يېتىشتۇردى، شۇنىڭ بىلەن، مەملىكەت ئىچى ۋە سىرتىدا ئوبدان تەسىر پەيدا قىلدى؛ ئوتمۇشنى ئەسلەشتىكى مەقسەت كەلگۈسىنى نەزەردە تۇتۇش؛ ھازىرقى ئەھۋال 50-، 60-يىللاردىكىدىن ناھايىتى زور دەرىجىدە پەرقلىنىدۇ؛ پىلانلىق تۇردە ئاخۇن ۋە ئىسلام دىنى خىزمىتى بىلەن شۇغۇللىنىدىغان ئىختىساسلىق كەسىپي خادىملارنى يېتىشتۇرۇش نوۋەتتىكى جىددى ۋەزىپە؛ بۇ مەملىكىتىمىزنىڭ دىنىي تەشكىلاتلىرىنىڭ كەلگۈسى قىياپىتى ئۇچۇن ھەل قىلغۇچ ئەھمىيەتكە ئىگە.

ۋەن ياۋبىن ئوقۇغۇچىلاردىن ئۇلۇغۋار غايە تىكلەپ، ئۇگىنىش مەقسىدىنى ئايدىڭلاشتۇرۇشنى؛ قېتىقىنىپ ئۇگىنىشنى قەتئى داۋاملاشتۇرۇشنى؛ ئىنتىزامغا رىايە قىلىش، ئەدەپلىك بولۇش، ئوزئارا ئىتتىپاقلىشىش ۋە ھەمكارلىشىشنى تەلەپ قىلدى. ئۇ كوپچىلىكنىڭ ئوزلىرىنىڭ ئەقىل-پاراسىتىنى ۋە ئۇرغۇپ تۇرغان زېھنى كۇچىنى ئۇگىنىشكە قارىتىشنى ئۇمىت قىلدى.

بېيجىڭ شەھەرلىك ئىسلام جەمىيىتىنىڭ مۇدىرى، دوكتور مەسچىتىنىڭ ئىمامى ئەن شۇبىي مۇنداق دىدى: ئىسلام دىنى جەھەتتە ئىز باسارلار يېتىشتۇرۇش دەۋرىنىڭ، دولەتنىڭ، مىللەتنىڭ ئېھتىياجى؛ جۇڭگو ئىسلام شۇبىيۇەنىنىڭ يېڭىۋاشتىن ئوقۇش باشلىشى خەلق ئىرادىسىگە مۇۋاپىق كېلىدۇ، كىشىلەر قەلبىگە تازا ياقىدۇ؛ ئىسلام شۇبىيۇەنىنىڭ ئەسلىگە كەلتۇرۇلۇشى، جايلاردىكى مەسچىتلەرنىڭ ئېچىلىشى، زورۇر بولغان دىنىي كىتابلارنىڭ نەشر قىلىنىشى قالايمىقانچىلىقنى ئوڭشاشنىڭ نەزىرىيە جەھەتتىمۇ، سىياسەت جەھەتتىمۇ ئورۇنلىنىپ بولغانلىغىنىڭ كونكرېت ئىپادىسىدۇر.

ئەن شۇبي ئىسلام شۇبىيۇەنىدىكى ئوقۇغۇچىلاردىن مۇنۇلارنى ئۇمىت قىلدى: جۇڭگو ئىسلام شۇبىيۇەنى ئىسلام شۇبىيۇەن-مەكتەپلىرى مائارىپىنى يولغا قويۇش جەھەتتە ئۇلگە كورسىتىپ، تەجرىبە يارىتىپ، ھەرقايسى جايلاردا يېڭى بىر ئەۋلات كەسپي دىنىي خادىملارنى يېتىشتۇرۇش ئىشىنى ئىلگىرى سۇرۇشى كېرەك.

ئۇ ئوز كەچۇرمىشلىرى ئارقىلىق ھازىرقى ئىسلام شۇبىيۇەنىنىڭ ئەۋزەل ئۇگىنىش شارائىتىنى چۇشەندۇرۇپ، ئوقۇغۇچىلاردىن ئوزلىرىنىڭ ئۇگىنىش پۇرسىتىنى قەدىرلەپ، تىرىشىپ ئۇگىنىپ، پۇختا، قېتىقىنىپ تەتقىق قىلىشنى ئۇمىت قىلدى. بۇ پىشقەدەم زات ئوقۇغۇچىلارغا ئىلگىرىكىلەرنىڭ ئىشىنى داۋاملاشتۇرۇپ، كېيىنكىلەرگە يول ئېچىشتىن ئىبارەت ئوزلىرى ئۇستىگە ئالغان شەرەپلىك ۋەزىپىنى ئېنىق تونۇشنى سەمىمى جېكىلىدى. ئۇ مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامنىڭ "ئىلىم تەلەپ قىلىش ھەر بىر ئەر-ئايال مۇسۇلمان ئۇچۇن پەرزدۇر" دىگەن تەلىمىنى نەقىل كەلتۇرۇپ، ئوقۇغۇچىلاردىن چوقۇم پۇتۇن مەملىكەتتىكى مۇسۇلمانلارنىڭ ئۇمىدىنى يەردە قويماسلىقنى، چوقۇم پىشقەدەم ئاخۇنلارنىڭ ئۇمىدىنى يەردە قويماسلىقنى ئۇمىت قىلدى. ئۇ ئاخىردا: "چوجە خورازنىڭ ئاۋازى قېرى خورازنىڭ ئاۋازىدىن زىل ئاكىلىنىدۇ" دەپ كوپچىلىكنى رىغبەتلەندۇردى.

ئوقۇش باشلاش مۇراسىمىنى باشقۇرغان

شېنياڭ ئىسلام شۇبيۇەننىڭ ئوقۇش باشلاش مۇراسىمى داغدۇغىلىق ئوتكۈزۈلدى

لياۋنىڭ، جىلىن ۋە خېيلۇڭجياڭ ئولكىلىرىنىڭ ئىسلام جەمئىيەتلىرى بىرلىشىپ ئاچقان شېنياڭ ئىسلام شۇبيۇەننىڭ ئوقۇش باشلاش مۇراسىمى 3-ئاينىڭ 17-كۈنى چۈشتىن بۇرۇن شېنياڭ شەھىرى نەنسى مەسچىتىدىكى ئولكىلىك ئىسلام جەمئىيىتىنىڭ مەجلىسخانىسىدا داغدۇغىلىق ئوتكۈزۈلدى. ئوقۇش باشلاش مۇراسىمىغا لياۋنىڭ ئولكىسى، شېنياڭ شەھىرى ۋە شېنخې رايونىدىكى مۇناسىۋەتلىك رەھبەرلىك تارماقلىرىنىڭ مەسئۇللىرى، ئولكىلىك، شەھەرلىك ھەرقايسى دىنىي ۋەتەنپەرۋەر تەشكىلاتلار ۋە دىنىي شۇبيۇەن-مەكتەپلەرنىڭ، شۇنىڭدەك شەرقىي شىمال 3 ئولكىنىڭ ئىسلام جەمئىيەتلىرى ۋە ئىسلام شۇبيۇەننىڭ مەسئۇللىرى، دەرس ئوتۇشنى ئۈستىگە ئالغان ئوقۇتقۇچىلار، مۇسۇلمانلارنىڭ ۋەكىللىرى ۋە ئىسلام شۇبيۇەننىڭ ئوقۇغۇچىلىرى بولۇپ جەمئىي 90 نەچچە ئادەم قاتناشتى. مۇراسىم باشلانغاندىن كېيىن، جىلىن ئولكىلىك ئىسلام جەمئىيىتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى مەن جىڭخېڭ ئاخۇنۇم سۈرە فاتىھەنى قىرائەت قىلدى. ئىسلام شۇبيۇەننىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى ياڭ فۇرۇي جۇڭگو ئىسلام جەمئىيىتىنىڭ ۋە جۇڭگو ئىسلام شۇبيۇەننىڭ تەبرىك تېلېگراممىسىنى ئوقۇپ ئوتتى (تېلېگراما ئايرىم بېرىلدى).

ئىسلام شۇبيۇەننىڭ، 3 ئولكە ئىسلام جەمئىيەتلىرىنىڭ ۋە ھوكۇمەتنىڭ مۇناسىۋەتلىك تارماقلىرىنىڭ مەسئۇللىرى ئىلگىرى-كېيىن بولۇپ سوز قىلدى.

لياۋنىڭ ئولكىلىك ئىسلام جەمئىيىتىنىڭ مۇدىرى، ئىسلام شۇبيۇەننىڭ مۇدىرى لى خۇڭبىن بارلىق ئوقۇتقۇچى-ئوقۇغۇچىسى ۋە ئىشچى-خىزمەتچىلەر نامىدىن ئوقۇش باشلاش مۇراسىمىغا قەدەم تەشرىپ قىلغان مۇناسىۋەتلىك

ئىسلام شۇبيۇەننىڭ ئىلمى مۇدىرى ياڭ يۈكچاڭ بېيجىڭ چەتئەل تىلى شۇبيۇەنى ئەرەپ تىلى پاكۇلتېتىنىڭ مۇدىرى، پروفېسسور نا جۇڭنىڭ تەبرىك خېتىنى ئوقۇپ ئوتتى. پروفېسسور نا جۇڭ تەبرىك خېتىدە: جۇڭگو ئىسلام شۇبيۇەننىڭ قۇرۇلۇشى ئىلىمىزنىڭ ئىسلام تارىخىدىكى چوڭ ئىش، پارتىيىنىڭ دىنىي سىياسىتىنى توغرا ئىجرا قىلغانلىغىنىڭ ئەڭ ياخشى دەلىلى دېگەن ھەم شۇبيۇەننىڭ ئوقۇتۇش ئىشلىرىنى ئوڭۇشلۇق يولغا قويۇپ، ئىسلام دىنىي ئەقىدىلىرىنى تەتقىق قىلىدىغان زور بىر تۈركۈم يۇقۇرى سۈپەتلىك خادىملارنى مۇھىم كىن قەدەر تېز يېتىشتۈرۈپ چىقىشىنى تىلىگەن.

ئوقۇغۇچى گوچۇەنمېي 21 ئولكە، شەھەر، ئاپتونوم رايوندىن كەلگەن 42 نەپەر ئوقۇغۇچى نامىدىن سوزلەپ، كوپچىلىكنىڭ ئۈگىنىش ئىرادىسىنى بىلدۈردى.

ئوقۇش باشلاش مۇراسىمىغا گۇۋۇيۇەن دىنىي ئىشلار ئىدارىسى، بېيجىڭ شەھەرلىك مىللىي ئىشلار ھەيئىتى، شەھەرلىك ئىسلام جەمئىيىتى ۋە جۇڭگو ئىسلام جەمئىيىتىنىڭ مەسئۇللىرى، ئىسلام دىنى ئولىمالىرى ۋە مەشھۇر زاتلاردىن دەن تۇڭ، ۋەن ياۋبېن، ماسۇكتىڭ، لىيوپىنيى، ئەخمەت ۋاجىدى، جياڭ بىگدو، ئەن شۇېي، لىن شىخۇا، شى كۇنبىن قاتارلىقلار قاتناشتى. (يى دىڭ، ۋېن سەي)

تارماقلارنىڭ مەسئۇللىرى ۋە مېھمانلارنى قىزغىن قارشى ئالىدىغانلىغىنى بىلدۇردى.

ئۇ ئىسلام شۇېيۇەنىنىڭ قۇرۇلۇش جەريانىنى سوزلەپ كېلىپ، شەرقىي شىمالدىكى 3 ئولكىنىڭ ۋە شېنياڭ شەھىرىنىڭ رەھبەرلىك تارماقلىرىنىڭ سەمىمى غەمخورلۇغىغا ۋە جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتىنىڭ زور كۇچ بىلەن قىلغان ياردىمىگە سەمىمى رەھمەت ئېيتتى. ئۇ مۇنداق دىدى: "شېنياڭ ئىسلام شۇېيۇەنىنىڭ قۇرۇلغانلىغى 3 ـ ئومۇمى يىغىندىن بۇيان دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياسىتىنىڭ يەنىمۇ ئەمىلىيلىشىپ، ھەقىقى تۇردە چىچەكلەپ مىۋە بەرگەنلىگىدىن دېرەك بېرىدۇ. مۇنداق مەكتەپ شەرقىي شىمالدا كورۇلۇپ باقمىغان. كونا جەمىيەتتە، ئىسلام دىنىنىڭ نۇرغۇن پىشقەدەملىرى ئەرەپ تىلى شۇېيۇەنى قۇرۇشنى تەسەۋۇر قىلغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇ ئىشقا ئاشمىغان ئىدى. بۇگۇنكى سوتسىيالىستىك دولەتتىلا ئۇ ھەقىقى رىياللىققا ئايلاندى. بۇ، خەلق ھوكۇمىتىنىڭ بىزگە قىلغان سەمىمى غەمخورلۇغى ۋە بىزنى زور كۇچ بىلەن قوللىغانلىغى بولۇپ ھىساپلىنىدۇ". ئۇ، ئوقۇغۇچىلارنىڭ ھوكۇمەتنىڭ غەمخورلۇغىنى ئەستە چىڭ تۇتۇپ، ئەۋزەل ئوقۇش شارائىتىنى قەدىرلەپ، تىرىشىپ ئۇگىنىپ، ئەخلاقلىق ـ بىلىملىك ئاخۇنلاردىن بولۇپ چىقىشىنى تەلەپ قىلدى. ئۇ يەنە مۇنداق دىدى: "سىلەر ئەۋزەل سوتسىيالىزىم جەمىيىتىدە ياشاۋاتىسىلەر، شۇېيۇەن بىلىملىك، تەجرىبىلىك ئوقۇتقۇچىلارنى ۋە ئەرەپ تىلى ئوقۇتقۇچىلىرىنىسىلەرگە دەرس ئوتۇپ بېرىشكە تەكلىپ قىلدى. بۇنىڭدىن مەقسەت سىلەرنى ۋەتەننى ۋە دىننى سويىدىغان، ئۇنىڭ ئۇستىگە يۇكسەك مەدىنىيەتكە ۋە دىنىي بىلىملەرگە ئىگە يېڭى بىر ئەۋلات ئاخۇنلاردىن قىلىپ يېتىشتۇرۇپ چىقىش. بۇ، ئاللا سىلەرگە تاپشۇرغان شەرەپلىك ۋەزىپە، پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەت ئەلەيھىسسالام: 'ئىلىم تەلەپ قىلىش ھەر بىر ئەر ـ ئايال مۇسۇلمان ئۇچۇن پەرزدۇر' دىگەن ئىدى، بۇ ئاللاتائالانىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى، مەن سىلەرنىڭ ئوزئارا ئىتتىپاقلىشىپ ۋە ھەمكارلىشىپ، جاسارەت بىلەن ئۇگىنىپ، تىرىشىپ پەن ـ مەدىنىيەت بىلىملىرىنى ئىگەللەپ، ئۇزلۇكسىز تۇردە دىنىي بىلىم سەۋىيەڭلارنى ئوستۇرۇشۇڭلارنى؛ ۋەتەننى سويۇپ، قانۇنغا رىايە قىلىپ، مەدىنىيەتلىك ـ ئەدەپلىك بولۇپ، '5 كە دىققەت قىلىش، 4 تە گۇزەل بولۇش، 3 نى قىزغىن سويۇش'نىڭ نەمۇنىچىلىرىدىن بولۇشۇڭلارنى ئۇمىت قىلىمەن".

ئىسلام شۇېيۇەنىنىڭ باش مۇدىرى، خېيلۇڭجياڭ ئولكىلىك ئىسلام جەمىيىتىنىڭ مۇدىرى جېڭ لۇڭخۇي ئوز سوزىدە ئىسلام شۇېيۇەنىنىڭ مەقسىدىنى تەكىتلەپ كورسەتتى ۋە ئوقۇغۇچىلارنى شۇېيۇەنىنىڭ بارلىق قائىدە ـ تۇزۇملىرىگە رىايە قىلىشقا دالالەت قىلدى ھەمدە مۇنداق دىدى: دىنىي شۇېيۇەنىنىڭ ئوز ئالاھىدىلىگى بولىدۇ، مەسىلەن، روزا تۇتۇش، ناماز ئوقۇشقا بىر تۇزۇم قاتارىدا چوقۇم قاتتىق ئەمەل قىلىشىڭلار كېرەك؛ ئوقۇتقۇچىلارنى ھورمەتلىشىڭلار، دىننى سويۇشىڭلار، مەكتەپنى ئوز ئويۇڭلاردەك كورۇشۇڭلار، مەكتەپنىڭ ئابرويىغا كوڭۇل بولۇشۇڭلار، تازىلىق ۋە مۇھىتنى گۇزەللەشتۇرۇش ئىشلىرىنى ئوبدان ئىشلىشىڭلار، ئوزئارا غەمخورلۇق قىلىپ، بىر بىرىڭلارنى ئاسرىشىڭلار، ئوزئارا ئۇگىنىشىڭلار، بىر بىرىڭلارنى ھورمەتلەپ، ئوزئارا ئىتتىپاقلىقنى كۇچەيتىشىڭلار كېرەك، ئۇنىڭدىن باشقا يەنە بەدەن چىنىقتۇرۇشقا دىققەت قىلىپ، تەن سالامەتلىگىڭلارنى ئۇزلۇكسىز ئوستۇرۇپ، تۇرلۇك ئۇگىنىش ۋەزىپىلىرىنىڭ ئورۇنلىنىشىغا كاپالەتلىك قىلىشىڭلار لازىم. يۇقۇرقىلارنى ئىشقا ئاشۇرغاندىلا، ھوكۇمەتنىڭ سىلەرگە قىلغان غەمخورلۇغىنى، مۇسۇلمانلارنىڭ سىلەردىن

كۇتكەن ئۇمىدىنى يەردە قويمىغان بولۇسلەر.

ئولكىلىك مىللى ئىشلار ھەيئىتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى ئا يىڭچېڭ ئوز سوزىدە مۇنداق دىدى: "شېنياڭ ئىسلام شۇبىيۇەنىنىڭ ئوقۇش باشلىغانلىغى شەرقىي شىمالدىكى 3 ئولكە مۇسۇلمانلىرى ئۇچۇن بىر چوڭ ئىش. بۇگۇن ئوتكۇزۇلگەن ئوقۇش باشلاش مۇراسىمىنىڭ ئوزى دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياستىنىڭ ئىزچىل ئەمىلىيلەشكەنلىگىنى، بۇ سىياسەتنىڭ بىردىن-بىر توغرا سىياسەت ئىكەنلىگىنى چۇشەندۇرۇپ بېرىدۇ. سىلەر ئىسلام شۇبىيۇەنى يېتىشتۇرىدىغان تۇنجى ئەۋلات يېڭىچە ئاخۇنلار، 3 ئولكىدىكى مۇسۇلمانلار ئۇمىتىنى ياش تايانچلارغا باغلىماقتا، سىلەر مۇسۇلمانلار ئارىسىدا مۇھىم رول ئوينايسىلەر."

لياۋنىڭ ئولكىلىك دىنىي ئىشلار باشقارمىسىنىڭ باشلىغى گاۋسېن ئالدى بىلەن ئىسلام شۇبىيۇەنىنىڭ خاراكتېرى ۋە ئوقۇغۇچى يېتىشتۇرۇش نىشانىنى شەرھىلەپ ئوتتى. ئۇ كوپچىلىكنى ئىسلام دىنىنىڭ پەن-مەدەنىيەت بىلىملىرىگىمۇ ئىگە، دىنىي بىلىملەرگىمۇ ئىگە كەسپىي دىنىي خادىملارىدىن بولۇپ چىقىشقا ئىلھاملاندۇردى ۋە ئوقۇغۇچىلاردىن ئەرەپچە، ئىنگلىزچىنى ئىگەللەپ يېڭى ۋەزىيەتنىڭ تەلىۋىگە ئويغۇنلىشىشنى تەلەپ قىلدى.

شېنياڭ شەھەرلىك مىللى ئىشلار ھەيئىتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى تېيې يۇيجۇ مۇنداق دىدى: شېنياڭدا ئىسلام شۇبىيۇەنىنىڭ قۇرۇلۇشى دولقۇنىمىز قۇرۇلغاندىن بۇيان بىرىنچى قېتىم بولۇپ، ئەمدى ئىسلام دىنى ساھەسىدىكىلەرنىڭ ئىشلىرىنى داۋاملاشتۇرىدىغان ئادەم بولۇش مەسلىسى ھەل بولدۇ، بۇ شەرقىي شىمالدىكى 3 ئولكە مۇسۇلمانلىرىنىڭ ئۇمىدى ۋە تەلىۋى. ئىسلام شۇبىيۇەنى شېنياڭ شەھىرىگە جايلاشتى، شۇڭا، بىز پۇتۇن كۇچىمىز بىلەن شۇبىيۇەننى قوللاپ، ئۇنى تېخىمۇ ئوبدان باشقۇرىمىز.

ئوقۇغۇچى ياڭ جۈمىن شەرقىي شىمالدىكى 3 ئولكىنىڭ 30 نەچچە شەھەر، ناھىيىلىرىدىن كەلگەن 57 ئوقۇغۇچىغا ۋاكالىتەن سوز قىلىپ، ئوزلىرىنىڭ ئىرادىسىنى بىلدۇرۇپ ئوتتى.

جىلىن ئولكىلىك ئىسلام جەمىيىتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى مەن جىڭخېڭ ئاخۇنۇم، ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئائىلە باشلىقلىرىدىن خوي شىڭۇ ۋە ئوقۇش باشلاش مۇراسىمىغا قاتناشقان مېھمانلارمۇ قىزغىن سوز قىلىپ، بىرىنچى قارارلىق ئوقۇغۇچىلاردىن ئوبدان تەلەكلەرنى تىلىدى.

ئاخىردا، خوىزۇ مۇسۇلمانلاردىن بولغان ئەدەبىيات-سەنئەت خادىملىرى ۋە خوىزۇلار باشلانغۇچ مەكتىۋى، خوىزۇ بالىلار باغچىسىدىكى كىچىك دوستلار تاللانغان سەنئەت نومۇرلىرىنى كورسەتتى.

(جاۋ يۇڭچېڭ)

تەبرىك تېلىگراممىسى

شېنياڭ ئىسلام شۇبىيۇەنگە:

ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم!

3-ئاينىڭ 17-كۇنى شۇبىيۇەنىڭلاردا ئوقۇش باشلاش مۇراسىمى ئوتكۇزۇلىدىغاندىن خوشاللىق بىلەن خەۋەر تاپتۇق، شۇ مۇناسىۋەت بىلەن سىلەرنى قىزغىن تەبرىكلەيمىز. سىلەرنىڭ دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياستىنى ئەمىلىيلەشتۇرۇش، يېڭى ئەۋلات ۋەتەنپەرۋەر كەسپىي دىنىي خادىملارنى يېتىشتۇرۇش خىزمەتلىرىدە يېڭى نەتىجىلەرنى قولغا كەلتۇرۇشۇڭلارنى تىلەيمىز.

جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى
جۇڭگو ئىسلام شۇبىيۇەنى
1983-يىل 3-ئاينىڭ 15-كۇنى

شىنجاڭدا ئېچىلىغان 1-قارارلىق ئاخۇنلار بىلىم ئاشۇرۇش كۇرسى ئوقۇش پۈتتۈردى

ئىبراھىم روزى

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئىسلام جەمئىيتى ئاچقان ئاخۇنلار بىلىم ئاشۇرۇش كۇرسى 1982-يىل 11-ئاينىڭ 18-كۈنى ئۈرۈمچىدە دەرس باشلاپ، بۇ يىل 5-ئاينىڭ 4-كۈنى ئوقۇشنى ئاياقلاشتۇردى.

بۇ قېتىمقى بىلىم ئاشۇرۇش كۇرسىغا 57 نەپەر ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىنغان بولۇپ (بۇنىڭ ئىچىدە ئۇيغۇر 32 نەپەر، خۇيزۇ 13 نەپەر، قازاق 8 نەپەر، قىرغىز 3 نەپەر، ئوزبەك 1 نەپەر)، ئۇلار تېيانشاننىڭ جەنۇبى ۋە شىمالىدىكى دېخانچىلىق، چارۋىچىلىق رايونلىرىدىن كەلگەن، ۋەتەننى قىزغىن سۆيىدىغان، پارتىيە رەھبەرلىگىنى ۋە سوتسىيالىزىمنى ھىمايە قىلىدىغان ھەمدە مەلۇم دىنىي ساۋاتقا ئىگە دىنىي كەسىپى خادىملاردۇر.

ئۇلار بىلىم ئاشۇرۇش داۋامىدا، دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياسىتىنى، «تەپسىر جالالەين»، «ھەدىس» ۋە ئىسلام دىنى تارىخىنى، دولەت قانۇنلىرىغا دائىر بىلىملەر ۋە پەن-مەدەنىيەت بىلىملىرىنى ئۆگەندى. ئۇلار جاپاغا چىداپ ئۆگىنىپ، تۇرلۇك قىينىچىلىقلارنى يېڭىپ، سىياسى، دىنىي، مەدەنىيەت قاتارلىق جەھەتلەردە بىر قەدەر چوڭ نەتىجىلەرنى ھاسىل قىلدى.

بىلىم ئاشۇرۇش كۇرسىنىڭ كۇرسانتلىرى ئىمتىھاندىن ئەلا نەتىجە بىلەن ئوتكەنلەر بولمىسىمۇ، لېكىن ئۇلارنىڭ بەزىلىرى دىنىي ساۋادى توۋەن بولغاچقا ئۆگىنىشته قىينىلىپ قالغان ئىدى، شۇڭا ئۇلار ھەسسىلەپ تىرىشتى ھەمدە ئۆگىنىشته ياخشىلارنى ئۈلگە تۇتتى، نەتىجىدە ئۇلارنىڭ ئالغا بېسىشى تېز بولدى. ئوقۇش پۈتتۈرۈش ئىمتىھانىدا، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئاساسىي جەھەتتىن ئىمتىھاندىن ئوتتى.

ئوتتۇرا ياشلىقلار ۋە ياشلاردىن تەركىپ تاپقان بۇ دىنىي كەسىپى خادىملار ئۆگىنىش ۋەزىپىسىنى تولۇق ئورۇنلاپ، 5-ئاينىڭ 4-كۈنى ئوقۇش پۈتتۈرۈش مۇراسىمى ئوتكۈزدى. ئاپتونوم رايونلۇق مىللى ئىشلار ھەيئىتى ۋە ئىسلام جەمئىيتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى ئوقۇش پۈتتۈرۈش مۇراسىمىدا سوز قىلىپ مۇنداق دېدى: "ئاپتونوم رايونىمىز بويىچە ئېچىلغان 1-قارارلىق ئاخۇنلار بىلىم ئاشۇرۇش كۇرسى بۈگۈن ئاخىرلاشتى، بۇ قارارلىق بىلىم ئاشۇرۇش كۇرسى بىرقەدەر زور نەتىجىلەرنى قازاندى. بۇ نەتىجىلەر، بىرىنچىدىن، پارتىيە ۋە خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ بىزگە غەمخورلۇق قىلىپ ۋە بىزنى قوللاپ، بىزنىڭ ئىسلام دىنى ئىشلىرىمىزنى داۋاملاشتۇرىدىغان ئىزباسارلارنىڭ بولۇشى ئۈچۈن پايدىلىق شەرت-شارائىتلارنى يارىتىپ بېرىشى؛ ئىككىنچىدىن، پىشقەدەم مۇدەررىسلەرنىڭ بىز ئۈچۈن جاپالىق ئەمگەك سىڭدۈرۈشى؛ ئۈچىنچىدىن، كۇرسانتلارنىڭ تىرىشچانلىق، قېتىقىنىپ ئۆگىنىشى؛ تۆتىنچىدىن، جەمئىيەتتىكىلەرنىڭ قىزغىن ياردىمىدىن بېرىشى ئارقىسىدا قولغا كەلدى."

ئۇنىڭدىن باشقا، ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم بىرلىك سەپ بولۇمنىڭ مۇناسىۋەتلىك رەھبىرى تەكلىپ بويىچە ئوقۇش پۈتتۈرۈش مۇراسىمىغا

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى ئىسلام دىنىي كەسپىي خادىملىرى ئېكسكۇرسىيە ئومىگى بېيجىڭدا ئېكسكۇرسىيدە بولدى

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى ئىسلام دىنىي كەسپىي خادىملىرى ئېكسكۇرسىيە ئومىگى ئومەك باشلىغى ئابدۇغنى دامۇللام ۋە مۇئاۋىن ئومەك باشلىغى، ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھوكۇمىتى دىنىي ئىشلار باشقارمىسىنىڭ باشلىغى مەھەممەت سېيىتنىڭ باشچىلىغىدا 5-ئاينىڭ 3-كۈنىدىن 10-كۈنگىچە بېيجىڭدا ئېكسكۇرسىيە ۋە ئۇگىنىش پائالىيەتلىرىنى ئېلىپ باردى.

بۇ ئېكسكۇرسىيە ئومىگى شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ 15 ۋىلايەت، ئوبلاست ۋە شەھەرلەردىن كەلگەن ئۇيغۇر، قازاق، خۇيزۇ، تاجىك، قىرغىز، ئوزبەكىتىن ئىبارەت 6 مىللەتتىن بولغان 35 كىشىدىن تەركىپ تاپقان. ئۇلارنىڭ كوپچىلىگى ناھىيىلىك ۋە شەھەرلىك خەلق قۇرۇلتىيى ھەم سىياسى مەسلىھەت كېڭىشىنىڭ ۋەكىلى ياكى ئەزاسى. ئومەك باشلىغى ئابدۇغنى دامۇللام قاتارلىق 2 كىشىنى ھىساپقا ئالمىغاندا، قالغانلارنىڭ ھەممىسى تۇنجى قېتىم يۇرتىدىن ئايرىلىپ ئىچكى ئولكىلەرگە ئېكسكۇرسىيە ۋە ئۇگىنىشكە كەلگەنلەر-

ئۇلار بېيجىڭدا بولغان كۈنلەردە ماۋجۇشىنىڭ دىدارىنى ئېھتىرام بىلەن كوردى، ماۋجۇشىنىڭ بۇرۇنقى تۇرار جايىنى، جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى، جۇڭگو ئىسلام شۇبىيۇەنى، دۇڭسى مەسچىدى ۋە نيۇجيې مەسچىدى شۇنىڭدەك بېيجىڭ شەھەرلىك ھۈنەر-سەنئەت زاۋۇدىنى ئېكسكۇرسىيە قىلدى، سەددىچىن، شىسەنلىك ۋە خان سارىيى قاتارلىق مەشھۇر ئاسارە-ئەتىقىلەر ھەم قەدىمى يادىكارلىقلارنى سەيلە-تاماشا قىلدى، بۇنىڭدىن سىرت يەر ئاستى پويىزىغمۇ چۈشتى.

5-ئاينىڭ 7-كۈنى، ئېكسكۇرسىيە ئومەگىنىڭ بارلىق ئەزالىرى دولەت مىللى ئىشلار كومىتېتى تەرىپىدىن ئۇيۇشتۇرۇلغان مىللەتلەر ئېكسكۇرسىيە ئومگى ئەزالىرى بىلەن بىرلىكتە لى شيەنىيەن، شى جۇڭشۈن، ئۇلەنفۇ، سەيپەدىن ئەزىزى، بەنچەن ئېردىنى چۇبىجەجيەنزەن، بۇرھان شەھىدى، ئاپپي ئاۋاڭجىنمېي ۋە خۇچىلى قاتارلىق پارتىيە ۋە دولەت رەھبەرلىرىنىڭ قوبۇل قىلىشىغا مۇيەسسەر بولدى.

قاتناشتى ھەمدە سوز قىلدى. ئۇ بىلىم ئاشۇرۇش كۇرسىنىڭ كۇرسانتلىرىنىڭ قىسقا ۋاقىت ئىچىدە ئۇنۇم ھاسىل قىلغانلىغى ۋە ئالغا باسقانلىغىنى قىزغىن تەبرىكلىدى ھەمدە ئۇزىنىڭ تەلەپ ۋە ئۇمىتلىرىنى ئوتتۇرىغا قويدى. كۇرسانتلار بىردەك ھالدا، ئۇز جايلىرىغا قايتقاندىن كېيىن، خەلق ھوكۇمىتىنىڭ پارتىيىنىڭ دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياسىتىنى ئىزچىللاشتۇرۇشىغا ۋە ئەملىيلەشتۇرۇشگە يارەملىشىپ، 4نى زامانىۋىلاشتۇرۇشقا كوپرەك توھپە قوشىدىغانلىغىنى بىلدۇرۇشتى.

ئاپتونوم رايونلۇق ئىسلام جەمىيىتى كۇرسانتلارغا شاھادەتنامە بەردى ۋە قۇرئان تەقدىم قىلدى.

مەركىزىي كومىتېت بىرلىك سەپ بولۇمىنىڭ باشلىغى ياڭ جىگرېن، مۇئاۋېن باشلىغى جياڭ پېڭ قاتارلىقلارمۇ گۇۋۇيۈەن دىنىي ئىشلار ئىدارىسى ئېكسكۇرسىيە ئومىگىگە زىيادەت بېرىشتىن بۇرۇن بارلىق ئومەك ئەزالىرىنى قوبۇل قىلدى، جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتىمۇ ئۇلارغا زىيادەت بېرىپ كۈتۈۋالدى ھەمدە ئۇلارغا قۇرئان تەقدىم قىلدى.

ئېكسكۇرسىيە ئومگى بېيجىڭدا تۇرغان كۈنلەردە ئېكسكۇرسىيە يۇزىسىدىن سوھبەت يىغىنى ئوتكۈزدى، يىغىندا ئومەكنىڭ بارلىق ئەزالىرى ئوزلىرىنىڭ ئېكسكۇرسىيە قىلىشتىن ئالغان تەسىراتلىرىنى كەڭ-كۈشادە سوزلەشتى. ئۇلار پارتىيە مەركىزىي كومىتېتى ۋە گوۋۇيۈەننىڭ ئازسانلىق مىللەتلەرنىڭ دىنىي خادىملىرىغا قىلغان غەمخورلۇغىغا سەمىمى تەشەككۈر بىلدۈرۈشتى. ئومەك باشلىغى ئابدۇغنى دامۇللام: ئېكسكۇرسىيە قىلىش توغرىسىدىكى ئۇقتۇرۇشنى تاپشۇرۇۋالغاندىن كېيىن، خوشاللىغىم ئىچىمگە پاتماي، نەچچە ئاخشام ئۇخلىيالمىدىم، مەن پارتىيە مەركىزىي كومىتېتى ۋە گوۋۇيۈەننىڭ بىزگە چەكسىز غەمخورلۇق قىلغانلىغىغا ھەم ئېتىۋار بەرگىنىگە رەھمەت ئېيتىمەن، دىدى. غۇپۇر قازى موللام (قازاق): دىنىي خادىملارنى ئېكسكۇرسىيە قىلىشقا ئۇيۇشتۇرۇش پارتىيە ۋە ھوكۇمىتىمىز قىلغان بىر چوڭ ياخشى ئىش، مەن كومپارتىيىگە مىڭلارچە رەھمەت ئوقۇيمەن، دىدى. مەخسۇت دامۇللام مۇنداق دىدى: ئازاتلىقتىن ئىلگىرى، بىز ئون بەشى، يۈز بەشى ۋە مىڭ بەشلارنىمۇ كۆرەلمەيتتۇق، ئۇلاردىن بەك قورقاتتۇق. ئازاتلىقتىن كېيىن، بىز مەركەزدىكى رەھبەرلەرنىڭ ئازسانلىق مىللەتلەرنىڭ ۋەكىللىرىنى قوبۇل قىلغانلىغى توغرىسىدىكى سۈرەتلەرنىلا كۆرگەن، بۇ قېتىم بىز مەركەزدىكى رەھبەرلەرنى ئوزكوزىمىز بىلەن كۆرۈپلا قالماي، بەلكى گوۋۇيۈەن دىنىي ئىشلار ئىدارىسى بەرگەن زىياپەتكە داخىل بولدۇق. پاكىت پارتىيە مەركىزىي كومىتېتىنىڭ بىز ئازسانلىق مىللەتلەردىن بولغان دىنىي خادىملارغا ھەقىقەتەن غەمخورلۇق قىلىۋاتقانلىغىنى چۈشەندۈرۈپ بەردى. ئېكسكۇرسىيە ئومگىنىڭ ئەزالىرى يەنە بۇ قېتىم بېيجىڭدا بىر قېتىملىق پارتىيىنىڭ مىللى سىياستى ۋە دىنىي سىياستى توغرىسىدا تەربىيە ئالغانلىغىنى ئېيتتىشتى. يې جىنخۇا ئاخۇنۇم (خۇيزۇ) مۇنداق دىدى: 3-ئومۇمى يىغىندىن كېيىن، پارتىيىنىڭ سىياسەتلىرى ئەمەلگە قويۇلغانلىغى ئۈچۈن، بىز بۈگۈن ۋەتىنىمىزنىڭ ھەرقايسى جايلىرىغا كېلىپ ئېكسكۇرسىيە قىلىش ۋە ئۇگىنىشكە مۇۋەپپەق بولدۇق. ئومەك باشلىغى ئابدۇغنى دامۇللام مۇنداق دىدى: بىز بېيجىڭغا كەلگەندىن كېيىن، پارتىيە ۋە دولەت رەھبەرلىرىنىڭ قوبۇل قىلىشىغا ئېرىشتۇق ۋە زىياپەتكە داخىل بولدۇق، پەقەت سوتسىيالىستىك جۇڭگودىلا، پارتىيىنىڭ رەھبەرلىگى ئاستىدا، بىز دىنىي ساھەدىكى زاتلار مۇشۇنداق ھورمەت ۋە ئاسراشقا ئىگە بولدۇق. بارات خەلىپەم (تاجىك) مۇنداق دىدى: بۇ قېتىم دۇڭسى مەسچىدى ۋە نيۇجيې مەسچىتىدىنى ئېكسكۇرسىيە قىلىپ، بۇ ئىككى مەسچىتىنىڭ چىرايلىق ياسالغانلىغىنى كوردۇق. چاپچال شۆھە ئاپتونوم ناھىيىسىدىن كەلگەن مەخسۇت دامۇللام مۇنداق دىدى: بۇ قېتىم جۇڭگو ئىسلام شۇبىيۈەننىڭ ۋە دۇڭسى مەسچىدىدىكى قۇرئان ئوقۇش سىنىپىنى ئېكسكۇرسىيە قىلدۇق

هەمدە باشقا بىر نەچچە ئولـكە ۋە شەھەردىمۇ ئىسلام شۇبيۇەنى قۇرۇشقا تەييارلىق قىلىنۇاتـقانلىغىنى ئاڭلىدۇق، بۇنىڭـدىن ئىزباسارلىرد-مىزنىڭ بارلىغىنى ھىس قىلدۇق ۋە خاتىرجەم بولدۇق.

سوھبەتتە يەنە كوپچـىلىك بىردەك ئېكسـكۇرسىيە قىلىش ئارقىلىق مىللەتـلەر ئوتتۇرد-سىدىكى ئىتتىپاقلىق ۋە چۇشـىنىش كۇچەيدى دەپ ھىساپلاشتى. نىيە ناھىيىسىدىن كەلـگەن مەھەممەت سىدىق مۇنداق دىـدى: دەسـلەپتە كاللامـدا ئازسانـلىق مىللەتـلەرنىڭ نوپۇسى خەنـزۇنىڭـكىدەك كوپ ئەمەس، ئۇلار بىزنى كوزگە ئىلمايـدۇ دىـگەن ئوي بار ئىـدى، بۇ قېتىم بېيجىڭغا كېلىپ ئېكسكۇرسىيە قىلىش ۋە ئۇگىنىش داۋامىدا، ھەرقايسى ساھەدىكىلەرنىڭ قىزغىن كۇتۇشىگە سازاۋەر بولدۇق، پارتىيىنىڭ رەھبەرلىگىدە، ھەرقايسى مىللەتلەرنىڭ باپ-باراۋەر ئىـكەنـلىـگىنى ئوز كوزىـمىز بىلەن كوردۇق. بۇ پارتىيىنىڭ مىللى سـياستـىنىڭ دانا ۋە توغرا ئىكەنلىـگىنى چۇشەنـدۇرىـدۇ. ئابدۇغىنى دامۇللام پايتەخت خەلقىنى يۇكسەك مەدەنىيەت سەۋىيـسىگە ۋە ئىـدىـيۇى ئاڭغا ئىـگە ئىـكەن؛ ئۇلار 5 كە دىقـقەت قىلىپ، 4 تە گۇزەل بولۇپ، ئىتتىپاق ۋە ئىناق ئوتتىد-كەن، يېقىملىق ۋە ھورمەتكە سازاۋەر ئىكەن، بىزگە چوڭـقۇر تەسىر قالـدۇردى دەپ ماخ-تىدى. بارات خەلپەمۇ بۇدا بېيجىڭغا كېلىپ، خەنزۇ خەلقىنىڭ مۇلايىم-يېقىمـلىق، ئىـسىل پەزىلەتلىك ۋە ئۇگىنىدىغان ئۇلگە ئىكەنلىگىنى ھىـس قىلـغانلىـغىنى سوزلـىدى. مەھەمـمەت سىدىق مۇنـداق دىـدى: 4 نى زامانـىۋىلاش-تۇرۇش قۇرۇلۇشـىنى ئوبـدان ئېـلىپ بېرىش ئۇچۇن، ئازسانلىق مىللەتلەرنىڭ خەنزۇلاردىن ئايرىلالمايدىغانلىغىنى، خەنزۇلارمۇ ئازسانـلىق مىللەتلەردىن ئايرىلالمايدىـغانلىـغىنى چوڭقۇر ھىس قىلدۇق، بۇ قېتىم ئېكسكۇرسىيە قىلىش ئارقىلىق مىلـلەتـلەر چوقۇم ئوبـدان ئىتتىپاق-لىششى لازىملىغىنى تونۇپ يەتتۇق.

ئېكسكۇرسـىيە ئومگـىنىڭ ئەزالىرى يەنە 4 نى زامانـىۋىـلاشـتۇرۇش ئۇچۇن، ئىـلىم-پەنگە تايانماي بولمايدىغانلىغىنى ھىس قىلىش-تى. ئورغالـچە ئىـمام (قىـرغىـز) مۇنـداق دىدى: بىز بۇ قېـتىـم كورگەن نەرسـىلەرنى ئاتا-بوۋىلىرىـمىزمۇ كورمـىگەن، خەلـقىـمىز ئەمگەكچان، باتۇر ۋە يۇكـسەك مەدەنىـيەتكە ئىگە خەلق، پەن-تېخنىكا بولمىسا بولمايدۇ. جەلىل قارىـم (ئوزبەك) مۇنداق دىـدى: كونا جەمىيەتتە، ھەممە يەرنى قالاقلىق ۋە چىرىكلىك قاپلاپ كەتـكەن ئىـدى، ھالـبۇكى بۇگۇنـكى بېيجىڭدىـكى قۇرۇلۇش مۇۋەپپەقـىيەتـلىرىنى كورۇپ، ۋەتەنـىمىزنى ئوبدان گۇللەنـدۇرۇش ئۇچۇن، ئىلىم-پەن ئۇگەنمـىسەك ۋە ئىلىم-پەننى ئىشلەتمىسەك بولمايدىغانلىغىنى چوڭقۇر ھىـس قىلـدۇق. بىز پەن-تېخنىـكا ئارقىلىق ئېلىمىزنىڭ ئىشلىرىنى راۋاجـلانـدۇرۇشـىمىز، ماددى مەدەنـىيەت ۋە مەنـۋى مەدەنـىيەت قۇرۇلۇشىنى تېزلىتىشىمىز كېرەك.

جۇڭگو ئىسلام جەمئىيىتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى
ئەھمەت ژاجىدىنىڭ رادىيو نۇتقى

—ئافغانستان خەلقىنىڭ يېڭى يىلىنى تەبرىكلەش مۇناسىۋىتى بىلەن

ذاھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىۋان ئاللانىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن

سويۇملۇق ئافغانستانلىق مۇسۇلمان قېرىنداشلار!

ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم!

ئەتە ئافغانستان خەلقىنىڭ ئەنئەنىۋى يېڭى يىل بايرىمى، بۇ قۇتلۇق بايرام يېتىپ كېلىش ئالدىدا، جۇڭگو ئىسلام جەمئىيىتى ۋە جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى قېرىنداش ئافغانستان خەلقىنى ۋە مۇسۇلمان قېرىنداشلارنى قىزغىن تەبرىكلەيدۇ.

گۇزەل، باي ئافغانستان ئاسىيادىكى ئۇزاق مەدەنىيەت تارىخىغا ئىگە قەدىمىي دولەت، ئافغانستان خەلقى تىرىشچان، قەھرىمان، شۇنداقلا سىرتىنىڭ تاجاۋۇزىغا قارشى تۇرىدىغان شەرەپلىك ئەنئەنىگە ئىگە خەلق. 1919-يىلى ئافغانستان خەلقى ئەنگلىيە تاجاۋۇزچىلىرىنى مەغلۇپ قىلغاندىن كېيىن مۇستەقىل بولۇپ، ئىگىلىك ھوقۇقىغا ئىگە مۇسۇلمان دولىتىنى قۇرغان. 1979-يىل 12-ئاينىڭ 27-كۈنى، سوۋېت زومىگەرلىرى بىرلەشكەن دولەتلەر تەشكىلاتىنىڭ نىزامىنى ۋە خەلقارا مۇناسىۋەتلەر پىرىنسىپلىرىنى ئوچۇق-ئاشكارا دەپسەندە قىلىپ، تەپ تارتماستىن قوراللىق قىسىملىرىنى چېگرىپ، ئافغانستانغا كەڭ كولەمدە تاجاۋۇز قىلىپ كىرىپ، ئافغانستان خەلقىنىڭ ئېغىر بالايى-ئاپەت ئېلىپ كەلدى، نەتىجىدە نەچچە مىليون خەلق ماكانسىز قېلىپ، مۇساپىر بولۇشقا مەجبۇر بولدى. سوۋېت ئىتتىپاقى دۇنيا جامائەتچىلىگى ۋە پۈتۈن دۇنيا-دىكى ھەرقايسى ئەل خەلقىنىڭ قەتئىي قارشى تۇرۇشىغا پسەنت قىلماي، ئافغانستاندىن تاجاۋۇزچى قوشۇنىنى چېكىندۈرۈپ چىقىپ كېتىشنى تەرسالىق بىلەن رەت قىلىپ كەلدى. يېقىندا يېپىلغان ئىتتىپاق تۇزمىگەن دولەتلەر باشلىقلىرىنىڭ 7-نۆۋەتلىك يىغىنى "سىياسى خىتاپنامە" ماقۇللاپ، چەتئەل قوشۇنلىرىنىڭ ئافغانستان زېمىنىدىن چىقىپ كېتىشنى، ئافغانستانىنىڭ مۇستەقىللىغى، ئىگىلىك ھوقۇقى، تېرىتورىيە پۈتۈنلۈگىگە ۋە ئىتتىپاق تۇزمەسلىك ئورنىغا تولۇق ھورمەت قىلىشنى، سىرتنىڭ كاشىلىسى ۋە ئارىلىشىشى بولمىغان ئاساستا ئافغانستان مەسىلىسىنى ئافغانستان خەلقىنىڭ ئۆزى ھەل قىلىشنى مۇراجىئەت قىلدى.

ئافغانستان مەملىكىتىمىزنىڭ دوست خوشنىسى، جۇڭگو-ئافغانستان خەلقىلىرى ۋە مۇسۇلمانلىرى ئۇزاق مۇددەتلىك ئورتاق كۆرەشلەر داۋامىدا چوڭقۇر دوستلۇق ئورناتقان، جۇڭگو خەلقى ۋە مۇسۇلمانلىرى ئافغانستان خەلقىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تاجاۋۇزىغا قارشى تۇرۇش يولىدىكى ھەققانى كۈرىشىنى ئىزچىل قوللاپ كەلدى، بىز سوۋېت ئىتتىپاقى قوشۇنلىرىنىڭ ئافغانستاندىن دەرھال، شەرتسىز چىقىپ كېتىشىنى، مۇسۇلمان دولەت بولغان ئافغانستانىنىڭ مۇستەقىللىغى، ئىگىلىك ھوقۇقى ئورنىنىڭ ئەسلىگە كېلىشىنى ھەمدە ئافغانستان مۇساپىرلىرىنىڭ ئامان-ئېسەن

ئەزھەرنىڭ مىڭ يىللىغى

ما يۇنفۇ ياڭ جۆبو

مىڭ يىللىق تارىخقا ئىگە ئەزھەر داڭلىقۇنۇنى ھازىرقى دۇنيا مۇسۇلمانلىرىنىڭ ئالى بىلىم يۇرتى دېگەن ئاتاققا ئىگە. مىڭ يىلدىن بۇيان، بۇ يەر ئىختىساسلىق ئىسلام دىنى خادىملىرىنى تەربىيىلەيدىغان بازىغا ئايلىنىپ، ئىختىساسلىق خادىم بولۇپ تەربىيىلىنىپ چىققان ئىسلام زىيالىلىرى بىلەن دۇنيانىڭ ھەرقايسى جايلىرىنى ئۇزمەي تەمىن ئېتىپ كەلدى. بۇ زىيالىلارنىڭ بەزىلىرى ئەسەرلەرنى يېزىپ، دىنىي تەرغىبات خىزمىتى بىلەن شۇغۇللاندى؛ بەزىلىرى ھاردىم-تالدىم دېمەي، تەلىم-تەربىيە خىزمىتى بىلەن شۇغۇللاندى؛ بەزىلىرى تىبابەتچىلىك بىلەن شۇغۇللىنىپ، كىشىلەرنى داۋالاپ كېسەلدىن قۇتقۇزدى؛ بەزىلىرى تەبىي پەن خىزمىتى بىلەن شۇغۇللىنىپ، جەمئىيەت ئۈچۈن بەخت يارىتتى؛ دىنىمىك، ئىختىساسلىق كىشىلەر بۇ يەردىن تۇرکۇم-تۇرکۇملەپ چىقىپ تۇردى. ئەمما ئەزھەرنىڭ ئوتمۇشىنى ئەسلەيدىغان بولساق، ئۇ شەرەپلىك ۋە ئەگرى-توقاي تارىخىي جەريانىنى بېسىپ ئوتكەن.

ئەزھەر فاتىمىيە سۇلالىسى دەۋرىدە يەنى مىلادىنىڭ 970-يىلى (ھىجرىيىنىڭ 359-يىلى) قۇرۇلۇشقا باشلاپ، مىلادىنىڭ 972-يىلى 6-ئاينىڭ 22-كۈنى (ھىجرىيىنىڭ 361-يىلى 9-ئاينىڭ 7-كۈنى) پۈتكەن. ئۇ فاتىمىيە سۇلالىسى دەۋرىدە قاھىرىدىكى تۇنجى مەسچىت ئىدى. ئۇنىڭ قۇرۇلۇشلىرى قالتىس بولۇپ، ئاندالۇسىيىنىڭ بىناكارلىق سەنئىتى بىلەن سىلىنىغان، تاشقى كورۇنۇشى ھەيۋەتلىك ۋە كوركەم، ئىچىگە نەپىس نەقىشلەر چېقىرىلغان. ئۇ فاتىمىيە

ئۇز ماكانىغا قايتىشىنى قەتئىي تەلەپ قىلىمىز. شۇنىڭغا چوڭقۇر ئىشىنىمىزكى، ئافغانىستان خەلقىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تاجاۋۇزىغا قارشى ئېلىپ بارغان باتۇرانە كۇرىشى دولەت ۋە مىللەتنىڭ مەنپەئەتىگە تامامەن ئۇيغۇن كېلىدۇ، شۇنداقلا ئىسلام دىنىنىڭ روھىغىمۇ ئۇيغۇن كېلىدۇ. ئاللاتائالا قۇرئان كېرىمدە مۇنداق دەيدۇ: "سىلەرنىڭ ھەممىڭلار ئاللانىڭ ئارغامچىسىغا مەھكەم ئېسىلىڭلار، بىر بىرىڭلاردىن ئايرىلماڭلار." (قۇرئان 3-سۇرە، 103-ئايەت) ئافغانىستانلىق قېرىنداشلار ئىتتىپاقلىشىپ كۇرەش قىلىدىغان بولسىلا، غەلىبە چوقۇم قەھرىمان ئافغانىستان خەلقىنە مەنسۇپ بولىدۇ.

سوۋېتلىك قېرىنداشلار! ئافغانىستان خەلقى يېڭى يىل بايرىمىنى خوشال-خورام ئوتكۈزۈۋاتقان مۇشۇ پەيتتە، بىز قېرىنداشلىرىمىزدىن يەنە بىر قېتىم سەمىمى ھال سورايمىز ۋە ئۇلارغا ئوبدان تەلەكلەرنى تىلەيمىز، ئافغانىستان خەلقىنىڭ يېڭى بىر يىل ئىچىدە ئۇزلۇكسىز تۇرده يېڭى، تېخىمۇ زور غەلىبىلەرگە ئېرىشىشگە تىلەكداشمىز!

سىلەرگە رەھمەت!

1983-يىل 3-ئاينىڭ 20-كۈنى.

سۇلالىسى دەۋرىدىكى ئەڭ ياخشى جامە (مەسچىت)لەرنىڭ بىرى بولۇپ، شۇ چاغدا تۇنىستىكى مەشھۇر زەيتۇن جامەسىدىن قېلىشمايتتى. جامەنىڭ كەڭ-كۇشادە ۋە يورۇق خانىقاسىدا ئون مىڭدىن ئارتۇق كىشى نامراز ئوقۇيالايدۇ. دەرۋازىسىنىڭ ئىككى تەرىپىدە يۇقۇرى ئاۋازلىق كاناي ئورنىتىلغان ئۇچ مۇنار بار، بۇنىڭدىن چىققان ئەزان ئاۋازى تەرەپ-تەرەپكە ئاڭلىنىش بىلەن، نامراز ئوقۇغۇچىلار ئۇزۇلمەي كېلىشكە باشلايدۇ.

ئەزھەر جامەسىنىڭ پۇتكەن چاغدىكى نامى قاھىرە جامەسى ئىدى، ئېيتىشلارغا قارىغاندا، كېيىن پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزى فاتىمە زوھرانى خاتىرىلەش ئۈچۈن ئەزھەر دەپ ئوزگەرتىلگەن. ئەزھەر جامەسى پۇتۇپ ئۇچ يىل ئوتكەندىن كېيىن، فاتىمىيە سۇلالىسىنىڭ رەھبىرى مۇئىززى لىدىنىللا زامانىدا، مىلادى 975-يىل 10-ئايدا (ھىجرىيىنىڭ 365-يىلى رامىزان ئېيىدا) قازى ئەبۇ ھەسەن ئەلى ئىبنى نۇئمان ئىبنى ھەييۇنىنىڭ رياسەتچىلىگىدە داڭلىق ئولىمالار تەكلىپ قىلىنىپ، شىئە مەزھىبىنىڭ فىقھە مەسلىسى مۇھاكىمە قىلىنغان. شۇنىڭدىن كېيىن، ھەر قېتىم فىقھە مەسلىسى مۇھاكىمە قىلىنغانىدا بەزى پىرۇفېسسور ۋە ئوقۇغۇچىلارنى تەكلىپ قىلىش بارا-بارا ئەنئەنىگە ئايلىنىپ قالغان. قازى قۇززات ياقۇپ بىننى كىللىسنىڭ① ۋاقتىدا تەتقىقات جەھەتتىكى ئىزدىنىش كۇچەيتىلگەن. ئۇ فەقىھ (فىقھىچى)، قازى، ئەدىپ ۋە دولەت ئەرباپلىرى، ئولىمالارنى يىغىپ، ئەزھەر جامەسىدە فىقھە مەسىلىسىنى مۇھاكىمە قىلدۇرغان. كېيىن، ياقۇپ بىننى كىللىس 37 نەپەر فەقىھنى مەخسۇس فىقھە مەسىلىسىنى تەتقىق قىلىشقا قويغان ۋە ھەرئايدا ئۇلارغا دولەت غەزنىسىدىن مۇقىم مائاش بېرىشنى بەلگىلىگەن؛ شۇنىڭ بىلەن بىللە ئەزھەرنىڭ ئەتراپىغا ئۇلارغا ئوي-جاي سالدۇرۇپ بەرگەن ۋە ئۇلارغا باشقا غەمخورلۇقلارنى قىلغان؛ ئەزھەرنى دولەتتىن باشقۇرۇشنى، ئەزھەردىكى ئوقۇغۇچىلارغا دولەتتىن تاماق ۋە ياتاق بېرىشنى بەلگىلىگەن. يۇقۇرقىدەك تەدبىرلەرنى كورۇش نەتىجىسىدە، ئەزھەر بارا-بارا ئىسلام مەدەنىيىتىنىڭ مەركىزى بولۇپ قالدى. مىلادى 12-ئەسىردىن 14-ئەسىرگىچە، ئەزھەردە تەتقىق قىلىنىدىغان مەسىلىلەر كوپەيدى، شۇنىڭ بىلەن نۇرغۇن پىرۇفېسسورلار، ئوقۇغۇچىلار ۋە دۇنىيادىكى مۇسۇلمان ياشلار ئىلىم تەھسىل قىلىش ئۈچۈن بۇ يەرگە كېلىدىغان بولدى. 19-ئەسىرگە كەلگەندە، ئەزھەردە ئوقۇلدىغان دەرسلەر ئون نەچچىگە يەتتى، بۇ دەرسلەر ئىچىدە دىنىي دەرسلەر تەۋھىد ئىلمى، ھەدىس، توت مەزھەپنىڭ② فىقھىسى ۋە فىقھە ئاساسلىرىدىن، قالغان دەرسلەر ئەرەپ تىلى ۋە ئۇنىڭ گىرامماتىكىسى، مورفولوگىيە، ئىستىلىستىكا، مەنتىق، ئەدەبىيات، تارىخ، جۇغرافىيە ۋە ماتېماتىكا قاتارلىقلاردىن ئىبارەت بولدى. دەرسلەرنىڭ ئوخشاش بولماسلىغىغا قاراپ، دۇنيانىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىن ئاتاقلىق كىشىلەر ئوقۇتقۇچىلىققا تەكلىپ قىلىندى.

ئوسمان ئىمپېرىيىسى دەۋرىدە ئەزھەرنىڭ خىراجىتى ھوكۇمەت تەرىپىدىن بېرىلىدىغان بولغاچقا، ئۇ خىراجەتتە مۇستەقىل بولۇش ئىمتىيازىدىن بەھرىمەن بولدى. بۇ چاغدا ئەزھەرنىڭ ئوقۇغۇچىلىرى ھەرخىل پەنلەرنى ئەركىن ھالدا تەتقىق قىلالايدىغان بولدى، شۇنىڭ بىلەن

---

① ياقۇپ بىننى كىللىس (مىلادى 930 — 991) باغداتتا تۇغۇلۇپ، قاھىرىدە ۋاپات بولغان. مىلادى 979-يىلىدىن كېيىن مىسىرغا كېلىپ فاتىمىيە سۇلالىسى دەۋرىدە ۋەزىر، قازى بولغان، سىياسى، ئىقتىسات ۋە ئىسلام ئەھكاملىرى جەھەتتە توھپە قوشقان، «ۋەزىرنىڭ ۋەزىپىسى» دېگەن كىتابنى يازغان.

② توت مەزھەپ مالىك، شافىئى، ھەنەفى، ھەنبەلى مەزھەپلىرىنى كورسىتىدۇ.

ئەزھەر ئىسلام ئىدىيىسى جەھەتتە ئەرەپلەرنىڭ رەھبەرلىك مەركىزىگە ئايلىنىپ، ئىسلامىيەتنى تەتقىق قىلىشقا نىيەت قىلغان ھەرقايسى جايلاردىكى تەتقىقاتچىلارنى كېلىپ ئۇگىنىشكە يەنمۇ جەلپ قىلدى.

لېكىن، مۇستەملىكىچىلەرنىڭ بېسىپ كىرىشى بىلەن، ئەزھەرمۇ ئوخشاشسىزلىققا ۋە بەختسىزلىككە ئۇچرىدى. 1798 ـ يىل 7 ـ ئايدا (ھىجرىيىنىڭ 1213 ـ يىلى 2 ـ ئايدا) فرانسىيىنىڭ ناپولېون قوماندانلىغىدىكى تاجاۋۇزچى قوشۇنلىرى مىسىرنى بېسىۋالغاندىن كېيىن، ئەزھەرنىڭ ئولىمالىرى شەيخ مۇھەممەت ساداتنىڭ باشچىلىغىدا بىر كومىتېت تەشكىل قىلىپ، فرانسىيىگە قارشى ئىنقىلاۋىي پائالىيەت ئېلىپ باردى. شۇ يىلى 10 ـ ئايدا، قاھىرىدە فرانسىيىگە قارشى ھەركەت ئەۋج ئېلىپ، ئىنقىلابچىلار فرانسىيىنىڭ قاھىرە رايونىدىكى باش ھەربىي ئەمەلدارى گېنېرال دىفۇانى ئولتۇردى، ئەتىسى ئۇلار يەنە فرانسىيىنىڭ باشقا ئەرباپلىرىنى ئولتۇردى. شۇڭلاشقا فرانسىيە قوشۇنلىرىنىڭ باشلىغى بوناپارت ئەزھەرنى ئىشغال قىلىش ئۈچۈن ئەزھەر رايونىنى توپقا تۇتۇش توغرىسىدا بۇيرۇق چۈشۈردى. توپقا تۇتۇش توت سائەت داۋام قىلدى، ئەزھەرنىڭ بىنالىرى ئورۇلۇپ چۈشكىلى تاس قالدى، نۇرغۇن كىشىلەر جېنىدىن ئايرىلدى. ئارقىدىنلا فرانسىيە قوشۇنلىرى ئەزھەرگە باستۇرۇپ كىرىپ، بۇ مۇقەددەس جامەنى خالىغىنىچە ئاياق ئاستى قىلدى، قۇرئان كېرىمنى كويدۇردى، ئىسلام دىنىغا دائىر مەدىنى يادىكارلىقلارنى ۋەيران قىلدى. ئۇلار 4 مىڭغا يېقىن مىسىر خەلقىنى قىردى ۋە مەشھۇر ئولىمادىن بەشنى① قولغا ئالدى. ئەزھەر ئوز كۈچىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن، ئادەم ئەۋەتىپ، فرانسىيە قوشۇنى بىلەن سوھبەت ئوتكۈزدى، شۇنىڭ بىلەن ئەزھەرنىڭ بىنالىرى ساقلاپ قېلىندى، قولغا ئېلىنغانلار قويۇپ بېرىلدى، لېكىن ئەزھەر تاقىۋېتىلدى. ئۈچ يىل ئوتۇپ، فرانسىيە تاجاۋۇزچىلىرى چىقىپ كەتكەندىن كېيىن، ئەزھەر يەنە ئېچىلدى.

ياۋروپانىڭ ئەدەبىيات ـ سەنئەتىنى گۈللەندۈرۈش ھەركىتى مىسىرغا خېلى زور تەسىر ئېلىپ كەلدى. مىلادىنىڭ 1805 ـ يىلى مەھەممەت ئەلى ھاكىمىيەت بېشىدا تۇرغان مەزگىلىدە، ئەزھەر ئولىمالىرىنى تايانچ قىلغان بىر ۋەكىللەر ئومىگىنى تەشكىل قىلىپ، ياۋروپاغا تەكشۈرۈش ۋە ئۇگىنىشكە ئەۋەتتى. بۇ ئومەك قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، مىسىرنىڭ مەكتەپلىرىدە گېئومېتىرىيە، تېبابەتچىلىك (جۈملىدىن مال دوختۇرلۇق)، مەمۇرى باشقۇرۇش، يېزا ئىگىلىك، مىتالشۇناسلىق، تىلشۇناسلىق قاتارلىق دەرسلەر قوشۇلدى ۋە ئالى تېخنىكوملار ئېچىلدى. ئەمما ئەزھەر ئوزىنىڭ ئەنئەنىۋى دىنىي پەنلىرىنى ساقلاپ قېلىپ ۋە تەرەققى قىلدۇرۇپ، ئىسلام دىنى ۋە ئەرەپ مىللىتى ئۈچۈن خىزمەت ئوتەش ئالاھىدىلىكىنى ساقلاش مەقسىدىدە، يېڭى دەرس قوشمىدى.

19 ـ ئەسىرنىڭ كېيىنكى يېرىمىغا كەلگەندە، ئەزھەردە يېڭىچە ئىسلاھات ھەرىكىتى ئەۋج ئالدى. مىلادىنىڭ 1872 ـ يىلى (ھىجرىيىنىڭ 1288 ـ يىلى) ھۇدىيۇ ئىسمائىل پاشا② ئەزھەرنىڭ

---

① بۇ مەشھۇر بەش ئولما شەيخ سۇلەيمان، شەيخ ئەھمەد شەرقاۋى، شەيخ ئابدۇۋاھاب شىبراۋى، شەيخ يۇسۇپ مۇسلىھ، شەيخ ئىسمائىل بەراۋلاردىن ئىبارەت.

② ھۇدىيۇ ئىسمائىل پاشا (مىلادى 1830 ــ 1895) 1867 ــ 1879 ـ يىللىرى مىسىرغا باش ۋالى بولغان، "ھۇدىيۇ" مىسىرنىڭ باش ۋالىغا قويىغان نامى. ئۇ سۇدانىدا بولغان قۇل سودىسىغا قارشى كۈرەشكە قاتناشقان. ئۇ ھاكىمىيەت بېشىدا تۇرغاندا، مىسىرنىڭ ھوقۇقىنى باشقا ئافرىقا ئەللىرىگىچە كېڭەيتكەن ۋە سۇۋەيش قانىلىنى قازدۇرغان.

تۇنجى تەشكىلىي قانۇننىى ئېلان قىلدى. بۇ قانۇندا: ئولىمالار ئالى شاھادەتنامىگە ئىگە بولىدۇ، دەپ بەلگىلەندى ۋە ئوقۇلىدىغان پەنلەر فىقھە، تىلشۇناسلىق، ھەدىس، تەفسىر، گىراماتىكا، مورفولوگىيە، ئەخلاقشۇناسلىق، ئىستىلىستىكا، مەنتىق قاتارلىقلار بىلەن چەكلەنگەن.

1919 ـ يىل 3 ـ ئايدا، ئەزھەرنىڭ ئوقۇغۇچىلىرى، ئولىمالىرى ئەنگلىيە مۇستەملىكىچىلىرىنىڭ ئىشغالىيىتىگە قارشى تۇرۇپ، مۇستەقىللىقنى قولغا كەلتۈرۈش كۈرىشىنى قوزغاپ، مىسىر خەلقىنىڭ ئەنگلىيە مۇستەملىكىچىلىرىگە قارشى ئىنقىلاۋىي ھەركىتىنى شەكىللەندۈردى. ئەنگلىيە مۇستەملىكىچى دائىرىلىرىنىڭ ئەزھەرگە بۇزغۇنچىلىق قىلىش ۋە ئۇنى تاقۇبتىش يولىدىكى ئۇرۇنۇشلىرىنىڭ ھېچقايسىسى ئىشقا ئاشمىدى.

1930 ـ يىلى، ئەزھەرنىڭ تەشكىلىي قانۇنى ئىككىنچى قېتىم ئېلان قىلىندى. بۇ قانۇندا ئەزھەرنىڭ ئالى شۇبىيۇەن ۋە پاكۇلتېتلارنى ھەم بۇلارنىڭ قارىمىغىدىكى تېخنىكوملارنى ئوز ئىچىگە ئالىدىغانلىغى بەلگىلەندى. بۇ قانۇن ئەزھەرنىڭ كونا ئوقۇش تۇزۇمىدە ساقلانغان مەسىلىلەرنى ھەل قىلىش جەھەتتىكى ئاكتىپ تەدبىر دەپ قارالدى. 1936 ـ يىلى يەنە ئەزھەرنىڭ يېڭى تەشكىلىي قانۇنى ئېلان قىلىنىپ، ئىلگىرىكى قانۇن بىر قەدەر تەپسىلى تولۇقلاندى.

1952 ـ يىلى جامال ئابدۇناسىر زۇڭتۇڭ رەھبەرلىك قىلغان ئىنقىلاپ مۇۋەپپەقىيەت قازانغاندىن كېيىن، ئەزھەر تېخىمۇ ئېتىۋارغا ئىگە بولدى. 1961 ـ يىلى ناسىر زۇڭتۇڭ "1961 ـ يىل ئوكتەبىر 103 ـ نومۇرلۇق قانۇن"نى ئېلان قىلىپ، ئەزھەردە تەتقىق قىلىنىدىغان مەسىلىلەرنى يەنىمۇ كوپەيتتى. بۇ قانۇندا: "ئەزھەر ـ مۇنتىزىم ئىسلام دارىلفۇنۇنى"، ئۇ "ئىسلام دىنى مىراسلىرىنى تەتقىق قىلىش، ساقلاش ۋە ئىنسانلار ئارىسىدا ئىسلام دىنىنى تارقىتىش ۋەزىپىسى"نى ئوتەيدۇ؛ شۇنىڭ بىلەن بىللە "ئەرەپ مەدەنىيىتى، ئىدىيىسى شۇنىڭدەك ئەرەپ ئىسلام مىللەتلىرىنىڭ روھىنى راۋاجلاندۇرۇش ۋەزىپىسى"نى ئوتەيدۇ، دەپ بەلگىلەندى. ئۇ قانۇندا يەنە، ئەزھەر دارىلفۇنۇندا سودا شۇبىيۇەنى، تىببى شۇبىيۇەن، سانائەت شۇبىيۇەنى، يېزا ئىگىلىك شۇبىيۇەنى، ئىسلام دىنى قىزلار شۇبىيۇەنى قاتارلىق ئىلگىرى يوق شۇبىيۇەن ـ پاكۇلتېتلارنى تەسىس قىلىشمۇ بەلگىلەندى.

ھازىرقى ئەزھەر دارىلفۇنۇنىدىكى ئوقۇغۇچىلار ئۇ يېڭى قۇرۇلغان چاغدىكى 37 كىشىدىن كۆپىيىپ 65 مىڭدىن ئېشىپ كەتتى، بۇنىڭ ئىچىدە 75 مەملىكەتتىن كەلگەن نەچچە مىڭ ئوقۇغۇچى بار، دىمەك، ئەزھەر 30 نەچچە شۇبىيۇەن ـ پاكۇلتېتى بار ئۇنۋېرسال دارىلفۇنۇن بولۇپ قالدى.

ھازىرقى ئەزھەر دارىلفۇنۇنى ئىلگىرىكى ئەزھەر جامەسىدىن ئايرىلىپ چىققاندەك تۇرغان بىلەن، ئۇلارنىڭ تەشكىلىي ئاپپاراتى بىر، دارىلفۇنۇن بىلەن جامە بىر بىرىگە تۇتىشىپ كەتكەن بولۇپ، كەڭ بىر پارچە يەرنى ئىگىلىگەن. دارىلفۇنۇنىڭ ھەيۋەتلىك ۋە كوركەم بىنالىرى قەدىمىي ئەزھەر جامەسى بىلەن قوشۇلۇپ، ناھايىتى زور بىنالار گۇرۇپپىسىنى شەكىللەندۈرگەن. ئەزھەر مىسىر خەلقىنىڭ شان ـ شەرىپى ۋە ئىپتىخارى بولۇپ قالدى.

ئەزھەرنىڭ تەشكىلىي ئاپپاراتى ناھايىتى زور بولۇپ، ئەزھەر ئالى كومىتېتى، ئىسلام دىنى تەتقىقات يۇرتى، مەدەنىيەت ۋە ئىسلام دىنى تەتقىقات باشقارمىسى، ئەزھەر دارىلفۇنۇنى، دارىلفۇنۇن شوبە ئوتتۇرا مەكتۇبىدىن ئىبارەت 5 ئورۇندىن تەركىپ تاپقان.

ئەزھەر ئالى كومىتېتى ئەزھەرنىڭ رەئىسى ۋە مائاۋىن رەئىسىدىن، ئەزھەر دارىلىقۇنۇنىڭ مۇدىرى ۋە ئۇنىڭ ھەرقايسى شۇبېيۇەن-پاكۇلتېتلىرىنىڭ مۇدىرلىرىدىن، ئىسلام دىنى تەتقىقات يۇرتىنىڭ 4 ئەزاسىدىن، دىنىي فوند مىنىستىرلىگى، مائارىپ مىنىستىرلىگى ۋە ئەدلىيە مىنىستىر-لىگىنىڭ مائاۋىن مىنىستىرلىرىدىن، مەدەنىيەت ئىشلىرى ۋە چەتئەللىك مۇسۇلمان ئوقۇغۇچىلارنى باشقۇرىدىغان مۇدىردىن، ئەزھەر دارىلفۇنۇنىنىڭ ھەرقايسى شوبە ئوتتۇرا مەكتەپلىرىنىڭ مۇدىرلىرىدىن، ئەزھەر دارىلفۇنۇنىنىڭ ئوقۇتۇش تەجرىبىسىگە ئىگە 3 ئەزاسىدىن تەركىپ تاپقان. بۇ كومىتېتنا بىر باش كاتىپ بار. بۇ كومىتېتنىڭ ۋەزىپىسى "ئەزھەرنى ئىسلام ئىدىيىسى ئۇچۇن خىزمەت قىلدۇرىدىغان باش سىياسەتىنى تۇزۇپ چىقىش"، "ئەزھەر دارىلفۇنۇنىنىڭ ئىلمىي تەتقىقات ئىلىپ بېرىش مەقسىدىنى بەلگىلەش"، "ئەزھەرنىڭ ۋە ئۇنىڭ ئاپاراتلىرىنىڭ خىراجەت خامچوتىنى تەستىقلاش"، "ئەزھەرنىڭ ئىشلىرىنى، ئەزھەر پەخرى ئىلمىي ئۇنۇانىنى بېرىشنى مۇزاكىرە قىلىش"تىن ئىبارەت.

ئىسلام دىنى تەتقىقات يۇرتىدا بىر باش كاتىپ بار، بۇ ئورۇن باش كاتىپ، بىرنەچچە مۇئاۋىن باش كاتىپ ھەم بىرنەچچە ئىش بېجىرگۈچىدىن تەركىپ تاپقان. بۇ ئورۇننىڭ باشلىق-لىغىنى ئەزھەرنىڭ رەئىسى قوشۇمچە ئوتەيدۇ. ئۇ ئىسلام دىنىنى تەتقىق قىلىدىغان ئالى ئورگان بولۇپ، "ئىسلام دىنى بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولغان ھەممە مەسىلە ئۇستىدە تەتقىقات ئىلىپ بارىدۇ"، "ئىسلام مەدەنىيىتى ئۇستىدە يېڭىلىق يارىتىش، ئىسلام دىنىنىڭ ئىسل ئەنئەنىسىنى جارى قىلدۇرۇش خىزمەتلىرىنى ئىشلەيدۇ"؛ "ئىسلام دىنىغا ئارىلىشىپ قالغان ساپ بولمىغان نەرسىلەرنى ۋە مەزھەپلەرنىڭ سەلبى تەسىرلىرىنى تازىلايدۇ ۋە شۇ يول بىلەن ئىسلام دىنىنىڭ قىياپىتىنى ئەسلىگە كەلتۇرىدۇ"؛ "ئىلىم دائىرىسىنى كېڭەيتىدۇ، ھەرقانداق جايدا، ئىلىمگە چېتىش-لىق بولغان ھەرخىل مەزھەپ مەسىلىلىرى ياكى ئىجتىمائى مەسىلىلەرنىڭ ئېتىقات ۋە دىنىي تەرغىبات بىلەن زىچ مۇناسىۋەتلىك ئىكەنلىگىنى چۇشەندۇرىدۇ". مەدەنىيەت ۋە ئىسلام دىنى تەتقىقات باشقارمىسى كىتاپلارنى تارقىتىدىغان، تەرجىمە قىلىدىغان ۋە ئىسلام مەدەنىيىتى بىلەن ئالاقىدار بولغان خىزمەتلەرنى ئىشلەيدۇ، ئىسلام دىنى تەتقىقات يۇرتىنىڭ تۇرلۇك قارار ۋە تەت-قىقات نەتىجىلىرىنى ئېلان قىلىدۇ. ئەزھەر دارىلفۇنۇنى بولسا مەخسۇسلا ئالى مائارىپ خىزمىتى ۋە ئىسلام دىنىغا مۇناسىۋەتلىك بولغان قىيىن مەسىلەرنى تەتقىق قىلىش خىزمىتى بىلەن شۇغۇللىنىدۇ؛ ئىسلام دىنى مىراسلىرىنى ساقلايدۇ، تەتقىق قىلىدۇ ۋە تارقىتىدۇ، تۇرلۇك دىنىي پائالىيەتلەرگە قاتنىشىشقا يارايدىغان ئولىمالارنى يېتىشتۇرۇپ چىقىدۇ.

ئەزھەر دارىلفۇنۇنىنىڭ ھەرقايسى شوبە ئوتتۇرا مەكتەپلىرىنىڭ مەقسىدى ئوتتۇرا دەرىجىلىك ئىسلام مەدەنىيىتىگە ئىگە ئىختىساسلىق خادىملارنى تەربىيىلەشتىن، شۇنىڭ بىلەن بىللە ئەزھەر دارىلفۇنۇنىنىڭ ھەرقايسى شۇبېيۇەن-پاكۇلتېتلىرىغا كىرىپ ئوقۇيدىغانغا زاپاس ئوقۇغۇچى يېتىش-تۇرۇپ بېرىشتىن ئىبارەت.

ئەزھەر دارىلفۇنۇندا 30 نەچچە شۇبېيۇەن بار. ئۇنىڭ قاھىرە قىسمىدىكى 18 شۇبېيۇەندە ئوغۇل-قىز بولۇپ جەمى 48 مىڭ 530 ئوقۇغۇچى بار. قاھىرە قىسمىدا فىقھە ۋە قانۇن شۇبېيۇەنى، ئىسلام ئاساسلىرى شۇبېيۇەنى، ئەرەپ تىلى شۇبېيۇەنى، ئىسلام دىنى ۋە ئەرەپ تەتقىقاتى شۇبې-يۇەنى، ئىسلام دىنى تەرغىباتى شۇبېيۇەنى، سودا شۇبېيۇەنى، تىل ۋە تەرجىمە شۇبېيۇەنى، مائا-

ربپ شۇبيۇەنى، سانائەت شۇبيۇەنى، يېزا ئىگىلىك شۇبيۇەنى، تىببى شۇبىيۇەن، دورىگەرلىك شۇبيۇەنى، چىش دوختۇرلۇق شۇبىيۇەنى، ئىسلام دىنى تەتقىقاتى شۇبىيۇەنى (قىزلارنىڭ)، ئىنسانلار تەتقىقاتى شۇبيۇەنى (قىزلارنىڭ)، تىببى شۇبىيۇەن (قىزلارنىڭ)، پەننى بىلىملەر شۇبيۇەنى (قىزلارنىڭ)، سودا شۇبيۇەنى (قىزلارنىڭ) قاتارلىق شۇبيۇەنلەر بار. ئىختىساسلىق خادىملارنى زور كۆچ بىلەن يېتىشتۇرۇش، مىسرنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىكى ئوغۇل-قىز ياشلارنىڭ ئەزھەر دارىلفۇنۇنغا كىلىپ ئوقۇش تەلۈبىنى قاندۇرۇش ئۈچۈن، ئەزھەر پۈتۈن مەملىكەتنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدا ئوزىنىڭ شوبىلىرىنى قۇرغان، مەسىلەن، مىسرنىڭ ئىككىنچى چوڭ شەھىرى ئىسكەندىرىيە، مەشھۇر تەنتا شەھىرى ۋە ئەسيۇت قاتارلىق 7 رايوندا 13 شوبە شۇبيۇەن بار بولۇپ، بۇلاردا ئوقۇۋاتقان ئوغۇل-قىز ئوقۇغۇچىلار 16 مىڭدىن ئاشىدۇ.

ئەزھەر دارىلفۇنۇنغا زاپاس ئوقۇغۇچى يېتىشتۇرۇپ بېرىش ئۈچۈن ئەزھەرنىڭ قارىمىغىدا ئېچىلغان باشلانغۇچ مەكتەپ 550 بولۇپ، بۇ مەكتەپلەردە ئوقۇۋاتقان ئوغۇل-قىز ئوقۇغۇچى 112 مىڭ؛ ئەزھەرنىڭ قارىمىغىدىكى ئوتتۇرا مەكتەپلەر (جۈملىدىن دارىلمۇئەللىمىنلەر) 647، قارا-خانا 17 بولۇپ، بۇلاردا 179 مىڭ 722 ئوغۇل-قىز ئوقۇغۇچى ئوقۇيدۇ.

مىسر ھوكۇمىتى 1983-يىلى ئەزھەرنىڭ مىڭ يىللىغىنى تەبرىكلەش پائالىيىتىنى ئوتكۈزۈشنى بەلگىلىدى. بۇنىڭ ئۈچۈن نۇرغۇن تەيىارلىق خىزمەتلىرى ئىشلەندى. قەدىمىي ئەزھەرنىڭ بىنالىرى رېمونت قىلىنىۋاتىدۇ، تېلېۋىزور ئىستانسىسىنىڭ مۇخبىرلىرى بىلەن ئەزھەر دارىلفۇنۇنى ژورنىلىنىڭ مۇخبىرلىرى مۇناسىۋەتلىك كورۇنۇشلەرنى رەسىمگە ئالدى ۋە خەۋەر توپلىدى. دۇنياغا داڭقى كەتكەن ئەزھەر ئۇزىنىڭ مىڭ يىلدىن بېرى بېسىپ كەلگەن يولىنى داۋاملاشتۇرۇپ، مۇستەھكەم قەدەملىرى بىلەن يېڭى نىشانغا قاراپ داۋاملىق ئالغا باسىدۇ. بىز ئۇنىڭ مىڭ يىللىق شانلىق ئەگرى-توقاي يولىنى بېسىپ ئوتكەنلىگىنى تەبرىكلەيمىز، ئۇنىڭ كەلگۈسى سەپىرىنىڭ ئوڭۇشلۇق بولۇشىنى، ئىسلام دىنى ئىشلىرىغا تېخىمۇ زور توھپىلەرنى قوشۇشىنى تىلەيمىز.

1983-يىل 2-ئاي، قاھىرە.

(بېشى 43-بەتتە)

خۇلاسە چىقاردى، مۇئاۋىن مۇدىر شېن شياشى 4 كۈن داۋام قىلغان دائىمى ھەيئەتلەر يىغىنىنىڭ تولۇق مۇۋەپپەقىيەت بىلەن تاماملانغانلىغىنى جاكالىدى.

13-كۈنى كەچتە، مەركىزىي كومىتېت بىرلىك سەپ بولۇمى بىلەن دولەت مىللىي ئىشلار كومىتېتى بىرلەشمە چاي بېرىپ، جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتىنىڭ دائىمى ھەيئەتلىرىنى كۈتۈۋالدى، چايدا بىرلىك سەپ بولۇمىنىڭ مۇئاۋىن باشلىغى جياڭ پىڭ سوز قىلىپ، دائىمى ھەيئەتلەر يىغىنىنى تەبرىكلىدى، ئىسلام جەمىيىتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى ما تېخىئەي جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى نامىدىن رەھمەت ئېيتتى؛ چايغا قاتناشقان دائىمى ھەيئەتلەر مەركىزىي مىللەتلەر شۇبيۇەنى سەنئەت پاكۇلتېتىنىڭ ئوقۇتقۇچى-ئوقۇغۇچىلىرى كورسەتكەن قىزىق ناخشا-ئۇسۇل نومۇرلىرىنى كوردى.

جۇڭگو مۇسۇلمانلرىنىڭ ھەج قىلىش ئومىگى ئەرەپات بىلەن كورۇشتى

فېي لەن

1982 ـ يىل 9 ـ ئايىنىڭ 27 ـ كۈنى كېچە، مەككىنىڭ شەرق تەرىپىگە جايلاشقان مىنا تېغىنىڭ باغرىدىكى دۇنيا ئىسلام ئىتتىپاقى مېھمانخانىسىنىڭ قارشى ئېلىش يىغىنى ئېچىلىۋاتقان زالىدا، ھەرقايسى ئەللەرنىڭ ھەر خىل تەنلىك ھەج قىلغۇچىلىرى پەلەستىن ئازاتلىق تەشكىلاتىنىڭ رەھبىرى ئەرەپاتنىڭ نۇتقىنى ئاڭلىماقتا ئىدى. يىغىن زالىدا چىراق نۇرلىرى پارىلداپ، سۇرەتچىلەرنىڭ ئاپپارات چىراقلىرى كىشىلەرنىڭ كوزلىرىنى توختىماي چاقنىتاتتى، سەئۇدى ئەرەبىستانى تېلېۋىزور ئىستانسىسىمۇ ئەينى ئەھۋالنى تېلېۋىزور ئارقىلىق خەۋەر قىلماقتا ئىدى.

يىغىنغا دۇنيا ئىسلام ئىتتىپاقىنىڭ مۇئاۋىن باش كاتىۋى مۇھەممەت سەفۋا رىياسەتچىلىك قىلىۋاتاتتى. ئىسلام ئىتتىپاقىنىڭ باش كاتىۋى مۇھەممەت ئەلى ھەركان ۋە پەلەستىن ئازاتلىق تەشكىلاتىنىڭ رەھبەرلىرى يىغىن زالىنىڭ ئالدىنقى رېتىدە ئاڭلىغۇچىلارغا قاراپ ئورۇن ئالغان ئىدى. كۇرمىڭ جەڭلەرنى باشتىن كەچۈرگەن، بوران ـ چاپقۇنلار ئىچىدىلا يۇرۇيدىغان ئوتتۇرا شەرقتىكى ئاتاقلىق ئادەم ـ ئەرەپات بېشىغا چاقماق ياغلىق ئورۇۋالغان، ئۇستىگە توپا رەڭ كاجىدىن ھەربى كىيىم كىيىۋالغان ئىدى؛ ئۇنىڭ بويى ئانچە ئىگىز ئەمەس ئىدى، كوزلىرىدىن نۇر چاقناپ تۇراتتى؛ ئۇ مەرتلىك ـ مەردانىلىق بىلەن سوزلەيتتى، ئۇنىڭ ھەر بىر سوزى ئىسرائىلىيە كېچەيمىچىلىرىنىڭ پەلەستىنىنىڭ زىمىنىنى قورالىلىق بېسىۋېلىپ، يەرلىك خەلقنى ئوز ماكانلىرىدىن قوغلاپ چىقىرىپ، ئۇلارنى ھەر تەرەپتە مۇساپىر بولۇپ يۇرۇشكە مەجبۇر قىلغانلىغى ئۇستىدىن قىلىنغان شىكايەت ئىدى. بولۇپمۇ كىشىلەرنى غەزەپلەندۇرىدىغىنى شۇكى، ئىسرائىلىيە كېچەيمىچىلىرى ئامېرىكا جاھانگىرلىگىنىڭ يان بېسىشى ۋە كۇشكۇرتىشى ئارقىسىدا، پەلەستىن ۋە باشقا ئەرەپ خەلقلىرىنى كەڭ كولەمدە قىرغىن قىلىپ، بىگۇنا پۇقرالار ئىچىدىكى خوتۇن ـ قىزلار، بالىلار ۋە قېرىچوڭلارنى قانغا مىلىدى. ئىنسان قېلىپىدىن چىققان بۇنداق ياۋۇزلۇق پۇتۇن دۇنيادىكى تېچلىقپەرۋەر ۋە ئادالەتپەرۋەر كىشىلەرنىڭ قاتتىق نارازىلىغىغا ۋە قاتتىق ئەيىپلىشىگە ئۇچرىدى.

ئەرەپات يەنە پەلەستىن ئازاتلىق تەشكىلاتىنىڭ مىللەتنىڭ قانۇنىي ھوقۇقىنى ئەسلىگە كەلتۇرۇش، ئوز ماكانىغا قايتىپ بېرىش يولىدا ئېلىپ بارغان ئاجايىپ جاپالىق كۇرەشلىرىنى سوزلەپ ئوتتى. ئۇ ۋاقتىنچە ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىغان ئەھۋالدىمۇ، يەنىلا قەتئى ئىشەنچىنى، "ئوزىنى ئوڭشۇۋېلىش" تەك مەردانە جاسارىتىنى ئىپادىلەپ تۇراتتى. ئۇنىڭ سوزى ئاڭلىغۇچىلارنىڭ "پەلەستىننى قەتئى قوللايمىز"، "ئاللاھۇئەكبەر" (ئاللا ئۇلۇغ) دېگەن سادالىرى تەرىپىدىن ئارقا ـ ئارقىدىن ئۇزۇپ تاشلىناتتى، يىغىن زالى جانلىق ۋە قىزغىن كەيپىيات بىلەن تولغان ئىدى.

ئۇ سوزلەپ بولغاندىن كېيىن، ھىندۇنېزىيە، ئافغانىستان، چاد، نىگېرىيە، بېنىن، ماۋرىتانىيە، ئىوردانىيە مۇسۇلمانلىرى ۋە ئامېرىكا نىگېر مۇسۇلمانلىرى كەينى ـ كەينىدىن سوزگە چىقتى، جۇڭگو مۇسۇلمانلىرىنىڭ ھەج

جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتى مىسىرغا ئوقۇغۇچى ئەۋەتتى

جۇڭگو ئىسلام جەمئىيتى مىسىرنىڭ پايتەختى قاھىرىدىكى ئەزھەر دارىلفۇنۇنىغا ئوقۇش ئۈچۈن ئەۋەتكەن 10 نەپەر ئوقۇغۇچى (ئۇلار-نىڭ ئىككىسى بىلىم ئاشۇرىدۇ، سەككىزى ئالى سىنىپتا ئوقۇيدۇ) 1982-يىل 3-ئاينىڭ 25-كۈنى بېيجىڭدىن يۇرۇپ كەتتى. ئۇلار يېڭى جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى ئىچىدىن مىسىرنىڭ ئاتاقلىق بىلىم يۇرتىغا بېرىپ ئوقۇغان، بىلىم ئاشۇرغان تۇنجى تۇركۈم ئوقۇغۇچىلاردۇر. ئالى سىنىپتا ئوقۇيدىغان 8 ئوقۇغۇچى ئەزھەر دارىلفۇنۇنىغا بارغاندىن كېيىن، ئاۋال تەييارلىق سىنىپىغا كىرىپ تىل ئۆگىنىپ، ئاندىن ئالى سىنىپقا كىرىپ 4 يىل ئوقۇيدۇ.

بۇ ئوقۇغۇچىلار 1981-يىلى ئىمتىھان بېرىپ، جۇڭگو ئىسلام شۇبىيۇەنىگە ئوقۇشقا كىرگەن. بىر يىلدىن بۇيان، ئۇلار ئىسلام شۇبىيۇەنىدە دەسلەپكى قەدەمدە ئەرەپچىنى ۋە ئىسلام دىنىي ساۋاتلىرىنى ئۆگەندى.

مۇشۇ ئەسىرنىڭ 30-، 40-يىللىرىدا، جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى ئىچىدىن ئەزھەر دارىلفۇنۇنىغا ئوقۇغانلارمۇ بولغان، ئۇلار ئەرەپ تىلى ۋە ئىسلام دىنى ساۋاتلىرىنى ئۆگىنىپ، ئوبدان نەتىجىلەرگە ئېرىشكەن. ئازاتلىقتىن كېيىن، ئۇلارنىڭ بىرمۇنچىلىرى تۇرلۇك خىزمەتلەرنى ئىشلەپ، مول بىلىمگە ئىگە ئىسلام ئۇلىمالىرى، ئەرەپ تىلشۇناسلىرى ۋە پىرۇفېسسورلارغا ئايلىنىپ، جۇڭگونىڭ ئىسلام دىنى ئىشلىرى، ئەرەپ تىلى ئوقۇتۇشى ۋە خەلقارا باردى-كەلدى ئىشلاردا، مەدەنىيەت ئالماشتۇرۇش جەھەتلەردە توھپە قوشتى.

قىلىش ئومىگىنىڭ باشلىغى ئابدۇرېيىم لېتىپمۇ سوز قىلدى. ئۇ مۇنداق دېدى: رەئىس ئەرەپاتنىڭ سوزىدىن قەھرىمان پەلەستىن خەلقىنىڭ ئېگىلمەي-پۈكۈلمەي، قەھرىمانلارچە كۈرەش ئېلىپ بارغانلىغىنى ئاڭلاپ چوڭقۇر تەسىرلەندۇق. پەلەستىنىڭ كۈرىشى يېتىم ئەمەس، جۇڭگو ھوكۈمىتى، جۇڭگو خەلقى ۋە جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى سىلەرنى قوللايدۇ. بىز ئىشىنىمىزكى، ئاخىرقى غەلبە چوقۇم پەلەستىن خەلقى ۋە ئەرەپ ئەللىرى خەلقىگە مەنسۇپ!

ئومەك باشلىغى ئابدۇرېيىم لېتىپنىڭ سوزى ئاياقلاشقاندىن كېيىن، ئەرەپات قىزغىن ئالقىش ئىچىدە ئورنىدىن تۇرۇپ ئابدۇرېيىم لېتىپنىڭ ئالدىغا بېرىپ، ئۇنىڭ بىلەن سەمىمى قول ئېلىشىپ كورۇشتى ۋە قوچاقلاشتى، شۇنداقلا قىسقىچە پاراڭلاشتى:

—مەن جۇڭگوغا بارغان!

—پۇرسەت بولسا يەنە بېرىشىڭىزنى قارشى ئالىمىز!

—رەھمەت، چوقۇم بارىمەن!

بۇ ئۇچرىشىشقا بىرنەچچە ئاي بولغان بولسىمۇ، لېكىن كىشىنى ھاياجانلاندۇرىدىغان ئاشۇ مەنزىرە ئېسىمىزدە تېخىچە ئېنىق تۇرۇپتۇ. بۇگۈنكى كۈندە بولسا ئىسرائىلىيە كېگەيمىچىلىرى يەنىلا "بۇيۇك ئىسرائىلىيە" پىلانىنى ھە دەپ يولغا قويۇۋاتىدۇ، ئوتتۇرا شەرق ۋەزىيىتىگە پۈتۈن دۇنيا نەزەر سېلىۋاتىدۇ. ئەرەپ ئەللىرىدىكى مۇسۇلمان قېرىنداشلىرىمىز تېخىمۇ مۇشكۈل كۈرەشلەرگە دۇچكەلمەكتە، ئاللاتائالا ئادالەت يولىدا كۈرەش قىلىۋاتقان كىشىلەرگە مەدەت بەرگەي!

جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى ما سۇڭتىڭ مىسرغا ئوقۇشقا باردىغان ئوقۇغۇچىلارغا قۇرئان تەقدىم قىلماقتا

(سۈرەتلەرنى يۈسۈپ تارتقان)

جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى 3 ـ ئاينىڭ 22 ـ كۈنى چۈشتىن كېيىن بۇ ئوقۇغۇچىلار ئۈچۈن داغدۇغىلىق ئۇزىتىش يىغىنى ئوتكۈزدى، يىغىن‌دا، مىسرغا بېرىپ ئوقۇيدىغان ئوقۇغۇچى ئادىل ئالدى بىلەن سۈرە فاتىھەنى قىرائەت قىلدى؛ جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى ئەن شۇپي، شېن شياشى، ماسۇڭتىڭلار ئايرىم‌ـ ئايرىم ھالدا سوز قىلدى. شېن شياشى جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى نامىدىن بۇ ئوقۇغۇچىلاردىن "ئۈچ ئوتكەلدىن ئوتۇش، ئۈچكە رايە قىلىش، ئۈچتە ياخشى بولۇش، ئوقۇش ۋەزىپىسىنى ئورۇنلاش، شۇنىڭدەك كەلگۈسىدە دولىتىمىزنىڭ قۇرۇلۇشى ۋە مۇسۇلمانلار ئىشى ئۈچۈن كۈچ چىقىرىش"نى تەلەپ قىلدى. ئۇ مۇنداق دىدى: مىسرغا بارغاندىن كېيىن، ئەرەپ تىلىنى تىرىشىپ ئۆگىنىپ، تىل ئوتكىلىدىن مۇمكىن قەدەر تېز ئوتۇڭلار؛ شۇ يەرنىڭ تۇرمۇش ۋە ئادەتلىرى بىلەن تونۇشۇپ، ئۇنىڭغا كونۇپ، ھەرقايسى ئەل مۇسۇلمان ئوقۇغۇچىلىرى بىلەن سەممىي ئىتتىپاقلىشىپ، تۇرمۇش ئادىتى جەھەتتىكى بەزى قىينچىلىقلارنى يېڭىلار؛ ئىجتىھات بىلەن ئۇگىنىڭلار ۋە دىنىي پەرزلەرنى ئوبدان ئادا قىلىڭلار؛ ۋەتەننى سۆيۈش، دىننى سۆيۈش ئىدىيىسىنى ئاڭلىق يېتىشتۇرۇڭلار؛ مىسرنىڭ دولەت قانۇنى ۋە پەرمانلىرىغا قاتتىق رىايە قىلىپ، ئەزھەر دارىلفۇنۇنىنىڭ ئىنتىزامىغا بوي سۇنۇڭلار؛ ئۇستازلارغا ۋە ھەرقايسى ساھەلەرنىڭ رەھبەرلىگىگە قەتئى بوي سۇنۇڭلار ۋە ھەقىقى ھورمەت قىلىڭلار؛ قەتئى بەل باغلاپ، قېتىقىنىپ ئۇگىنىپ، ئىدىيە، ئۇگىنىش، سالامەتلىك جەھەتلەردە كۈنسېرى ئالغا ئىلگىرىلەڭلار، مىسرنىڭ مەشھۇر ئولىماسى تاھا ھۇسەينىنىڭ جاپاغا چىداپ قەيسەرلىك بىلەن ئۇگىنىش روھىدىن ئۇگىنىپ، مول بىلىم بىلەن قايتىڭلار.

مۇئاۋىن مۇدىر ما سۇڭتىڭ ئۇلارنى ئەزھەر دارىلفۇنۇنىغا بارغاندىن كېيىن، ۋاقتىنى غەنىمەت بىلىپ، كۆڭۈل قويۇپ كىتاپ ئوقۇشقا رىغبەتلەندۇردى ھەمدە ئۇ ئۇزىنىڭ 1932 ـ يىلى جۇڭگو مۇسۇلمانلىرىنى ئەزھەر دارىلفۇنۇنىغا ئوقۇشقا ئەۋەتكەنلىگىنى ئەسلەپ، مىسرغا بېرىپ ئوقۇغان ئاشۇ پىشقەدەم ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئوقۇش پۈتتۈرۈپ ۋەتەنگە قايتقاندىن كېيىنكى ئەھۋالىنى ۋە ئۇلارنىڭ بىرمۇنچىلىرىنىڭ بۇگۈنكى كۈندە دولەتنىڭ قۇرۇلۇش ئىشلىرىنىڭ ھەرقايسى جەھەتلىرىدە توھپە قوشۇۋاتقانلىغىنى تونۇشتۇرۇپ ئوتتى. ما سۇڭتىڭ يېڭى جۇڭگونىڭ مىسرغا بېرىپ ئوقۇيدىغان بۇ ئوقۇغۇچىلىرىدىن ئوزلىرىنىڭ بۇرۇنقىلارغا قارىغاندا ئەۋزەل ئوقۇش شارائىتىغا ئىگە بولغانلىغىنى ئاڭلىق تونۇپ، پىشقەدەملەردىن ئۇگىنىشنى، پىشقەدەملەردىن ئوتۇپ كېتىشنى ئۇمىت قىلدى.

مۇئاۋىن مۇدىر ئەن شۇپي مىسرغا ئوقۇشقا بارىدىغان بۇ 10 نەپەر ئوقۇغۇچىغا "ئوزى ئۇگىنىپ ئىختىساسلىق خادىملاردىن بولۇش"

روهی بویىچه، بهرىلىپ ئۇگىنىشنى؛ بۇ قېتىم چەتئەلگە بهرىپ ئوقۇش، بىلىم ئاشۇرۇشىنىڭ جۇڭگودىكى 13 مىليون مۇسۇلمانىنىڭ تاپشۇرۇغى ئىكەنلىگىنى ئوچۇق تونۇشنى؛ ئۇلۇغۋار ئىراده تىكلەپ، بۇرۇنقىلارنىڭ ئىشىنى داۋاملاشتۇرۇپ، كېيىنكىلەرگە يول ئېچىشتەك ئېغىر ۋەزىپىنى ئۇستىگە ئېلىشنى سەمىمى جېكىلىدى.

بېيجىڭ شەھىرىنىڭ مۇناسىۋەتلىك تارماقلىرىنىڭ مەسئۇللىرىمۇ سوز قىلدى.

مىسرغا بهرىپ ئوقۇيدىغانلاردىن ما يۇنفۇ، ما ئەيدۇك ۋە ما شياۋرۇئلار ئىلگىرى-كېيىن سوز قىلىپ، هوكۇمەت، جۇڭگو ئىسلام جەمئىيىتى ۋە جۇڭگو ئىسلام شۇبىيۇەنىگە ئوزلىرىنى تەربىيىلىگەنلىگى ۋە ئىلھاملاندۇرغانلىغى ئۈچۈن رەھمەت ئېيتىپ، مىسىر ئوقۇغان پىشقەدەملەر-دىن چوقۇم ئۇگىنىپ، ئوقۇشتىن نەتىجە هاسىل قىلىپ، كەلگۈسىدە ئىسلام ئىشلىرى ئۈچۈن، ۋەتەنىنىڭ قۇرۇلۇشى ئۈچۈن ئوزكۈچلىرىنى تەقدىم قىلىدىغانلىقلىرىنى بىلدۈرۈشتى.

جۇڭگو ئىسلام جەمئىيىتى بۇ ئوقۇغۇچىلارغا ئەرەپچە قۇرئان تەقدىم قىلدى.

ئۇزىتىش يىغىنىغا يەنە جۇڭگو ئىسلام جەمئىيىتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىرىدىن لىيۇپىنيى، جاڭ بېندو، ماشيەن، بېيجىڭ شەھىرىنىڭ مۇناسىۋەتلىك تارماقلىرى ۋە شەھەرلىك ئىسلام جەمئىيىتىنىڭ مەسئۇلى چېن گۇاڭيۇەن قاتارلىقلار قاتناشتى. يىغىننى جۇڭگو ئىسلام شۇبىيۇەنىنىڭ مۇئاۋىن يۇەنجاڭى ما ۋېيجۆ باشقۇردى.

گوۋۇيۇەن دىنىي ئىشلار ئىدارىسى جۇڭگو ئىسلام جەمئىيىتىنىڭ مىسرغا ئوقۇغۇچى ئەۋەتىش ئىشىغا هەممە جەهەتتە ئىزچىل تۇرده غەمخورلۇق قىلدى ۋە بۇ ئىشنى قوللىدى.

3-ئاينىڭ 23-كۈنى چۈشتىن كېيىن، دىنىي ئىشلار ئىدارىسىنىڭ مۇۋەققەت باشلىغى چياۋ-لىيەنشېڭ، مۇئاۋىن باشلىغى خەي مىڭ قاتارلىقلار بۇ ئوقۇغۇچىلارنى قوبۇل قىلدى هەمدە ئۇلارنى ئەزهەر دارىلفۇنۇنىغا بارغاندا جاپاغا چىداپ تىرىشىپ، جاسارەت بىلەن ئوقۇپ، ياراملىق خادىملاردىن بولۇپ، بۇنىڭدىن كېيىن جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى ئۈچۈن، ئىسلام ئىشلىرى ئۈچۈن خىزمەت قىلىشقا ئىلهاملاندۇردى ۋە ئۇلارنىڭ ئاشۇنداق قىلىشىنى ئۈمىت قىلدى.

جۇڭگو ئىسلام جەمئىيىتىنىڭ مۇدىرى جاڭ جيې 3-ئاينىڭ 18-كۈنى چەتئەلگە زىيارەتكە چىقىش ئالدىدا، ئۇلارغا خوشلىشىش سوزى قىلىپ، ئۇلارغا كەلگۈسىده جۇڭگونىڭ ئىسلام ئىشلىرى ۋە جۇڭگو-ئەرەپ ئەللىرىنىڭ مەدەنىيەت ئالماشتۇرۇشى يولىدا ئوز توهپىلىرىنى قوشۇش ئۈچۈن، چوقۇم ئىسلام دىنىغا دائىر تۇرلۇك بىلىملەرنى ۋە ئەرەپ تىلىنى ئوبدان ئۆگىنىشنى جېكىلىدى.

جۇڭگو ئىسلام جەمئىيىتى بۇ قېتىم مىسرغا ئوقۇغۇچى ئەۋەتىش ئىشىدا مىسرنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق باش ئەلچىسى ئىبراهىم جاناپلىرى ۋە مەدەنىيەت ئىشلىرى خادىمى ئەلئەتىر ئەپەندى قاتارلىقلارنىڭ ئاكتىپ قوللىشى ۋە ياردىمىگە مۇيەسسەر بولدى. جۇڭگو ئىسلام جەمئىيىتىنىڭ رەهبەرلىرى ئەزهەر دارىلفۇنۇنىدىنىڭ جۇڭگو مۇسۇلمانلىرىغا بولغان دوستلۇق مۇهەببىتىگە ۋە مىسرنىڭ جۇڭگودا تۇرۇشلۇق ئەلچىخانىسىنىڭ جۇڭگو-ئەرەپ ئەللىرىنىڭ مەدەنىيەت ئالماشتۇرۇشى، ئىسلام دىنى ئىشلىرى يولىدا كورسەتكەن تىرىشچانلىغى ئۈچۈن سەمىمى رەهمەت ئېيتتى. (يى دىك)

بۇ ژوزنالنىڭ تەرجىمە-تەهرىرلىگىنى خوجائابدۇللا ئوسمان، ئوسمان مولىلەك، تۇرغۇنجان سۇلتان، ماشىگرېن ئىشلىدى

ماقالا قوبۇل قىلىش شەرتلىرى

1. ژورنىلىمىز جۇڭگو مۇسۇلمانلىرىنىڭ ئۇنۇبرسال ژورنىلى بولۇپ، ئۇ توۋەندىكىدەك مەزمۇندىكى ماقالىلارنى قارشى ئالىدۇ: (1) ھەرقايسى جايلارنىڭ دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىگى سىياسىتىنى ئىزچىللاشتۇرۇش ۋە ئەملىيلەشتۇرۇش ئەھۋالى ۋە ئۇنىڭغا دائىر تەجرىبە-تەسىراتلىرى خەۋەر قىلىنغان ماقالىلار؛ (2) ھەرقايسى مىللەت مۇسۇلمانلىرىنىڭ تېچ-ئىتتىپاق بولۇشنى ئىلگىرى سۈرۈش ۋە ۋەتىنىمىزنى 4 تە زامانىۋىلاشتۇرۇش يولىدا قوشقان توھپىلىرى ھەمدە ئىلغارلار، نەمۇنىچىلەرنىڭ ئىش ئىزلىرى خەۋەر قىلىنغان ماقالىلار؛ (3) ئېلىمىزنىڭ ۋە چەتئەللەرنىڭ ئىسلام دىنى تارىخى ۋە ئىسلام ئەقىدىلىرىگە دائىر تەتقىقات ئەھۋالى، نەتىجىلىرى ۋە مۇناسىۋەتلىك ماتېرىيالىلار تونۇشتۇرۇلغان ماقالىلار؛ (4) ئىسلام دىنىنىڭ تۇرلۇك مۇقەددەس كىتابلىرى، جۇڭگولۇق مۇسۇلمان ئالىملارنىڭ ئەسەرلىرى، تارىخىي مەدەنىي يادىكارلىقلار ۋە مۇھىم ۋەقەلەر تونۇشتۇرۇلغان ماقالىلار؛ (5) مەشھۇر مەسچىتلەر ۋە مەدەنىي يادىكارلىقلار، قەدىمىي ئاساره-ئەتىقىلەر تونۇشتۇرۇلغان ماقالىلار؛ (6) مەملىكىتىمىزدىكى يەرلىك ئىسلام جەمىيەتلىرىنىڭ پائالىيىتى، دىنىي زاتلار ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ تۇرمۇشى ئەكس ئەتتۇرۇلگەن ماقالىلار؛ (7) تەيۋەننى ۋەتەن قوينىغا قايتۇرۇپ كېلىش، زومىگەرلىككە قارشى تۇرۇش ۋە دۇنيا تىنچلىغىنى قوغداش يولىدىكى كۇرەشلەر، شۇنىڭدەك ئېلىمىز مۇسۇلمانلىرىنىڭ دۇنيادىكى ھەرقايسى ئەل مۇسۇلمانلىرى بىلەن بولغان دوستانە بىرلىش-كېلىش ئىشلىرىغا ئالاقىدار ئەھۋالىلار خەۋەر قىلىنغان ماقالىلار؛ (8) ژورنىلىمىزنىڭ خاراكتېرىغا ئۇيغۇن كېلىدىغان سۈرەت ۋە سىزما رەسىملەر.
2. ئەۋەتىلىدىغان ماقالىلارنىڭ ھەجمىگە چەك قويۇلمايدۇ، ئەڭ ياخشىسى ماقالا 4 مىڭ خەتتىن (خەنزۇچە) ئېشىپ كەتمەسلىگى، خەتلەر ماقالا قەغىزىگە ئېنىق يېزىلىشى، تىنىش بەلگىلىرى ئوچۇق قويۇلۇشى كېرەك. ئەگەر تەرجىمە قىلىنغان ماقالا بولسا، تەكشۈرۈپ بېكىتىشكە ئاسان بولسۇن ئۈچۈن، ئەسلى تېكىستى قوشۇپ ئەۋەتىلىشى ياكى نەدىن ئېلىنغانلىقىغا ئەسكەرتىپ قويۇلۇشى لازىم.
3. ماقالا ئەۋەتكەندە ئاپتورنىڭ، تەرجىمە قىلغۇچىنىڭ ھەقىقى ئىسىم-پامىلىسىنى، خىزمەت ئورنى ۋە تەپسىلى ئادرېسىنى ئوچۇق، رەتلىك يېزىش كېرەك. ماقالىنىڭ قانداق نامدا ئېلان قىلىنىدىغانلىقىغا ئاپتورنىڭ ئىختىيارى بويىچە بولىدۇ.
4. بىر ماقالىنى ئىككى جايغا ئەۋەتىشكە بولمايدۇ. ئەۋەتىلگەن ماقاللار، بېسىلىش-بېسىلماسلىغىدىن قەتئىي نەزەر، ئۇمۇمەن ئىگىسىگە قايتۇرۇلمايدۇ، ماقالا بېسىلغان-ھامان قەلەم ھەققى بېرىلىدۇ. ماقالىنىڭ پوچتا ھەققىنى ئەۋەتكۈچى ئۆزى چىقىرىدۇ.
5. ژورنىلىمىزنىڭ ئەۋەتىلگەن ماقاللارغا تۇزىتىش كىرگۈزۈش ھوقۇقى بار، ماقالىسىغا تۇزىتىش كىرگۈزۈشنى خالىمىغۇچىلارنىڭ ئالدىن ئەسكەرتىپ قويۇشىنى سورايمىز.
6. ماقالا مۇنۇ ئادرېسقا قارىتىپ ئەۋەتىلسۇن: بېيجىڭ شەھرى شۇەنۋۇ رايونى غەربىي نەنخېگجېي كوچىسى 103-قورا.

«جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» تەھرىر بولۇمى.

5 ـ نوۋەتلىك مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيىنىڭ ۋەكىلى، جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى يەملەيخا (ئوڭدىن بىرىنچى كىشى) 5 ـ نوۋەتلىك مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيىنىڭ 4 ـ يىغىنىغا قاتناشقان ۋەكىللەر بىلەن ھازىرقى چوڭ ياخشى ۋەزىيەت ئۈستىدە بەھوزۇر سوزلەشمەكتە.

(سۈرەتنى چېن جياراڭ تارتقان)

1980 ـ يىل 4 ـ ئاينىڭ 15 ـ كۈنى، يىغىنغا قاتناشقان ۋەكىللەر جۇڭگو ئىسلام دىنى 4 ـ قېتىملىق ۋەكىللەر يىغىنىنىڭ قارارىنى بىر ئېغىزدىن ماقۇللىدى

(سۈرەتنى جۇڭگو ئىسلام جەمىيىتى ئەۋەتكەن)

4 ـ نوۋەتلىك كومىتېت 2 ـ سانلىق ھەيئەتلەر (كېڭەيتىلگەن) يىغىنىغا قاتناشقان شىنجاڭ ۋەكىللىرى يىغىندا دوكلات ئاڭلىماقتا.

(سۈرەتنى يۇسۇپ تارتقان)

مۇشتىرى قوبۇل قىلىش ئىلانى

«جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى» ــ ئىلىمىز مۇسۇلمانلىرىنىڭ ئۇنۇپرسال ژورنىلى، ئۇنىڭدا تۆۋەندىكىلەر مەزمۇن قىلىنىدۇ: خەلق ھوكۇمىتىگە ياردەملىشىپ ئىلىمىزنىڭ دىنىي ئېتىقات ئەركىنلىكى سىياسىتى ۋە مىللى باراۋەرلىك ـ ئىتتىپاقلىق سىياسىتىنى تەشۋىق قىلىش ۋە ئىزچىللاشتۇرۇش؛ ھەرقايسى مىللەت مۇسۇلمانلىرىنىڭ سىياسى، ئىقتىسات، مەدەنىيەت ۋە مائارىپ قاتارلىق ساھەلەردە ۋەتىنىمىزنىڭ 4 نى زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى ئۈچۈن قوشقان توھپىلىرىنى ھەمدە ئىلغارلار، نەمۇنىچىلەرنىڭ ئىش ئىزلىرىنى خەۋەر قىلىش؛ ئىلىمىزنىڭ ۋە چەتئەللەرنىڭ ئىسلام دىنى تارىخى ۋە ئىسلام ئەقىدىلىرىگە دائىر تەتقىقات ئەھۋالى، نەتىجىلىرى ۋە مۇناسىۋەتلىك ماتېرىيالىلارنى تونۇشتۇرۇش؛ ئىسلام دىنىنىڭ تۇرلۇك مۇقەددەس كىتابلىرى (جۈملىدىن جۇڭگولۇق مۇسۇلمان ئالىملارنىڭ ئەسەرلىرى)، تارىخىي شەخسلەر ۋە مۇھىم ۋەقەلەرنى تونۇشتۇرۇش؛ داڭلىق مەسچىتلەر، مەدىنى يادىكارلىقلار ۋە قەدىمىي ئاسارە ـ ئەتىقىلەرنى تونۇشتۇرۇش؛ مەملىكىتىمىزدىكى يەرلىك ئىسلام جەمىيەتلىرىنىڭ پائالىيىتى، دىنىي زاتلار ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ تۇرمۇشىنى ئەكس ئەتتۇرۇش؛ تەيۋەنىنى ۋەتەن قوينىغا قايتۇرۇپ كېلىش، زومىگەرلىككە قارشى تۇرۇش ۋە دۇنيا تىنچلىغىنى قوغداش يولىدىكى كۈرەشلەر، شۇنىڭدەك ئىلىمىز مۇسۇلمانلىرىنىڭ دۇنيادىكى ھەرقايسى ئەل مۇسۇلمانلىرى بىلەن بولغان دوستانە بېرىش ـ كېلىش ئىشلىرىغا ئالاقىدار ئەھۋاللارنى خەۋەر قىلىش؛

بۇ ژورنالنىڭ ئۇيغۇرچىسى پەسسىلىك بولۇپ، 16 فورماتلىق، 64 بەت قىلىپ چىقىرىلىدۇ، ھەر سانى 45 مىڭ خەت ئەتراپىدا بولىدۇ ھەمدە ئىچىگە مۇڭاپىق تۇردىكى قىستۇرما سۈرەتلەر قوشۇلىدۇ، بۇ ژورنال ئاشكارا تارقىتىلىدۇ، ھەر بىرىنىڭ باھاسى 0.30 يۈەن بولۇپ، مۇشتېرىلارنىڭ ئالدىن مۇشتېرى بولۇشنى ياكى پوچتا ئارقىلىق ئالاقىلىشىپ سېتىۋېلىشنى قارشى ئالىمىز. ئالدىن مۇشتېرى بولۇشنى ۋە پوچتا ئارقىلىق سېتىۋېلىشنى خالىغۇچىلارنىڭ بۇڭاستە ھالدا بېيجىڭ ئىسلام دىنى كىتابلىرىنى سېتىش ئورنى بىلەن ئالاقىلىشىپ، مۇشتېرى بولۇش رەسمىيەتلىرىنى ئوتتۇرۇشنى ئۇمۇت قىلىمىز.

(پۇل پېرىۋوت قىلىش ئادرېسى: بېيجىڭ شەھىرى شۇەنۇۋۇ رايونى غەربىي نەنخېگىجيې كوچىسى 103 ـ قورو، ئورۇن ئىسمى: بېيجىڭ ئىسلام دىنى كىتابلىرىنى سېتىش ئورنى، بانكا ھىساۋات نۇمۇرى: خەلق بانكىسى يېگىتاۋيۇەن تارماق باشقارمىسى 356 ــ 8901).

جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى (ا ـ سان)

中国穆斯林（维吾尔文版）第1期（总12期）

نەشر قىلغۇچى: جۇڭگو مۇسۇلمانلىرى تەھرىر بولۇمى
(بېيجىڭ شۇەنۇۋۇ رايونى غەربىي نەنخېگىجيې كوچىسى 103 ـ قورا)

باسقۇچى: مىللەتلەر باسما زاۋۇدى

تارقاتقۇچى ۋە مۇشتېرى قوبۇل قىلغۇچى: بېيجىڭ ئىسلام دىنى كىتابلىرى سېتىش ئورنى
(بېيجىڭ شۇەنۇۋۇ رايونى غەربىي نەنخېگىجيې كوچىسى 103 ـ قورا)

出版：中国穆斯林编辑部
地址：北京宣武区南横街103号

印刷：民族印刷厂

制版：北京市制版厂

订购发行：北京伊斯兰教经书流通处
地址：北京宣武区南横街103号

北京市期刊登记证第837号

·公开发行·

每册定价：0.30元